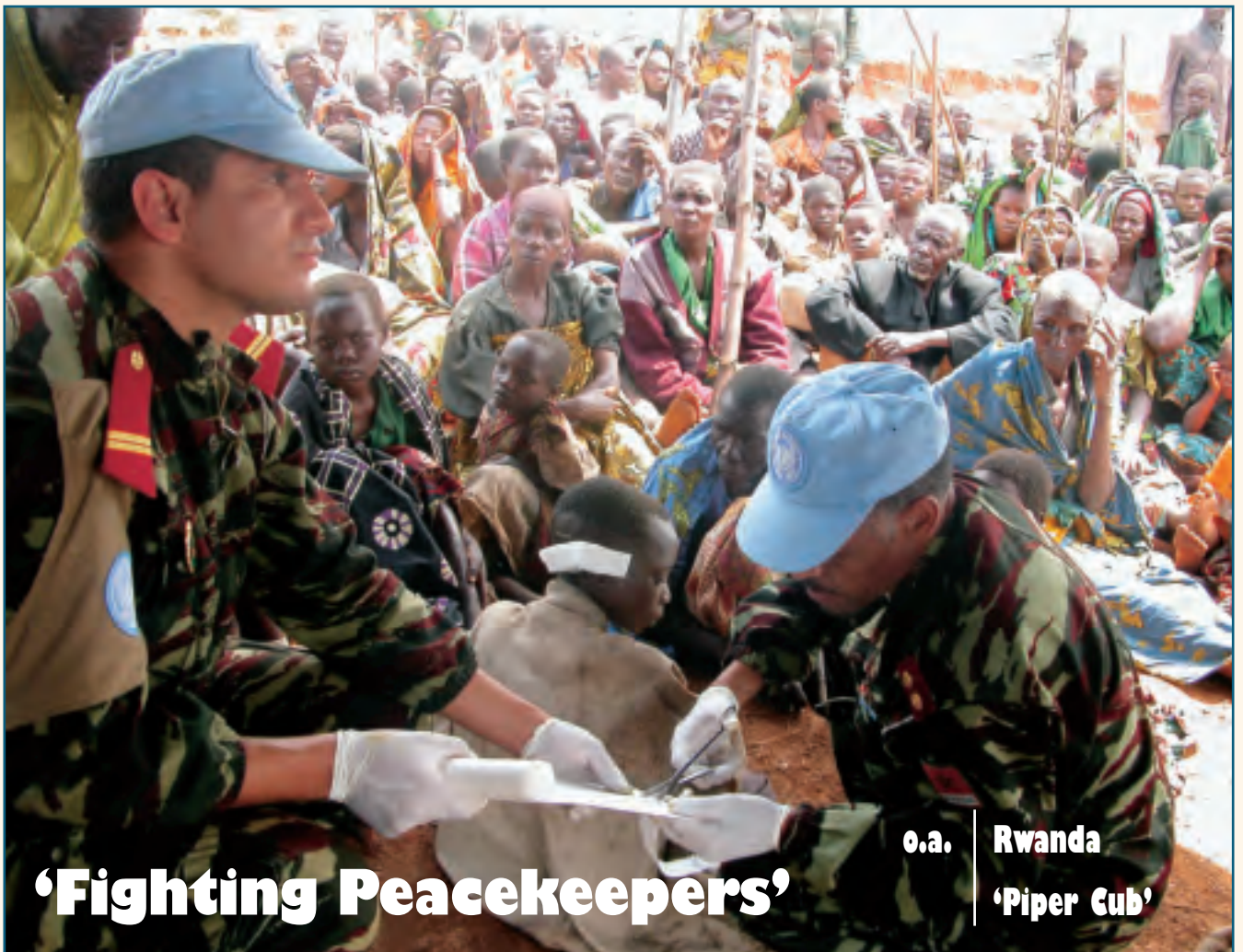

MILITAIRE SPECTATOR

‘Fighting Peacekeepers’

o.a.

Rwanda

‘Piper Cub’

Drs. E. H. Wellenstein over 'Het Internationaal Strafhof en militair optreden'

door drs. A. P. Venema

Op 3 oktober jl. hield drs. E.H. Wellenstein een lezing over het Internationaal Strafhof en militair optreden. De KVBK beschikte met de heer Wellenstein over een deskundig en betrokken inleider. Hij leidt de 'Task Force' die sinds 2002 vanuit het ministerie van Buitenlandse Zaken de vestiging begeleidt van het Internationaal Strafhof in Den Haag. Daarvoor was hij acht jaar werkzaam bij het ministerie van Defensie als directeur-generaal Economie en Financiën.

Geschiedenis

Wellenstein schetste allereerst de ontstaansgeschiedenis van het Internationaal Strafhof. Gedurende de gewelddadige twintigste eeuw ontbrak een permanent instrument om recht te spreken in het geval van ernstige schending van de internationale rechtsregels. Het bleef bij de *ad hoc* tribunalen van Neurenberg en Tokio en die voor Joegoslavië en Rwanda.

Hierin kwam verandering met het 'Statuut van Rome' van 1998. Het Strafhof is een feit sinds 1 juli 2002, nadat de vereiste zestig landen het verdrag hadden geratificeerd. In totaal hebben thans bijna honderd landen het verdrag geratificeerd. Naar verwachting zullen binnen afzienbare termijn nog zo'n veertig landen volgen. Verschillende landen, waaronder de Verenigde Staten, zijn niet gecharmeerd van het Strafhof. In dat verband noemde Wellenstein het Amerikaanse schrikbeeld dat Amerikaanse soldaten zouden worden berecht in Den Haag, ongegrond. Het Strafhof treedt immers alleen op wanneer landen in gebreke blijven.

Bevoegdheden

Vervolgens zette de spreker de taken en bevoegdheden van het Strafhof uiteen. Het Strafhof is permanent, wereldwijd en onafhankelijk. Het Strafhof is complementair aan het strafrecht van soevereine landen: er wordt opgetreden als zij in gebreke blijven. Het Statuut van Rome somt de misdrijven op, waartegen het Strafhof optreedt:

- genocide;
- misdrijven tegen de mensheid, waaronder slavernij, foltering, seksuele misdaden, verdwijningen en apartheid;
- oorlogsmisdrijven, zoals standrechtelijke executies, marteling, deportatie en het ronselen van kindsoldaten.

Een afzonderlijke categorie is agressie; dit misdrijf moet nog nader worden gedefinieerd.

Het 'Verdrag van Rome' voorziet in verdediging en beroep voor verdachten. Het Strafhof treedt alleen op jegens landen die verdragspartij zijn en die, zoals gezegd, verzaken. Het gaat daarbij om misdrijven begaan op hun grondgebied, begaan door hun onderdanen dan wel begaan door derden op hun grondgebied (ook van niet verdragspartijen). Het Strafhof kan actie nemen op eigen initiatief van de 'Aanklager van het Strafhof', op verzoek van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties of op verzoek van een land. Sinds 2002 heeft de Aanklager ruim duizend klachten ontvangen, aldus Wellenstein.

Het Strafhof in Nederland: de gevolgen

Wellenstein ging ook in op de gevolgen van de vestiging van het Strafhof in Den Haag voor Nederland. In dat kader worden sinds 2002 afspraken gemaakt over uiteenlopende zaken als de bescherming van verdachten en getuigen, detentie, huisvesting en visumverlening. Dat blijkt niettegenstaande de grote politieke en economische betekenis van de komst van het Strafhof binnen de Nederlandse politieke en bestuurlijke verhoudingen overigens allerminst eenvoudig. Wellenstein signaleerde in dat verband een kruideniersmentaliteit. Het Verdrag van Rome heeft verder zijn weerslag gehad op de Nederlandse rechtspraak. Nederlandse aanklagers kunnen en moeten, anders dan voorheen, Nederlandse verdachten voor de rechter brengen. De Wet Internationale Oorlogsmisdrijven is ook van toepassing op Nederlandse militairen, onderstreepte Wellenstein.

Het Strafhof en de Nederlandse militairen: de overeenkomsten

Wellenstein onderscheidde verschillende raakvlakken tussen het Strafhof en de Nederlandse militair. In de eerste plaats zijn het Strafhof en de Nederlandse krijgsmacht bondgenoten. Beiden streven onder het motto '*no peace no justice*' naar herstel van vrede en stabiliteit in (post-)conflictgebieden. In dat kader kan het Strafhof Nederland vragen om militaire ondersteuning in Nederlandse operatiegebieden. Ten tweede is het Strafhof een hoeder van normbesef, een cruciaal aspect van de militaire professie. Volgens Wellenstein was het Verdrag van Rome een wezenlijke toevoeging aan de Geneefse verdragen en hun protocollen.

Normbesef

Met de komst van het Strafhof zijn vervolging en veroordeling vanzelfsprekender geworden. Tegen deze achtergrond pleitte Wellenstein de nodige aandacht bij de opleiding van militairen voor (inter-)nationaal strafrecht. Geweld dient te allen tijde gedomineerd en gecontroleerd te worden gebruikt. Mocht dat niet gebeuren, dan is het Strafhof onverbiddebaar. Superieuren zijn per definitie verantwoordelijk voor de misdaden van hun ondergeschikten; individuen kunnen zich nimmer verschuilen achter hun organisatie; en er bestaat geen immuniteit op grond van officiële functies. Normbesef diende dan ook in het bijzonder bij de selectie van officieren te worden getoetst. Het optreden van Nederlandse militairen kon volgens Wellenstein met vertrouwen tegemoet worden gezien.

Conclusie

Wellenstein toonde zich optimistisch over de werking van het Strafhof. Allereerst is de kans op berechting van verdachten sterk toegenomen. Verder doet het Strafhof een sterk appèl op landen om hun verantwoordelijkheid te nemen bij de berechting van verdachten van oorlogsmisdaden. Het normbesef van burgers en militairen wordt eveneens aangescherpt. Wellenstein sprak dan ook de hoop en de verwachting uit dat het Strafhof zichzelf op termijn overbodig zal maken.

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap

www.kvbk.nl
info@kvbk.nl

Secretaris

luitenant-kolonel KLu E.M. Wijers
Telefoon 070 - 339 70 12
Fax 070 - 339 72 86

Ledenadministratie

mw. M.L.W.A. van Gorp-Brouwers
Koninklijke Militaire Academie
Vakgroep SGW / MPC 71 C
Postbus 90002, 4800 PA Breda
mlwa.gorp.brouwers@mindef.nl

REDACTIE

brigade-generaal cav b.d. prof.

J.M.J. Bosch (hoofdredacteur)

Telefoon 071 - 542 18 30

Fax 071 - 542 18 29

E-mail jmjbosch@xs4all.nl

kolonel cav drs. P.J.E.J. van den Aker

luitenant-kolonel KLu S.M. Babusch bc

kapitein ter zee P. van den Berg

commodore KLu drs. G.M. Bergsma

drs. P. Donker

luitenant-kolonel MJD mr. drs.

P.A.L. Ducheine

drs. P.H. Kamphuis

luitenant-kolonel KMar drs.

J.A.J. Leijtens

kolonel MPSD drs. F. Matser

brigade-generaal TS ir. R.G. Tieskens

luitenant-kolonel Marns drs.

A.J.E. Wagemaker MA

kapitein-luitenant ter zee

N.A. Woudstra

BUREAU-REDACTIE

mw. drs. A. Kool en

mw. drs. T.H.L. van de Wetering

Instituut Defensie Leergangen

MPC 58B / Kamer 047

Postbus 20701

2500 ES Den Haag

Telefoon 015 - 284 47 20 of

015 - 284 40 62

Fax 015 - 284 47 21

E-mail redactiemilitairespectator@mindef.nl

LIDMAATSCHAP

binnenland € 22,50

studenten € 15,00

buitenland € 27,50

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij Giethoorn Ten Brink

ISSN 0026-3869

NADRUK VERBODEN

Coverfoto: MONUC-vredesmacht in Ituri,
Congo, 2004 (Foto MONUC, Ch. Boulierac)

MILITAIRE SPECTATOR

2 Editoriaal:
Maar is het wel wetenschappelijk?

4 E.M. Wortel:
Rwanda: hulpeloos toekijken hoe de hel losbarst?
Het belang van ethiek in het omgaan met dilemma's

14 P.C. Cammaert en B. Klappe:
'Fighting Peacekeepers'
'Use of Force and UN Peacekeeping Operations'

22 R.A. van Putten:
Van 'Piper Cub' naar 'Air Assault' Divisie

39 Meningen van anderen

43 Antwoord op meningen van anderen

45 Boeken

48 L. Polman:
Bericht uit Afrika – We mogen nooit wat

50 E.J. Oliemans:
Tegenwicht – Op zoek naar kwaliteit

52 Samenvattingen/Summaries

MAAR IS HET WEL WETENSCHAPPELIJK?

Sinds enige tijd worden er in de *Militaire Spectator* artikelen geplaatst waarin de auteurs hun persoonlijke belevenissen tijdens een uitzending beschrijven. Zo hebben bgen R.A.C Bertholee en kol b.d. A.C. Tjepkema vorig jaar over de ISAF-missie in Kabul bericht, terwijl lkol F. Overdiek over de oprichting van de *Iraqi Civil Defense Corps* schreef. Dit jaar heeft kap E. Muller een artikel over de opbouw van Irakese veiligheidsdiensten in Zuidoost-Irak gepubliceerd en recent heeft lkol C.J. Matthijssen de missie van SFIR-4 beschreven. Dat roept de vraag op of deze persoonlijke ervaringen wel in dit tijdschrift moeten worden opgenomen. Is dat eigenlijk wetenschappelijk genoeg?

Natuurlijk zou de redactie die eerste vraag kunnen beantwoorden met de constatering dat het voor het lezerspubliek van dit tijdschrift vanzelfsprekend interessant is om over de ervaringen van collega's te lezen. Zeker als deze betrokken zijn geweest bij missies waarover de publieke media weinig berichten of als zij op bijzondere functies hebben gewerkt, die gewoonlijk helemaal niet in het nieuws komen. Toegegeven, er zijn meer tijdschriften waarin deze auteurs zouden kunnen schrijven, maar alleen de *Militaire Spectator* wordt aan alle officieren gezonden en dat maakt dat de *lessons learned* zo wel bij het juiste publiek terechtkomen. Vanuit de auteurs geredeneerd valt de keuze voor dit medium wel te begrijpen.

Maar geldt dat ook voor de redactie van de *Militaire Spectator*? We willen toch immers een wetenschappelijk tijdschrift uitgeven en hoe boeiend deze persoonlijke belevenissen ook mogen zijn, het gaat 'slechts' om een enkele ervaring, de auteurs verwijzen zelden of nooit naar andere auteurs en spiegelen hun belevenissen maar zeer beperkt aan de theorie of de doctrine. Van

een uitgebreid notenapparaat is dus geen sprake en dat is toch wel het minste dat van een wetenschappelijke bijdrage verwacht mag worden, nietwaar?

Toch meent de redactie dat er wel degelijk ruimte moet zijn voor persoonlijke belevenissen van de collega's. Niet voor niets heet het blad de *Militaire Spectator*, een woord dat afstamt van het Latijnse *spectāre*, oftewel *zien* en dat synoniem is aan waarnemer en beschouwer. Van dergelijke personen verwachten we juist géén doorwrochte artikelen die bol staan van de theorie, maar van hen lezen we graag hoe het er in de praktijk aan toe is gegaan. Juist omdat we er zelf niet bij waren, willen we door onze collega's uitgelegd krijgen wat zij hebben gezien en meegemaakt. De lezer weet heus wel dat de waarnemer enkel vanuit een bepaalde plek heeft kunnen kijken en dat diens verhaal dus nog niet het hele verhaal is. Maar tot de tijd dat de historici de betreffende krijgshistorische gebeurtenissen van alle kanten hebben onderzocht, zijn ooggetuigenverslagen het enige dat we hebben.

Daarbij komt dat de waarnemer of de beschouwer niet zomaar iemand is, maar dat het een collega is, niet zelden een bekende van de lezer. Die collega is tevens in het militaire handwerk geschoold en weet dus waarover hij praat. Dat geeft extra vertrouwen dat de beweringen in het artikel niet uit de duim zijn gezogen. Enige voorzichtigheid is wel geboden want het is maar één waarneming vanuit één bepaalde hoek en misschien gebeurde er net achter de heuvel iets heel anders.

Als de auteur zich tevens van deze beperkingen bewust is en toch probeert zijn belevenissen in een iets bredere context te plaatsen, dan wint zijn beschouwing nog meer aan waarde. Dan is het geen 'koude'

opsomming meer van het gebeuren, maar krijgt de lezer ook een eerste commentaar op de gebeurtenissen. Zo kan een auteur bijvoorbeeld op de overeenkomsten of juist op de verschillen wijzen tussen zijn belevenissen en de theorie, de doctrine. Of hij kan op de goede kanten of juist op de hiaten in zijn opleiding wijzen met hetgeen waarvoor hij in de praktijk kwam te staan.

We kunnen dan toch op zijn minst van enige reflectie door de auteur spreken en de lezer krijgt dan ook zeker *lessons learned* te lezen, waarmee hij zijn voordeel kan doen voor het geval hijzelf in een vergelijkbare situatie terechtkomt. Uiteraard geldt ook hier dat de auteur zich moet hoeden voor overdrijving. Eén zwaluw maakt nog geen lente, dus één specifieke ervaring met bijvoorbeeld een bepaald aspect uit de huidige doctrine maakt nog niet dat die in zijn geheel herzien moet worden. Wel zullen de schrijvers van die doctrine en mogelijk ook de historici en andere wetenschappers geïnteresseerd raken in wat hier gaande is.

In die laatste constatering schuilt al de vervolgstap. Immers, als de redactie er in slaagt om een *reeks* relevante beschrijvingen te publiceren dan kan de lezer er zelf al wel lijnen of patronen in beginnen te zien en daar zal eenieder het wetenschappelijke karakter wel van erkennen. Dan spreken we van goed gedocumenteerde bronnen, die elke wetenschapper graag tot zijn beschikking heeft. Natuurlijk zal hij nog vervolgonderzoek moeten doen en ook ander bronnenmateriaal moeten raadplegen, maar de *Militaire Spectator* levert op deze manier op zijn minst het basismateriaal. En ook hier

geldt dat er verhoudingsgewijs maar weinig bladen in Nederland zijn die deze rol kunnen vervullen. Maar niet voor niets heten we de *Militaire Spectator*.

Het opvallende is ten slotte dat de huidige redactie met het plaatsen van relevante persoonlijke ervaringen eigenlijk helemaal niets bijzonders doet; we zetten feitelijk een oude traditie voort. Recentelijk heeft Terpstra onderzocht op welke manier er destijds in de *Militaire Spectator* is bericht over onder andere de Tweede Wereldoorlog en hij kwam tot de verrassende constatering dat er reeds in 1940 artikelen zijn gepubliceerd over de belevenissen in de meidagen. Dus al tijdens de bezetting start dit blad de discussie over de militaire aspecten van die strijd. In mei 1942 moet dit op last van de bezetter worden gestaakt, maar na de bevrijding pakt de redactie deze draad weer onmiddellijk op. Deze artikelenreeks heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de geschiedschrijving over de meidagen.¹

Kortom, door ervaring leren wij als militair en als organisatie. En door het verzamelen van persoonlijke ervaringen van collega's onder operationele omstandigheden draagt de *Militaire Spectator* daar een belangrijk en wetenschappelijk getint steentje aan bij. Uit het voorafgaande kan de lezer eigenlijk al de belangrijkste criteria die de redactie hanteert destilleren. Het gaat ons om relevante operaties en functionarissen. Zonder ook maar iets aan het belang af te willen doen is het voor de lezer interessanter om over SFOR-1 te lezen dan over SFOR-25. Dat de auteur zijn ervaringen leesbaar, dus met enige professionele distantie, moet presenteren zal ook duidelijk zijn. En als hij, of uiteraard ook zij, daarbij ook nog blijkt geeft van enige reflectie op de gebeurtenissen, dan zijn wij al snel geneigd tot plaatsen.

¹ Zie ook *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied*, door dr. H. Amersfoort en drs. P.H. Kamphuis, SDU uitgeverij, 's-Gravenhage 1990. Blz.18 e.v.

Rwanda: hulpeloos toekijken hoe de hel losbarst?

Het belang van ethiek in het omgaan met tragische dilemma's

E.M. Wortel*

Inleiding

Een voorstelling van dit toneelstuk (zie kader) werd eind januari 2005 ten behoeve van het Instituut Defensie Leergangen (IDL) en de Koninklijke Militaire Academie (KMA) opgevoerd. Centraal stonden de morele dilemma's van generaal Romeo Dallaire als commandant van de *United Nations Assistance Mission for Rwanda* (UNAMIR) tijdens de Rwandese burgeroorlog in 1994.

Hoewel minister Kamp in het aansluitende forumdebat aangaf dat er voldoende *lessons learned* zijn om militairen niet meer op dergelijke missies te sturen, is er een aantal morele dilemma's waarvan het in elk geval niet uit te sluiten is dat een commandant, maar eigenlijk elke militair, er tijdens een crisisbeheersingsoperatie mee te maken krijgt.

Dit artikel gaat in op de ethische dilemma's waar generaal Dallaire

Dat passieve gedrag is zo tegennatuurlijk. Toekijken hoe er mensen voor je ogen worden afgeslacht... met hakmessen in stukken gehakt... en dan gewoon toe blijven kijken. Dat is toch onbestaanbaar. Ja, voor mij dan. Op het moment dat generaal Dallaire wist dat het mis was had ie gewoon op een verschrikkelijke manier uit moeten halen. Hij had gewoon die hele club uit moeten roeien. Dat klinkt lomp en bot, maar het kon, het kon. Nou ja – of het mogelijk was? Je weet ook niet hoe erg het mis was bij die andere club.... je weet het niet... je weet het niet...

(fragment uit het toneelstuk 'Generaal D'¹)

voor stond in Rwanda. Hierbij staat de vraag centraal op basis van welke (ethische) argumenten hij tot zijn keuzes kwam. Bij de bespreking zal zoveel mogelijk worden geprobeerd interpretatie a posteriori te vermijden. In de eerste plaats zal ik een beeld schetsen van de situatie in Rwanda in 1994, waarbij ik specifiek inga op de ethische dilemma's van Dallaire. Vervolgens zal ik pogen duidelijk te maken waarom en vooral op welke wijze een ethische analyse deze problemen kan verhelderen. Hierbij zal ik de meer conventionele benadering van ethische dilemma's in de militaire praktijk aanvullen met de pragmatische methode.

Onder het pragmatisme zal de benadering worden verstaan die zich kenmerkt door de juistheid van een theorie of een wet enkel te aanvaarden als de bruikbaarheid uit haar toepassing in de praktijk blijkt.² Het is dus cruciaal om te beginnen met de vraag wat er zich precies afspeelde in Rwanda.

Generaal Romeo Dallaire
(Foto Verenigde Naties; collectie NIMH)

Rwanda

In slechts honderd dagen werden er in 1994 bijna een miljoen Rwandesen koelbloedig vermoord.³ Het was de grootste slachting sinds de Tweede Wereldoorlog. De Canadese generaal Dallaire werd in 1993 naar de regio gestuurd om als *force commander*

* De auteur is wetenschappelijk medewerker van het Bureau voor Ethiek en Krijgsmacht en doceert militaire ethiek op het Instituut Defensie Leergangen te Den Haag.

1 Door Toneelgroep Dakar.

2 Dewey J., *The Quest for Certainty* (1933), Capricorn Books, 1960.

3 Amnesty International *Rwanda, the enduring Legacy of the Genocide and War*. <http://web.amnesty.org/library/index/ENGAFR470082004?open&of=ENG-RWA>

Vluchtelingenkamp in Goma, augustus 1994 (Foto Mindef, D.V., R. van Bakel; collectie NIMH)

UNAMIR op de implementatie van het door beide partijen getekende Arusha-Akkoord toe te zien. Dallaire, die zelf zijn opleiding had genoten tijdens de Koude Oorlog, had weinig ervaring met *conflict resolution* en was, ook naar eigen zeggen, onvoldoende voorbereid op deze taak.⁴

Extremisme en haat

Het fundamentele probleem, de machtsstrijd tussen de Hutu's en Tutsi's, en de ontwikkeling van extremisme en haat is al veel eerder ontstaan. Hiervoor moeten we terug naar het moment waarop de Belgen besluiten de Tutsi-minderheid als meerwaardig te beschouwen en hen alle belangrijke po-

litieke posities toe te spelen. Iets wat onvermijdelijk spanningen tussen beide bevolkingsgroepen tot gevolg had.

Onder voormalig president Habyarimana's bewind na de onafhankelijkheid in 1962, nam de haat tegen de Tutsi's zienderogen toe. Deze haat werd versterkt in de jaren tachtig door de economische malaise en de grensgevechten tussen het Rwandese leger en guerrillagroepen van verdreven Tutsi's.

Vooral in Uganda hadden de Tutsi-vluchtelingen zich samen met oppositionele Hutu's voortvarend georganiseerd in het *Front Patriotique Rwandais* (FPR) onder leiding van Paul Kagame.

Niettemin poogden een aantal verzoeningsgezinde individuen uit beide partijen jarenlang een overeenkomst te bewerkstelligen, daarbij gesteund

door westerse diplomaten, de VN en diverse Afrikaanse staten.

Eind 1993 stemt Habyarimana ten slotte onder internationale druk in met een machtsdeling, waarvan de contouren worden vastgelegd in het vredesakkoord van Arusha. Dallaires bescheiden troepenmacht, samengesteld uit 2500 Belgische, Bengaalse en Ghanese blauwhelmen, stond voor de taak om de overgang in goede banen te leiden.

Massamoord in voorbereiding

Op 11 januari 1994 dicteert Dallaire als bevelhebber van de 2500 blauwhelmen een alarmerend telegram aan de VN-top in New York. De Canadese generaal heeft zojuist van zijn informant, een Rwandese topfunctionaris met de schuilnaam 'Jean-Pierre', vernomen dat het Hutu-regime een mas-

⁴ Dallaire, D.A. 'Command Experiences in Rwanda', in *The Human In Command, Exploring the Modern Military Experience* by McCann, C. (ed.) Kluwer Academic, 2000.

samoord voorbereid op de Tutsi-minderheid.

'Jean-Pierre' zelf wordt geacht daarin een hoofdrol te spelen. Hij moet toezien op de geheime wapenopslagplaatsen die op het beslissende ogenblik zullen worden geopend voor de Hutu-milities die het bloedige handwerk zullen verrichten: de *Interahamwe* ('Gezamenlijke aanvallers') en *Impuzamugambi* ('Zij die hetzelfde doel hebben').

'Jean-Pierre' is bereid om meer informatie te geven in ruil voor diplomatieke bescherming van zijn gezin. De VN reageren niet op dit verzoek.⁵ Nadat Dallaire de opslagplaatsen met eigen ogen heeft gezien, besluit hij ze op te rollen. Wel wil hij eerst zijn superieuren hiervan op de hoogte stellen. Al snel komt het bevel binnen dat het hem nadrukkelijk verboden wordt dit idee uit te voeren; het valt niet binnen het Hoofdstuk VI-mandaat.

Escalatie

Na 6 april escaleerde de situatie, nadat het vliegtuig met president Juvénal Habyarimana neergeschoten werd. Het is tot op de dag van vandaag onduidelijk wie precies de dader is en wat de redenen waren van deze aanval. Zeker is dat dit het moment was waarop de hel losbarstte.

Voorals Tutsi's maar ook gematigde Hutu's worden in koele bloede vermoord door extremistische Hutu's. Tegelijkertijd rukt het Tutsi-leger

onder leiding van de Kagame vanuit Uganda op. Deze gewijzigde situatie leverde een aantal grote operationele en morele vragen op voor UNAMIR.

De ethische dilemma's die ontstonden in de dagen na 6 april gingen om zelfbescherming versus het beschermen van anderen.

Ook moest er een keuze gemaakt worden tussen het beschermen van Europeanen of Rwandesen.

Een aantal Belgische VN-soldaten, onder leiding van kolonel Dewez, poogden de nieuwe premier, Agathe Uwilingiyimana, te beschermen terwijl zij een poging deed zich te verplaatsen naar een lokaal radiostation om daar een toespraak te houden. Terwijl de Belgen hiermee bezig waren, werden zij aangevallen en gaven zich uiteindelijk over aan het Rwandese leger. Zes uur later zijn tien van deze blauwhelmen vermoord.

Deze gebeurtenis had dramatische gevolgen. België besloot het gehele Belgische bataljon op 12 april te evacueren. De VN-top volgde door UNAMIR op 21 april vrijwel geheel terug te trekken. Daarmee was de boodschap van de westerse supermachten duidelijk:

*'Let the brutes exterminate themselves.'*⁶

Een typisch voorbeeld van wat wel genoemd wordt *moral disengagement*⁷; door het slachtoffer de schuld te geven zijn wij niet langer verantwoordelijk. Wij hebben ons best gedaan, zij zijn het die hebben gefaald.

'Rwanda is zwart...'

Dallaire vat de situatie, tijdens een toespraak aan de Butare Universiteit in Rwanda, als volgt samen:

De leiders van de wereld keken in die tijd alleen naar Joegoslavië; dat was immers een blanke kwes-

*tie. Rwanda is zwart, ligt in het midden van Afrika en heeft geen strategische waarde. Het enige wat je daar hebt, zei men tegen mij, zijn mensen en daar zijn er toch al te veel van.*⁸

Desondanks besloot Dallaire te blijven. Een keuze waarin zo'n 450 man, plus de troepenleverende landen, hem steunden. Hoewel er vóór 6 april al een tekort aan manschappen en munitie was, had Dallaire nu zeker te weinig middelen om de situatie onder controle te krijgen.

Ethische dilemma's

Had Dallaire de wapenopslagplaatsen toch op moeten rollen? Was de genocide daarmee te stoppen, of in elk geval minder heftig geweest? Er zijn evenveel argumenten om te zeggen dat Dallaire zijn bevelen op had moeten volgen als dat er argumenten zijn om te zeggen dat hij ze naast zich neer had moeten leggen.

Hij wist dat de wapenopslagplaatsen aanwezig waren, hij had ze zelfs met eigen ogen gezien. Er bestaat echter een verschil tussen emotioneel en ethisch verantwoord handelen. Wat had u gedaan?

Dallaire worstelt nog dagelijks met zijn geweten en met de vraag of hij zijn troepen niet in had moeten zetten om deze wapenopslagplaatsen op te rollen, om zo vele Tutsi's en gematigde Hutu's te beschermen.⁹

Ook in de dagen na zes april zijn niet alleen de *force commander* maar ook veel van zijn ondergeschikten in een ethische dilemma's beland waarin zij gedwongen waren een keuze te maken maar waarin het tegelijkertijd onmogelijk was om geen vuile handen te maken.

Centraal in de dilemma's van Dallaire stond de keuze tussen enerzijds een risico voor zichzelf en de veiligheid van zijn troepen en anderzijds het beschermen van ongewapende burgers. In het beschermen van ongewapende burgers diende bovendien een keuze

5 Mahoux en Verhofstadt *Parlementaire Commissie van Onderzoek Betreffende de Gebeurtenissen in Rwanda*, 6 december 1997, <http://www.senate.be/www/?MIval=/Registers/ViewReg.html&COLL=S&POS=1&PUID=16778222&TID=16778570&LANG=nl>

6 Ignatieff M., 'The seductiveness of Moral Disgust' in *The Warrior's Honor*, Vintage 1999, p. 96.

7 Baarda, Th.A.; van Iersel, A.H.M.; Verweij, D.E.M. (red.) *Praktijkboek Militaire Ethiek*, DAMON 2004, p. 80.

8 Generaal Dallaire in *Tegenlicht*, 10-04-2005

9 Dallaire, R. *Shake Hands with the Devil, the failure of humanity in Rwanda*, Random House Canada, 2003, p. 144-145.

gemaakt te worden tussen Rwandese burgers en Europeanen die in Kigali verbleven.

De politieke opinie van het Westen was dat slachtoffers aan eigen zijde niet acceptabel waren en dus dat 'force protection' belangrijker was dan 'mission accomplishment'.

Dit werd vooral duidelijk na de dood van de tien Belgische blauwhelmen,

wat de terugtrekking van troepen uit Rwanda aanzienlijk versnelde.

Wat is nu het nut van ethiek bij het bespreken van dergelijke dilemma's? Juist wanneer er niet zoiets bestaat als de objectief juiste keuze, hoe kan ethiek ons dan verder helpen? De kracht van ethiek is mijns inziens dat door een concreet probleem van verschillende kanten te belichten, men in staat is een evenwichtige beoordeling van de situatie te maken. Voor de krijgsmacht is dit extra belangrijk omdat onevenwichtige beoordelingen gemakkelijk kunnen leiden tot een ongecontroleerde escalatie van geweld.

Vluchtelingen tonen hun identiteitspapieren aan Canadese en West-Afrikaanse UNAMIR-militairen bij de ingang van een vluchtelingenkamp in Ruhengri, Rwanda, 1994

(Foto National Defence Canada, J. Blouin; collectie NIMH)

Twee ethische theorieën

Een min of meer conventionele benadering bestaat eruit om vanuit een tweetal grote ethische theorieën een dilemma te benaderen. Veel handboeken toegepaste ethiek benaderen dilemma's dan ook vanuit enerzijds de gevolgethiek en anderzijds de plichtethiek.¹⁰

Gevolgethiek

De gevolgethiek is de stroming die het meest lijkt aan te spreken. Veruit de meeste mensen beginnen intuïtief de verschillende gevolgen van handelingen op te noemen wanneer zij voor een keuze staan. Dit is precies wat de gevolgethiek voorschrijft. De grondleggers van deze stroming vonden dat het je morele plicht is om te streven naar het meeste welzijn voor het grootste aantal.

Of een bepaalde handeling al dan niet acceptabel is wordt gemeten aan de hand van de positieve of negatieve consequenties die veroorzaakt worden. Vervolgens worden de gevolgen gewogen en wordt die handeling gekozen die het meeste welzijn oplevert.

Op grond van de gevolgethiek kan men echter zowel het wél als het níét ingrijpen legitimeren. Het argument om de wapenopslagplaatsen wél op te rollen zou zijn dat hiermee duizenden Rwandese levens gered konden worden. Het was helder dat deze wapens er niet lagen om niet gebruikt te worden. Voordat men gaat rekenen dient echter de vraag gesteld te worden naar wiens welzijn er wordt gekeken. Het veel gebruikte argument dat Dallaire niet in staat was een gevecht aan te gaan, vanwege een tekort aan munitie en mankracht, zou hier immers ook gebruikt kunnen worden om de keuze de wapenopslagplaatsen niet op te rollen te verantwoorden. Was Dallaire niet in de eerste plaats verantwoordelijk voor de veiligheid van zijn eigen troepen?

¹⁰ Baarda, Th.A.; van Iersel, A.H.M.; Verweij, D.E.M. (red.) *Praktijkboek Militaire Ethiek*, DAMON 2004, Bijlage 5.

Dallaire stelt zelf dat wanneer hij de VN niet van te voren op de hoogte had gebracht van zijn plannen, hij strafrechtelijk verantwoordelijk geweest zou zijn wanneer er blauwhelmen om het leven waren gekomen.¹¹ Het is van belang op te merken dat een consequentistische redenering een ongemakkelijk gevoel kan achterlaten. Wanneer mensenlevens gereduceerd worden tot getallen zal dat immers voor velen van u intuïtief onethisch lijken.

Het principiële punt is of menselijk leed kan en mag worden gekwantificeerd. Eén van de beste voorbeelden hiervan is dat Dallaire in een telefoongesprek met een Amerikaanse officier gevraagd werd hoeveel Rwandese er al vermoord waren. Toen Dallaire verbaasd vroeg waarom men dat wilde weten, werd hem verteld dat men aan het rekenen was:

één Amerikaans slachtoffer
zou zo ongeveer 85.000
Rwandese slachtoffers
waard zijn.¹²

Plichtethiek

Tegenover de gevolgethiek wordt vaak de zogenaamde plichtenleer gezet. Kort samengevat: aan de hand van universele, absolute, regels bepalen we ons gedrag. In de praktijk zou je hier aan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens of de Conventies van Genève kunnen denken.

Volgens deze benadering is het je morele plicht datgene te doen wat in overeenstemming is met een in 'zichzelf geldend' principe, onafhankelijk van de gevolgen van een dergelijk besinsel.

Vanuit dit gezichtspunt mag je hoe dan ook niet toekijken hoe er mensen afgeslacht worden wanneer er middelen beschikbaar zijn om aan (een deel van) de wreedheden een eind te maken. Het probleem is dat dit absolutisme te streng kan zijn. Wat naar onze normen en waarden absoluut ontoelaatbaar is,

bijvoorbeeld het afranselen van je eigen vrouw, kan in een andere cultuur wel acceptabel zijn. Je kunt jezelf afvragen waar de grens ligt.

Probleem: eenzijdig perspectief

De problemen bij beide redeneerwijzen zijn evident. Vooral het abstracte karakter van beide theorieën is problematisch. Vanuit algemene, abstracte, regels wordt een situatie beoordeeld. In plaats van de specifieke situatie nader te bekijken en naar alternatieve oplossingen te zoeken, dwingen deze benaderingen je tot het maken van een keuze, vaak op basis van te weinig informatie.

Beide benaderingen leveren bovendien slechts een partieel inzicht, ze gebruiken immers slechts één abstract perspectief. Hoewel het dus om moreel relevante argumenten gaat, verdient het toch de voorkeur verschillende benaderingen elkaar aan te laten vullen.

Pragmatisme

John Dewey, één van de grondleggers van het pragmatisme, stelt dat we morele waarden moeten toepassen in de praktijk. Als we dat niet doen blijft er een onderscheid bestaan tussen twee soorten waarden. Enerzijds de zogenaamde universele waarden, die eerder kenbaar zijn door het verstand en anderzijds de meer menselijke waarden, die gerelateerd zijn aan bepaalde concrete ervaringen.

Net als in de natuurwetenschappen moeten we volgens Dewey ethische theorieën toepassen in de praktijk. Als we dat niet doen hebben we aan de ene kant een theorie die zonder naar de praktijk te kijken de objectiviteit van onze waardeoordelen pogt te handhaven, en aan de andere kant een theorie waarin waarden gereduceerd worden tot meningen en dus tot puur subjectivisme.¹³

Het grote verschil met de gevolg- en plichtethiek is dat het pragmatisme niet begint met een bepaalde theorie

maar juist de situatie zelf als uitgangspunt neemt. Bij het bespreken van de ethische dilemma's van Dallaire gaat het dus om Rwanda in 1994. Pragmatisten stellen dat het weinig zin heeft om ethische dilemma's in hun isolement te bekijken,

het gaat uiteindelijk altijd
om de context,

de specifieke situatie en de mogelijke alternatieve handelwijzen.

Onjuiste informatie

Eén van de belangrijkste problemen in de specifieke situatie van Rwanda was dat Dallaire van meet af aan niet over de juiste informatie beschikte over de aard van het conflict en daardoor steeds achter de feiten aan bleef lopen. Hoewel er al verschillende (CIA-)rapporten gepubliceerd waren over de explosieve situatie in Rwanda, had UNAMIR weinig inzicht in de intenties, ambities en doelen van de verschillende partijen.

Ook bredere politieke, culturele en taalkundige kennis ontbrak. Daarbij was er geen sprake van dat UNAMIR zelf een effectieve militaire macht was, er waren veel te weinig middelen. Er was onvoldoende administratieve en logistieke ondersteuning van de missie, de manschappen waren onvoldoende bewapend en waren onvoldoende getraind. Dallaire stelt bovendien dat het budget minstens met zo'n 100 miljoen dollar verhoogd had moeten worden.¹⁴

Onhelder mandaat

Een ander belangrijk aspect was dat het mandaat niet krachtig genoeg was.

11 Dallaire, R. In de documentaire van *Network*, uitgezonden op 25-02-2004.

12 Power, S. in *A problem from Hell*, Basic Books 2002, p. 381.

13 Dewey J., *The Quest for Certainty* (1933), Capricorn Books, 1960.

14 Dallaire, D.A. 'Command Experiences in Rwanda', in *The Human In Command, Exploring the Modern Military Experience* door McCann, C. (ed.) Kluwer Academic, 2000.

Het betrof een klassiek Hoofdstuk VI-mandaat, uitgaande van een vredes-situatie met vrijwel geen mogelijkheden voor robuust optreden. Daarbij was het mandaat niet helder geformuleerd. Zo staat er dat men bijdraagt aan de veiligheid in Kigali maar wat er precies onder veiligheid verstaan moet worden blijft volledig onduidelijk.

De Onderzoekscommissie Rwanda is bovendien van mening dat de *Rules of Engagement* (ROE) moeilijk operationeel toepasbaar zijn; alles hangt af van de interpretatie die men aan de term 'zelfverdediging' geeft.¹⁵

Op het moment dat Dallaire van zijn informant hoorde dat er geheime wapenopslagplaatsen in Kigali waren, was er toen voor hem sprake van een ethisch dilemma? In feite niet, hij had immers al besloten deze op te rollen, ondanks de bezwaren dat UNAMIR onvoldoende mankracht had wanneer het tot een confrontatie zou komen.

Pas toen het bevel binnenkwam dat het hem nadrukkelijk verboden werd om deze actie uit te voeren besloot Dallaire de actie af te blazen. In eerste instantie was het dus voor Dallaire blijkbaar geen dilemma, pas toen hij het bevel ontving ontstond voor hem een ethisch dilemma.

Richtlijnen

Op dergelijke beslissende momenten, waarin er enorm veel op het spel staat, stelt de ethicus Badaracco,¹⁶ zich basierend op Dewey, dat er drie aspecten zijn die behulpzaam zijn in het nadenken over dergelijke keuzes. Hij stelt ten eerste dat deze momenten onthullend zijn, ze dwingen je om aan te geven welke normen de hoogste prioriteit hebben. Ten tweede toetsen ze of je werkelijk voor de waarden staat waarvoor je zegt te staan. Ten derde vormen ze je tot een bepaald persoon, het geheel van keuzes die je maakt vormt je karakter.

In het omgaan met tragische dilemma's kan het enorm helpen wanneer je je bewust bent van deze drie aspecten en er van tevoren over na hebt gedacht.

Dat Dallaire de keuze maakte om het bevel van de VN-top op te volgen, met het argument dat hij anders strafrechtelijk verantwoordelijk zou zijn, is onthullend. Hij gaf aan welke norm voor hem de hoogste prioriteit had. Vanzelfsprekend is dit ook een moment waarop er getoetst wordt: stond Dallaire daadwerkelijk voor de waarde waar hij zijn eerdere keuze de wapenopslagplaatsen op te rollen op baseerde?

Bovendien vormen beslissingen je onmiskenbaar tot een bepaald persoon. Een keuze waarin je geen voldoening kan vinden, je vuile handen maakt, zal je dwars gaan zitten. Hoewel deze richtlijnen helpen bij het nadenken over je eigen handelen, is het belangrijk om te benadrukken dat het bij tragische dilemma's¹⁷ onmogelijk is om géén vuile handen te maken. Je staat bij een tragisch dilemma voor de keuze tussen twee plichten, waarbij elke keuze altijd een gevoel van tekortkoming ten opzichte van de andere plicht achterlaat. Het is onmogelijk om dit tekort te compenseren.

Diplomatieke oplossing

Interessant is dat Dallaire besloot om na de aanslag op de president op dezelfde wijze te blijven handelen als vóór 6 april. De VN bleef geloven in een diplomatieke oplossing. Op het moment dat de tien Belgische blauwhelmen vermoord werden, onderhandelde Dallaire op 200 meter afstand met de Hutu-kolonel Bagasora. De motieven van beide partijen waren blijkbaar nog steeds niet helder voor UNAMIR. Het gebrek aan inzicht in historisch en culturele achtergronden

lijkt hier een belangrijke rol te spelen.¹⁸

Hadden de tien Belgische blauwhelmen gered kunnen worden? Achteraf stelt Dallaire¹⁹ dat een reddingsactie gelijk stond aan zelfmoord. Iets waarmee de Belgische kolonel Dewez het op principiële gronden oneens was. Als hij zich gerealiseerd had dat zijn mannen door een waanzinnige massa afgeslacht werden, zou hij ook zonder autorisatie een reddingsactie opgezet hebben.²⁰

Belangrijk is dat Dewez dit zegt op het moment dat hij al op de hoogte is van het lot van de tien Belgen. Interessant is wel dat hij komt met een argument op basis van de plichtethiek. Dewez verliest daarbij de context uit het oog. Dallaire moest het doen met wat hij redelijkerwijs in kon schatten; zeer belangrijk was immers het munitietekort. Toch kun je wel een aantal vragen stellen bij de houding van Dallaire. Bijvoorbeeld waarom hij tijdens de vergadering met Bagasora niet over de blauwhelmen sprak. En waarom hij geen verkenners uitzond.

Reddingsactie?

Dallaire beroept zich erop dat UNAMIR zich tijdens een confrontatie nooit lang staande zou kunnen houden; er wordt gesproken van hoogstens anderhalf uur. Kon Dallaire in deze situatie niet anders dan vuile handen maken? Naar aanleiding van de dood van de tien blauwhelmen stelt de onderzoekster Astri Suhrke²¹, op basis van de conclusies van onderzoekscommissie Mahoux en Verhofstad²²,

15 Mahoux en Verhofstad *Parlementaire Commissie van Onderzoek Betreffende de Gebeurtenissen in Rwanda*, 6 december 1997. <http://www.senate.be>.

16 Badaracco, J.L. *Onmogelijke Keuzes, managers en morele dilemma's*, Schouten en Nelissen, 1998, p. 62.

17 Winston, K. 'Necessity and Choice in Political Ethics: Varieties of Dirty Hands', in: Wueste (Ed.) *Professional Ethics and Social Responsibility*, 1994, Lanham, MD, Rowman and Littlefield.

18 Dallaire, R. *Shake Hands with the Devil, the failure of humanity in Rwanda*, Random House Canada 2003, p. 238.

19 Idem, p. 236.

20 Suhrke, A. 'Dilemmas of Protection: The Log of the Kigali Battalion', *International Peacekeeping*, Vol. 5, no 2 1998, p. 9.

21 idem.

22 Mahoux en Verhofstad *Parlementaire Commissie van Onderzoek Betreffende de Gebeurtenissen in Rwanda*, 6 december 1997, <http://www.senate.be/www/?MIval=/Registers/ViewReg.html&COLL=S&POS=1&PUID=16778222&TID=16778570&LANG=nl>

dat er in elk geval voldoende tijd was geweest om een reddingsactie uit te voeren.

Dallaire was bovendien op de hoogte van de plaats van het misdrijf. Dallaire moest het doen met wat hij op dat moment wist. In het boek dat Dallaire schreef over zijn ervaringen, *Shake Hands with the Devil*, geeft hij aan nooit serieus een reddingsactie overwogen te hebben.

Opmerkelijk is dat ondanks het feit dat UNAMIR zich steeds netjes leek te houden aan het mandaat, zij zich niettemin na 6 april eenzijdig richtte op het evacueren van buitenlanders, ambassadepersoneel en zakenlui. Iets wat volgens het mandaat niet vanzelfsprekend is.²³ Daar staat immers dat UNAMIR ook op moet treden tegen misdaden tegen de menselijkheid.²⁴ Dallaire stelt bovendien in de conceptversie van de ROE dat iedereen onder VN-protectie moet worden beschermd tegen gewapende personen.

Een tragisch voorbeeld is de situatie die ontstond op de *L'Ecole Technique Officiële*. Een aantal licht bewapende Belgische soldaten beschermden hier 2000 Rwandesen, voornamelijk vrouwen en kinderen. Zonder zelf direct gevaar te lopen wisten de blauwhelmen door de zogenaamde *force of protection* de gewapende Hutu's buiten de deur te houden.

Op 11 april werden de Belgen echter bevolen naar de luchthaven te vertrekken om te assisteren bij de evacuatie van Europese burgers. Vrijwel niemand van de 2000 Rwandesen overleefde de slachtpartij, die onmiddellijk begon nadat de blauwhelmen vertrokken waren.

Verkeerde inschatting van de situatie

Dallaire bleef na het uitbreken van de genocide bezig de verschillende partijen tot een staakt-het-vuren te bewegen. Het mislukken hiervan wijt Dal-

laire aan zijn onervarenheid enerzijds en het gebrek van macht aan de zijde van UNAMIR anderzijds.

Mijns inziens is de totaal verkeerde inschatting van de situatie en het gebrek aan kennis over de intenties van de vooraanstaande politici minstens

zo belangrijk. Juist daardoor bleef UNAMIR steeds achter de feiten aanlopen.

Deugdethiek

Het pragmatisme en vooral de nadruk op de context, het toepassen en onderzoeken van de betekenis van bepaalde

²³ idem.

²⁴ idem.

Rwanda, Kigali, Nyamata, 2003
Twee zakken met botten en schedels
staan tegen de muur van kerkje in
Nyamata, waar in 1994 tijdens
de genocide volgens de regering
5000 mensen zijn vermoord.
Negen jaar heeft men het kerkje
en overblijfselen van slachtoffers
ongemoeid gelaten, en was het
een herdenkingsplaats.
In 2003 is men om onbekende
redenen begonnen met het opruimen
van de botten en schedels
 (Foto: S. Torfinn/Hollandse Hoogte)

bij wat ook wel de deugdethiek genoemd wordt. Hier gaat het om het ontwikkelen van een goed karakter: op den duur leren we steeds beter om op grond van redenen in plaats van impulsen en emoties te handelen, en raakt ons leven hierdoor sterker doordrongen van hetgeen we belangrijk en waardevol achten.

Als we bij wat waardevol *zou moeten zijn* aan de meest basale mensenrechten denken, zou men daaruit de conclusie kunnen trekken dat risicoloze crisisbeheersingsoperaties een morele contradictie zijn. De meest basale mensenrechten, die je als morele conventies kunt beschouwen, veronderstellen immers dat ieder leven evenveel waarde heeft, met andere woorden: dat onze levens net zo belangrijk zijn als de levens van degenen die we proberen te redden. Dal-laire geeft aan dat juist dat hem het meeste dwarszat. Er was sprake van een schrijnend gebrek aan humaniteit.

*'The tens of millions of Rwandese children I met on Rwandan roads deserve and must have nothing less than a chance at life as human being and not as someone's slave, vassal, chattel or expendable pawn.'*²⁵

waarden in concrete situaties, zou gemakkelijk kunnen worden verward met de gevolgethiek. Volgens het pragmatisme is het echter niet zo dat we enkel moeten zoeken naar dat wat we willen en daarom waarderen, maar juist naar een ideaal, dat wat waardevol *zou moeten zijn*. Denk hierbij

bijvoorbeeld aan de meest basale mensenrechten.

We dienen ons dus te distantiëren van puur subjectivisme en eigenbelang. We moeten leren ons gedrag te beheersen en zo nodig aan te passen. In feite komt dit idee dichterbij in de buurt

²⁵ idem.

UNAMIR

De United Nations Assistance Mission for Rwanda (UNAMIR) was een VN vredesmissie onder een klassiek Hoofdstuk VI mandaat, resolutie 872 (1993):

- a) to contribute to the security of the city of Kigali, inter alia, within a weapons-secure area established by the parties in and around the city;
- b) to monitor observance of the cease-fire agreement, which calls for the establishment of cantonment and assembly zones and the demarcation of the new demilitarised zone and other demilitarisation procedures;
- c) to monitor the security situation during the final period of the transitional government's mandate, leading up to the elections;
- d) to assist with mine clearance, primarily through training programmes;
- e) to investigate at the request of the parties, or on its own initiative, instances of alleged non-compliance with the provisions of the Protocol of Agreement on the Integration of the Armed Forces of the Two Parties, and to pursue any such instances with the parties responsible and report thereon as appropriate to the Secretary-General;
- f) to monitor the process of repatriation of Rwandese refugees and resettlement of displaced persons to verify that it is carried out in a safe and orderly manner;
- g) to assist in the coordination of humanitarian assistance activities in conjunction with relief operations;
- h) and to investigate and report on incidents regarding the activities of the gendarmerie and police.

Symbool voor de hele Rwandese tragedie staat voor hem een weesje van een jaar of drie die hij tijdens één van zijn patrouilles langs de weg aantroef. In de *compound* lagen zijn vermoorde familieleden nog in hun hut. Dallaire rent hem achterna en wil hem met alle macht redden uit deze ellende. Op dat moment wordt het kind echter door een RPF-kindsoldaat uit zijn armen getrokken en verdwijnen zij in de bossen.

Het is opvallend dat juist Dallaire, die vandaag de dag nog steeds last heeft van het post traumatische stress syndroom (PTSS), nog kan geloven in de mogelijkheid van humaniteit. Na zoveel ellende meegemaakt te hebben, ooggetuige te zijn geweest van zoveel wreedheden en tegelijkertijd wetende dat de zaken er ook vandaag de dag niet veel beter voor staan, roept hij toch op tot medeleven.

'Vuile handen' zijn onvermijdelijk

Je kan onmogelijk stellen dat Dallaire het goed heeft gedaan of niet. Zoals gezegd: in dergelijke tragische situaties is het onmogelijk om geen vuile handen te maken. Het nadeel van de pragmatische benadering is dat

je juist tijdens tragische dilemma's vaak over onvoldoende informatie over de context beschikt, maar daar toch een zo goed mogelijke inschatting van moet maken. Je zult in een *split-second* een beslissing moeten nemen.

Ethische reflectie vóóraf helpt om je voor te bereiden op dat moment. Het is belangrijk je vooraf bewust te zijn van je eigen normen en waarden.

Op het moment dat Dallaire voor zijn ethische dilemma's stond kon hij niet in een *split-second* de hele situatie overzien. Hij was hier overigens ook niet in getraind of in gevormd.

Wat is de betekenis van onze morele waarden? Van mensenrechten? De uitdaging is om een balans te bewaren tussen de bereidheid om risico's voor anderen te nemen en tegelijkertijd op de juiste wijze voorzichtig te zijn om zo onnodige risico's voor zichzelf te vermijden. De bekwaamheid om deze balans te bereiken zou voort moeten komen uit respect voor de waarde van de gelijkheid van ieder menselijk leven.

Het idee dat er afdoende redenen zijn om aan een regel vast te houden, lijkt zinvoller dan dat die regel absolute geldigheid heeft. Op basis van argumenten zijn we het er binnen een bepaalde gemeenschap over eens dat we te maken hebben met op dat moment aanneembaar geldige regels. Het overtreden van dergelijke geldige regels heeft een grote kans samen te gaan met hoge morele schade.

Dit is precies waar Dallaire zichzelf tekort ziet schieten. Uiteindelijk is hij in 1994 niet in staat geweest duidelijk te maken dat de ene mens niet meer waard kan zijn dan de andere en de internationale gemeenschap ervan te overtuigen dat het daarom noodzakelijk was om in te grijpen.

Conclusie

Bij militaire operaties die worden gekenmerkt door het idee van *conflict resolution* worden militairen ingezet met de missie conflicten op te lossen en de vrede te bewaren, in soms vreemde culturen. Deze missies stel-

RoE

- a. Gebruik van geweld is toegestaan in geval van wettige zelfverdediging.
- b. Gebruik steeds het MINIMAAL noodzakelijk geweld.
- c. Gebruik vuurwapens enkel als laatste hulpmiddel.

Vuren zonder waarschuwing is toegelaten wanneer het niet onmiddellijk beantwoorden van een verrassingsaanval tot gevolg heeft dat: personeel dreigt gedood of zwaar gewond te worden, personen onder bescherming van de UNO dreigen gedood of zwaar gewond te worden of eigendom van de UNO of onder bescherming van de UNO dreigen te worden gestolen, beschadigd of vernietigd.

Oud-UNAMIR-commandant R. Dallaire tijdens een bezoek aan Rwanda

(Foto California Newsreel; collectie NIMH)

het feit dat UNAMIR vrijwel machteloos was. Het mandaat was niet krachtig genoeg, men beschikte over te weinig mankracht en munitie en door een gebrek aan culturele en taal-kundige kennis kon men de situatie niet juist inschatten.

De internationale gemeenschap weigerde bovendien iedere steun. UNAMIR werd hierdoor in een onmogelijke positie gebracht, waar zij vervolgens wel verantwoordelijk voor werd gehouden. Militairen met dergelijke tragische dilemma's op te zadelen is zonder te overdrijven onethisch te noemen.

Op welke (ethische) argumenten baseert Dallaire zijn keuzes? Het idee waar Dallaire in al zijn publicaties steeds op terugkomt – dat de ene mens niet meer waard kan zijn dan de andere, een ideaal waar we naar *zouden moeten streven*, maakt zijn keuze de wapenopslagplaatsen op te rollen begrijpelijk.

Ook de ROE die oproepen tot preventie van misdaden tegen de menselijkheid zijn hier niet mee in strijd. De keuze om de wapenopslagplaatsen op te rollen had Dallaire in principe ook al gemaakt voordat hij de VN op de hoogte stelde.

In feite was het dus vooral opmerkelijk dat Dallaire niet consequent is en er niet voor koos om het verbod dat hij ontvangt uit New York te negeren. Een keuze die niet eenvoudigweg af te doen is door te stellen dat hij anders strafrechtelijk vervolgd zou worden. Wat gebeurde er met de norm waar hij zijn eerdere keuze op baseerde? Bovendien is het maar zeer de vraag of Dallaire daadwerkelijk strafrechtelijk vervolgd zou zijn. Een beter argument is dat Dallaire óók verantwoordelijk was voor *zijn* mensen, hun leven lag immers in zijn handen. Met een enorm tekort aan munitie maakten zij weinig kans het er levend vanaf te brengen.

'Lessons learned'

Het is goed om er op te wijzen dat deze gebeurtenissen 12 jaar geleden speelden en dat er inderdaad *lessons learned* zijn. Duidelijk was dat er een mogelijkheid moest komen om robuuster op te treden. Het Brahimi-rapport, ook wel het *Panel on UN Peace Operations*,²⁶ roept hier inderdaad toe op. De conceptualisering van dit robuustere optreden is helaas ook in het Brahimi-rapport nog niet voldoende helder uitgewerkt.²⁷ Het dilemma, in hoeverre een risico voor de eigen militairen aanvaardbaar is, blijft dus bestaan. Ook onder andere omstandigheden zullen militairen dus met soortgelijke dilemma's te maken kunnen krijgen, óók bij robuustere operaties.

Filosofische reflectie kan duidelijk maken dat er sprake is van een dilemma dat niet opgelost kan worden zonder gevoelens van spijt ten aanzien van de keuze die het onderspit heeft gedolven. Soms zal men gedwongen zijn vuile handen te maken. Als men echter in staat is naar anderen toe duidelijk te maken waarom men voor een bepaalde handeling heeft gekozen, in staat is de situatie te expliciteren, zal men de gekozen handeling gemakkelijker tegenover het eigen geweten én tegenover anderen kunnen rechtvaardigen.

Er bestaan geen trucjes die we kunnen toepassen om in alle moeilijke dilemma's tot een goede oplossing te komen. Bij tragische dilemma's bestaat er per definitie niet één goede oplossing. Wel kunnen wel pogen de van toepassing zijnde morele principes zo goed mogelijk te begrijpen en na te gaan welke handeling het best te verdedigen is.

Eén van de *lessons learned* van Rwanda moet zijn dat we een militaire organisatie nodig hebben die de beperktheid van het menselijk oordeelsvermogen erkent en die waardering opbrengt voor mensen die in de moeilijkste omstandigheden beslissingen moeten en durven nemen.

len militairen van alle rangen voor ethische, soms zelfs tragische dilemma's.

Wanneer men ter plekke een beeld heeft van de slachtoffers en men het gezicht dus niet eenvoudigweg af kan wenden, zijn deze dilemma's soms veel tragischer dan voor de superieuren die 'op afstand' beslissingen maken. Als professional worden militairen geacht hier op een verantwoordelijke wijze mee om te gaan. De vraag hoe dat precies te doen, is niet eenvoudig te beantwoorden. De drama's die zich in Rwanda hebben afgespeeld zijn hier wellicht het beste voorbeeld van.

Context

Het is belangrijk om te benadrukken dat door enkel te redeneren vanuit abstracte theorieën we er niet uit komen. Je verliest de context, de situatie zelf, uit het oog. De tragische dilemma's van Dallaire kwamen vooral voort uit

²⁶ UN Doc. A55/305 en 5/2000/809, 21 augustus 2000.

²⁷ Baarda, Th.A., van Iersel, A.H.M., 'The Uneasy Relationship between Conscience and Military Law: The Brahimi Report's Unsolved Dilemma', in *International Peacekeeping*, vol. 9, no. 3, 2002, p. 25-50.

'Fighting Peacekeepers'

'Use of Force and UN Peacekeeping Operations'

major-general P.C. Cammaert
lieutenant-colonel B. Klappe*

*'In order to keep the peace,
one has to enforce it
sometimes'*¹

Introduction

United Nations Peacekeeping Operations have fundamentally changed in the past decade and will continue to do so, to incorporate many elements, military and civilian, working together to restore peace in the aftermath of civil wars. This increased complexity of the peacekeeping environment has

resulted in more complex mandates and a new name: multi-dimensional peacekeeping.

Since the end of the Cold War, such complex and risky mandates have been the rule rather than the exception: United Nations operations have been given relief escort duties where the security situation has proved too dangerous to continue humanitarian operations without a high risk for humanitarian personnel; they have been given mandates to protect civilian victims of conflict where potential victims were at greatest risk, and mandates to control heavy weapons in possession of local parties when those weapons were being used to threaten the mission and the local population alike.

In two extreme situations,² United Nations operations were given executive law enforcement and administrative authority where local authority did not exist or was unable to function.

This article analyses some of the challenges for peacekeepers in the grey zone between peacekeeping and peace-enforcing. It also includes a few observations on the participation of developed countries to UN peacekeeping operations in Africa and on the UN Strategic Reserve.

Peace enforcement, in appearance and execution not much different

from war, is usually conducted by a multinational force and commanded by a lead-nation. Examples include Korea (1950), carried out by a group of States on the invitation of the State

* Major-General P.C. Cammaert is currently Commander Eastern Division and Deputy Force Commander MONUC, the peacekeeping operation in the Democratic Republic of Congo. Until February 2005 he was the UN Military Adviser; Lieutenant-Colonel B.F. Klappe, is Special Assistant to the UN Military Adviser, Department of Peacekeeping Operations, Headquarters United Nations, New York. The opinions expressed in this article are exclusively those of the authors and do not necessarily reflect the views of the Department of Peacekeeping Operations or of the United Nations.

¹ Major-General P.C. Cammaert

² United Nations Transitional Administration East Timor (UNTAET), SCR 1272 (1999) and United Nations Mission In Kosovo (UNMIK), SCR 1244 (1999).

³ Operation Desert Storm (first Gulf war; Coalition forces led by USA), SCR 661 and 678 (1990).

**A C-5 being loaded
for an airlift to deliver cargo
to troops in the desert during
Operation Desert Storm**

(Photo U.S. Air Force; source NIMH)

concerned, and Kuwait³ (1990), authorized by the Security Council. Peacekeeping, traditionally lead by the UN, is increasingly also conducted by regional organisations, usually based on a Security Council resolution. This article will focus on UN led peacekeeping operations: currently there are 16 operations with over 80.000 peacekeepers deployed.

**An update on UN
peacekeeping**

With the end of the Cold War, the Security Council looked to UN peace-

keeping as the instrument of choice for international conflict management. UN peacekeeping successfully transformed itself into a mechanism for not only observing cease-fire agreements, but for implementing comprehensive peace agreements. In Namibia, El Salvador and Mozambique, UN peacekeeping was quite successful and it achieved qualified success in Cambodia as well. In these more complex and dangerous missions, peacekeepers were regularly authorized to use force in the context of their mandate.

The humanitarian mission in Northern Iraq⁴ was the first mission authorized to use force, not as a measure of peace-enforcement but to guarantee the protection of the population and the delivery of assistance. Traditional UN peacekeeping operations have shifted in the course of an evolving conflict from Chapter VI to Chapter VII, such as the case of Somalia.⁵ Other missions have been transformed into hybrid operations including both peacekeeping and peace-enforcement elements.

These changes in mandates transformed the peacekeeping missions into

The Dutch Army in Korea, 1951

(Photo W.W. Dussel; source NIMH)

something closer to peace-enforcement.

From then on, most new peacekeeping missions were directly authorized to use force for the fulfillment of their mandate. Following the events in Rwanda and Srebrenica, the Brahimi report⁶ repeated that message by stating:

Once deployed, United Nations peacekeepers must be able to carry out their mandate professionally and successfully. This means that United Nations military units must be capable of defending themselves, other mission components and the mission's mandate. Rules of Engagement should be suffi-

⁴ SCR 688 (1991).

⁵ United Nations Operation in Somalia (UNOSOM I) was established as a humanitarian relief operation by SCR 751 (1992). The Security Council welcomed the United States offer to help create a secure environment for the delivery of humanitarian aid in Somalia and authorized, under Chapter VII, the use of 'all necessary means' to do so.

President George Bush responded to the resolution with a decision to initiate *Operation Restore Hope*, under which the United States would assume the unified command UNITAF/Restore Hope SCR 794(1992). Following a transition period, UNOSOM II was established under Chapter VII, SCR 814 (1993).

⁶ United Nations A/55/305-S/2000/809, 21 August 2000, Comprehensive review of the whole question of peacekeeping operations in all their aspects (Brahimi report).

*ciently robust and not force United Nations contingents to cede the initiative to their attackers.*⁷

It is especially the more complicated and dangerous environments, where consent is sometimes limited to two of the parties to the conflict. Mandates these days include routinely an operational paragraph on the protection of civilians under imminent threat of physical violence.⁸

A slightly different paragraph but aiming at the same results, was included in the UNPROFOR mandate.⁹

The volatile environment today

What can be expected in today's operational environment? Political developments may have improved the security situation, but a country remains very unstable as armed groups, organised militia and criminal elements are present throughout it. Exact figures are not always available regarding the strength of the various armed groups that may include large number of child soldiers and paramilitary personnel.

Criminal gangs

Armed elements and criminal gangs may have been moving in and out of the country and neighboring countries. Such armed groups generally have weak command and control mechanisms and poor communication systems. In Haiti, Cité Soleil, an inaccessible slum area of 100.000 inhabitants with roadblocks and barricades manned by armed gangs, is presenting serious challenges to peacekeepers.

Poverty, high unemployment and small arms compound the insecurity. Institutions of justice may have suffered a breakdown as a result of the conflict and the disregard for the rule of law. It may also have suffered from corrupt practices and political interference.

Frequently, irregular militias and smaller factions do not respect the

ceasefires, disagree with the major parties or act independently. In the case of minor resistance, consisting of isolated acts of violence and banditry, peacekeepers must deal with the situation on the basis of 'self-defense', backed by clear and robust Rules of Engagement.

Intelligence

SFOR in Bosnia-Herzegovina, February 1998

(Photo Media-centrum KL; source NIMH)

It is precisely in these volatile circumstances that field intelligence assets are needed: to find out where the spoilers are and what their intent is. 'Intelligence' long time has been a word hard to accept in the peaceful UN world. Still it is a sensitive issue, as openness is the name of the game.

But in fact, information gathering never has been the problem in UN peacekeeping: our military observers are top-class HUMINT people. It is the analysis, evaluation and distribution phase where we continue to experience difficulties.

Poor intelligence means you will not have the right forces with the right equipment at the right time and the right place. This has too often resulted in casualties – peacekeepers lives – or the lives of innocent civilians, as we have seen in Rwanda, Somalia and Srebrenica.

The cornerstone in improving this capability is the establishment of what we now call the Joint Mission Analysis Cell, an integrated structure, incorporating representatives, military

and civilian, from key elements of the mission.

The task of the JMAC is to handle information, conduct and present analysis and provide advice at a level that will ensure that decisions are made with awareness of all available and relevant factors. It provides in-

depth current and longer term analysis of all issues affecting the mission. As such, the JMAC is at the heart of any operation and it requires highly trained intelligence professionals.

The UN as the target

After the disaster in Baghdad – the attack that killed 22 UN staff – the

⁷ Brahimi report (op.cit. footnote 8).

⁸ SC Res 1542, 30 April 2005, Haiti [...] to protect civilians under imminent threat of physical violence, within its capabilities and areas of deployment; SC Res 1565, 2004, democratic republic of Congo... to ensure the protection of civilians, including humanitarian personnel, under imminent threat of physical violence [...].

⁹ SC Res 836, 1993, Republic of Bosnia and Herzegovina, para 5: [...] to deter attacks against the safe areas, to monitor the ceasefire, to promote the withdrawal of military or paramilitary units other than those of the Government of Bosnia and Herzegovina and to occupy some key points on the ground... Para 9: [...] in carrying out the mandate defined in para 5 above, acting in self-defence, to take the necessary measures, including the use of force, in reply to bombardments against the safe areas by any of the parties or to armed incursion into them or in the event of any deliberate obstruction in or around those areas to the freedom of movement of UNPROFOR or of protected humanitarian convoys.

ambush on Bangladeshi peacekeepers in March 2005 that killed nine, and other tragic incidents, we are forced to acknowledge that the UN sometimes has become a target of violence, challenging the long-held perception that we were protected by our flag and by our status as an impartial actor.

This new security reality provided a compelling rationale for security reform. The General Assembly therefore approved in December 2004 the establishment of a new Department of Safety and Security.

It is designed to ensure that we are organized to provide reliable threat and risk analysis, fundamental to security, especially in volatile, constantly changing circumstances.

Rules of Engagement

The Security Council resolution for a new peacekeeping operation is no less than a compromise of the deliberations of the fifteen members of the Council. The mandate therefore leaves much room for interpretation by DPKO mission planners when developing an initial concept of operations.

Secondly, a concept of operations will leave the necessary operational space for planners at Force Headquarters level, adjusting plans to situations as they occur. Despite the necessary room for interpretation, clarity is needed when it comes to the authority to use force.

Not only will this clarity protect individuals against excessive use of force, it also protects peacekeepers from prosecution when force is used within the parameters of the Rules of Engagement.

Rules of Engagement must be based on the mandate, the operational circumstances and by Troop Contributing Countries accepted legal norms. The Rules allows peacekeepers to use up to deadly force, to defend oneself and other UN or international person-

nel against a hostile act or a hostile intent.

Moreover, it accepts the use of force, under circumstances, deadly force, to protect United Nations installations and areas or goods designated by the Force Commander, against a hostile act. Rules would normally also allow up to and including deadly force against any person and/or group that limits or intends to limit freedom of movement. Finally, United Nations peacekeepers who witness violence against civilians are authorized to stop it, using deadly force if necessary.

Application of the Rules

These rules may seem relatively easy, but when it comes to application in the field, soldiers may be confused. What constitutes a hostile act? How to recognize hostile intent? Even with clear cut definitions, simple answers are not always possible in given situations. A hostile act is defined as:

*An attack or other use of force, intended to cause death, bodily harm or destruction.*¹⁰

On first sight this may seem quite clear, but how will the individual soldier make his split-second decisions when an action is likely to demonstrate hostile intent. Hostile intent is defined as:

The threat of imminent use of force, which is demonstrated through an action which appears to be preparatory to a hostile act.

The soldier will be backed by the remainder of the definition, namely:

only a reasonable belief in the hostile intent is required, before the use of force is authorized.

Whether or not hostile intent is being demonstrated must be judged by the on-scene commander, on the basis of one or a combination of factors, including: the capability and preparedness of the threat, the available evidence which indicates an intention to attack and the historical precedent

within the mission's Area of Responsibility.

Scenario training

Applying these rules in a correct way is one of the most daunting tasks for the commander and his unit and may determine the success or failure of a mission. Every incident involving peacekeepers and excessive use of force may quickly run counter to the aimed outcome of a peacekeeping operation.

It cannot be emphasized enough that applying the rules means learning the rules first. Unfortunately, only recently a newspaper interview held with a 19 year old peacekeeper revealed an almost incredible perception of that soldier on the use of force in self-defense.¹¹

The soldier indicated that he was told to wait until a shot was fired at him and then could respond. Moreover, if a hand grenade was about to be thrown at him, he was supposed to aim at the grenade, not at the opponent.

Scenario training is most commonly used and has proven to be extremely effective. Mind-set and willingness to understand the importance of the rules is key to a measured response against threats. Moral and ethical dilemmas go usually hand in hand with scenario-driven 'shoot – no shoot' examples.

Use of force in the Democratic Republic of Congo

From Cordon and Search to 'Robust Plus' actions

The Democratic Republic of Congo has roughly the size of Western Euro-

¹⁰ Guidelines for the Development of Rules of Engagement for UN Peacekeeping Operations, Department of Peacekeeping Operations, May 2002.

¹¹ 'Hands tied by diplomacy, UN forces watch bloodshed in Congo'. S. Raghavan in Knight Ridder Newspapers, July 2, 2003.

vn-refugee camp in Congo, 2003 (Photo ECHO, F. Goemans; source NIMH)

pe. MONUC¹² is with 16.500 peacekeepers from over 50 contributing countries the largest UN operation today. The challenges faced by the soldiers on the ground are manifold, illustrated by an ambush on a patrol in which nine Bangladeshi peacekeepers were killed in early 2005.

Though thousands of militia members have been disarmed so far, the situation on the ground remains volatile and unpredictable. Increasingly, MONUC is developing pre-emptive tactics to stay ahead of militia and spoilers. Key is actionable intelligence and the capacity to evaluate and analyse the information.

Helicopters have also proven to be a successful tool when it comes to deterrence. Demonstrations and low flying missions have given a clear sig-

nal to parties that the peacekeeping force is serious about its role in restoring peace and security.

Necessity and proportionality

In peacekeeping operations, necessity and proportionality are key principles when force is applied. It implies that using attack helicopters as a weapon is a means of last resort, as it inevitably could come with certain risks of collateral damage and alienation of the civilian population.

Where one party to a peace agreement clearly and incontrovertibly is violating its terms, continued equal treatment of all parties by the United Nations can in the best case result in ineffectiveness and in the worst may amount to complicity with evil. No failure did more to damage the standing and credibili-

*ty of United Nations peacekeeping in the 1990s than its reluctance to distinguish victim from aggressor [...].*¹³

Rwandan Hutu rebels, known as the Democratic Forces for the Liberation of Rwanda (FDLR), have operated in Eastern Congo since many took part in the 1994 genocide in Rwanda, during which 800.000 Tutsis and moderate Hutus were killed. After a decade of preying on Congolese civilians and following a series of massacres in eastern Congo last year, they are under increasing pressure to fulfill a promise made in March last year to disarm and go home.

¹² Mission des Nations Unies en République démocratique du Congo.

¹³ Ibid footnote 7.

Monuc, de vredesmacht van de Verenigde Naties in Oost-Congo, is bezig 'een vuist' te maken in de explosieve oostelijke regio's Ituri en Noord- en Zuid-Kivu. 'In het verleden kon dat niet.' [...] Maar sinds kort tekent zich een kentering af in de aanpak van de VN-missie in Oost-Congo. Begin deze maand liet de vredesmacht voor het eerst in vijf jaar haar tanden zien in een confrontatie met een van de meest bloeddorstige militieën, de FNI. Er vielen meer dan vijftig Congolese doden. 'Van die klap [...] zijn de militieën buitengewoon geschrokken. Sindsdien hebben we voortdurende klapjes uitgedeeld.'

Interview met P. C. Cammaert in NRC Handelsblad, 1-4-2005

MONUC's Eastern Division has launched a series of operations to pressure gunmen to lay down their weapons and return home peacefully. During these operations rebel-headquarters are searched for weapons and huts are subsequently torched in an attempt to deny renewed use of the bases by returning rebels.

In these actions attack helicopters routinely back-up advancing ground troops and provide close air support if need be. The Congolese villagers have been happy to see the arrival of the peacekeepers. At the same time there is concern that the Rwandan rebels may react by stepping up operations against the UN by targeting civilians.

'We hebben aan de mangoboom geschud en het fruit komt nu naar beneden,' zegt Cammaert. 'We moeten nog wat harder schudden om ook de hardnekkige mango's uit de boom te krijgen.' Een van de manieren is om de leiders op te pakken.

Interview met P. C. Cammaert in NRC Handelsblad, 1-4-2005

Do not wait for 'smoking guns' when a machete is the weapon of choice

MONUC is authorized to use up to deadly force to protect civilians under imminent threat. But how imminent is imminent? Should it be instant and overwhelming or do we need to wait for a smoking gun? The answer will have to be given by commanders on

the ground as the situation develops, in line with the overall mission strategy and the mandate, worked out in operation plans and in line with the Rules of Engagement.

If intelligence reveals plans and credible evidence that militia is mounting an attack on civilians two miles down the road, the commander will maintain that the threat is imminent: within hours, even minutes, the killing and hacking may start. No time should be lost at that stage and the militia

should be engaged, if necessary by using deadly force.

A new awareness

Rebel-controlled radio stations, broadcasting inciting language and ordering violence should be stopped as well. This may eventually include the use of force, proportionate and necessary. When information reveals the location of weapon caches, commanders are supposed to act and not wait until the weapons are distributed and used against the population.

Although nowadays approach may deviate from UN operations a decade ago, the mandates and rules have not changed that much. The authority to act is in the resolution and the permission to use force is in the ROE.

What is new, is the awareness at both political and military levels that peacekeepers no longer can stand idle when civilians are threatened. Soldiers and their commanders increasingly realize that it is better to fight and die than survive and revive images of slaughtered and burned mothers and children.

MONUC-peacekeepers in Congo

(Source NIMH)

Cammaert is ervoor om het programma 'op te rekken'. Dat is een voorbeeld van wat hij 'de kunst van de vredeshandhaving' noemt: 'schakelen tussen spijkerhard optreden en gas terug nemen'. 'We hebben de milities voortdurend opgejaagd. We hebben hun aanvoerlijnen afgesneden. We hebben ze duidelijk gemaakt dat het spel voorbij is. Nu proberen we hun vertrouwen te winnen.'

Interview met P. C. Cammaert in NRC Handelsblad, 1-4-2005

Child soldiers

While it is standard practice for UN peacekeepers to defend themselves against hostile act or hostile intent, complications are to be expected when peacekeepers are confronted with threats from child soldiers. Peacekeepers should realize that armed children could be more volatile and unpredictable than adults.

They are poorly trained often forcefully recruited and some may be under the influence of alcohol or drugs. When child soldiers use force, peacekeepers will be authorized to act in self-defense. As is the case with all engagements, the response should be proportionate to the threat.

At the same time peacekeepers will have to cope with the personal trauma and public reverberations from child casualties.

Failure to act adequately and appropriately may also result in extreme reactions both in the mission area as well from public opinion. Adequate scenario-driven training of troops for encounters with armed children could save lives on all sides.

Turning another page: absence in Africa

In Congo, Côte d'Ivoire, Burundi and Liberia, peacekeepers are turning another page in UN's peacekeeping history. It's a farewell to western boots on the ground. Increasingly, developed countries are turning their

MONUC-peacekeepers in Congo

(Photo ORINFOR; source NIMH)

back on peacekeeping in Africa. With the exemption of a few western countries like Ireland and Sweden, countries are trying to camouflage their absence by pointing to their financial contributions and commitments in UN mandated missions elsewhere, led by a Coalition or a Regional Organization.

In the meantime, EU and NATO are scrambling to offer logistic support to the African Union (AU) mission in Darfur, however few of their combat boots will see African mud. The dilemma of absence is partly an issue of solidarity: the UN Charter demands a collective response – and not just by a few – to threats against international peace and security. 'Collective' however should also be seen as an equal share in taking risks on the ground.

The absence results in a lack of quality-impulse in UN operations. While

our top-ten troop contributors are experienced fighters for the most part, the dynamics of multi-dimensional situations require a right mix of troops and force enablers and highly trained professionals (management, technology and languages skills are key) at sector, divisional and force Headquarters.

These staff officers should be capable of communicating effectively with all actors, and work shoulder to shoulder with highly qualified civilian staff, adapting plans when the situation on the ground changes. They must be able decision-makers, understanding the ramifications when things take a turn for the worse. Both dilemmas are troublesome for all missions and should be solved by developed countries, bringing in troops, force enablers and staff.

UN Strategic Reserve

A major obstacle

Currently the only way to react to an emerging crisis in a mission area is through an ad-hoc decision on a new mandate with an expanded force, or to request external assistance from the international community. The political and force generation process required to deploy additional units

Riots among the Albanese population, KFOR and UNMIK, Gracanica, Kosovo, March 17, 2004 (Source NIMH)

can take too much time to allow a reaction in the critical early stages of a crisis.

As a result of this delayed reaction crises often deteriorate, risking mission collapse and requiring an even larger or more capable force to deal with them.

The lack of a reliable reserve or reaction capability for responding to crises remains a major obstacle to the effectiveness of UN peacekeeping operations. In order to fill this gap, DPKO has developed the concept of a Strategic Reserve (SR), a mission-specific, pre-planned and rapidly deployable 'over the horizon force'.

The SR would be held in a contributing country with prior agreement to deploy to certain, specific UN missions. It would be deployed on the recommendation of the Secretary-General and under Security Council authority for a specific task or duration.

The SR must be equipped, trained and prepared to deploy into Chapter VII environments. Once deployed, the reserve would be placed under UN command and control and rules of engagement.

Potential tasks

Potential tasks could include: respond to crises situations beyond capacity of existing mission resources, deter new or evolving hostile elements in a mission area, reinforce sectors in case of increasing hostility, intensify tactical activities in one or more sectors, increase visibility of force, replace or reinforce the committed operational reserve, protect key facilities or establish a new sector.

The SR would be comprised of a number of task forces of about 1.250 soldiers on short notice to move. Each task force, with the nucleus of a mobile infantry battalion with adequate combat and service support elements, would have a composition which provides the capability to react to different scenarios in a hostile environment.

Duration of deployment is expected to be no more than six months. DPKO currently explores the modalities of such an initiative with Member States, and has formed a working group which will address a broad spectrum of concerns and will be utilized to further work out the details of the initiative.

Conclusions

Costly lessons

Costly peacekeeping lessons have been learned during the last decade. In particular on the use of force, peacekeepers have come to realize that the main purpose of them being in that war-torn country, well armed and equipped, is to provide stability and to protect civilians under imminent threat of violence.

If preparedness or willingness to use force is absent, the troops should not be there in the first place. Efforts are made at various levels to guarantee preparedness of troops. It includes visits to contributing countries, pre-deployment training and in-mission training programs.

Various restraints

Use of force remains an issue entangled with policy, legal and operational restraints. The Rules of Engagement aim to provide clear and unambiguous directions on when and how to use force. Commanders and soldiers do realize that reluctance to use force may result in loss of life of fellow peacekeepers or innocent civilians.

At the same time, commanders are aware that excessive use of force may result in the alienation of the civilian population. It is this fine balance that creates challenges for peacekeepers on a daily basis. Knowing and applying the Rules is key at all levels.

Changing faces of peacekeeping

The face of peacekeeping has changed as well and will continue to change. From the friendly food distributing blue-beret, to the patrolling blue helmets in the streets of a war-torn city backed-up by a less friendly UN attack helicopter.

All these faces have brought a sense of peace and stability to parts of the world where it is badly needed, a peace worth fighting for.

Van 'Piper Cub' naar 'Air Assault' Divisie

Een zelfstandige luchtmacht, een historische vergissing

R.A. van Putten, majoor der Jagers*

Inleiding

Vrijwel vanaf het moment dat het vliegtuig zijn intrede deed in de militaire arena, is er discussie geweest over de inzet. Niet alleen discussie over inzet, maar ook over de vraag of een zelfstandig luchtwapen niet meer recht deed aan de kwaliteiten van vliegtuigen. Voorlopers hierin waren de Britse strijdkrachten, die al in 1918 hun tot de grondstrijdkrachten behorende *Royal Flying Corps* samenvoegden met de *Royal Naval Air Service* en verhieven tot een zelfstandig krijgsmachtdeel: de *Royal Air Force*. Bij de strijdkrachten van de Verenigde Staten (vs) ontstond pas in 1947 een zelfstandige luchtmacht, de *United States Air Force* (USAF). Deze zelfstandigheid is niet vanzelfsprekend en heeft consequenties gehad voor de grondeenheden.

De strijd van de *United States Army* (us Army) voor haar eigen luchtsteun en tactische luchtmobiliteit verdient aandacht. Ofschoon het zwaartepunt van deze strijd al meer dan veertig jaar achter ons ligt, kunnen er nog

steeds lessen uit worden geleerd. Dit artikel beoogt lessen te trekken uit het ontstaan van de eigen luchtmobiliteit van de *us Army*. In het bijzonder wil ik informeren over de werkzaamheden en resultaten van de in 1962 ingestelde *us Army Tactical Mobility Requirements Board* die onder leiding van luitenant-generaal Hamilton H. Howze, in 1962 de definitieve aanzet gaf tot het oprichten van een land-

machtdivisie waarbij de luchtmobiliteit volledig was geïntegreerd.

Van 'Air Service' naar 'Army Air Forces'

Al in de Eerste Wereldoorlog waren er officieren die beargumenteerden dat de missie van de *us Army* niet die van de *Air Service* was.¹ Zo geloofde

Billy Mitchell

(Foto U.S. Department of Defense; collectie NIMH)

* De auteur is werkzaam bij Projectgroep Defensie Helikoptercommando.

¹ De *Army Air Service* werd in 1917 ingesteld. De naam werd op 2 juli 1926 veranderd in *United States Army Air Corps*. Op 20 juni 1941 werd deze naam weer gewijzigd in *United States Army Air Forces*.

de toenmalige majoor William 'Billy' Mitchell dat het luchtwapen in twee categorieën moest worden ingedeeld. Een categorie die ter ondersteuning van grondoperaties zou moeten worden toegevoegd aan divisie, legerkorps en legers. Een andere categorie zou moeten worden gebruikt voor strategische bombardementen op eenheden en materiaal, diep in vijandelijk gebied.

Maar boven alles was er de vrees van veel (us) Army officieren dat een onafhankelijke luchtmacht niet alleen ten koste zou gaan van de lucht-grond samenwerking maar zou leiden tot onverschilligheid ten aanzien van de landmachttaak. Toen Duitsland op 1 september 1939 Polen binnenviel was de *Army Air Corps* net geautoriseerd voor een sterkte van 5.500 vliegtuigen. Wanneer in 1940 ook in de vs de oorlogsmachine zich begint op te warmen, zijn zowel de militaire top als de president zich bewust van de mogelijkheden van de het luchtwapen.² In mei 1940 verordonneerde president Roosevelt de jaarlijkse productie van 50.000 vliegtuigen. De *us Army* verloor terrein en de *Air Corps* kreeg meer middelen, autonomie en macht.

De *Chief of Staff of the us Army*, George C. Marshall, onderkende serieuze problemen die inherent waren aan de wijze waarop de bestaande Generale Staf leiding gaf aan de *us Army*. De Generale Staf hield zich meer bezig met het aansturen van een groot aantal ondercommandanten in plaats van dat er daadwerkelijk voor gedegen stafwerk werd gezorgd. Zo vielen er 40 grote commando's en zo'n 320 kleinere onder directe verantwoordelijkheid van de *Chief of Staff*. Het spreekt voor zich dat het aansturen van zoveel eenheden de

Henry H. 'Hap' Arnold was een pionier op vlieggebied die nog van de gebroeders Wright vliegles kreeg. Hij werd commandant van de 'Army Air Forces'
(Foto U.S. Air Force; collectie NIMH)

bevelslijnen verstopte. Marshall reorganiseerde in 1942 de landmacht in drie grote commando's.

Alle gevechtseenheden werden ondergebracht in de *Army Ground Forces* en de *Army Air Forces*. De logistieke eenheden werden ondergebracht in de *Services of Supply* (later genaamd *Army Service Forces*). De drie componenten van de landmacht kregen ieder een eigen hoofdkwartier met daarbij behorende staf. In deze organisatie bezaten de *Army Air Forces* vrijwel exclusief de controle over alle vliegtuigen. Commandant van de *Army Ground Forces* werd generaal-majoor Lesley McNair. Commandant van de *Army Air Forces* werd Henry H. 'Hap' Arnold. De toegenomen autoriteit van de '*Chief of the Army Air Forces*' was een grote stap voorwaarts voor diegenen die volledige autonomie voor de luchtmacht zochten. Desondanks was er nog steeds veel onenigheid tussen de *Army General Headquarters (Army GHQ)* en de *Army Air Forces* over de inzet van vliegtuigen.

Luchtsteun grondeenheden ondergesneeuwd

Door de toenemende autonomie kwamen de grondeenheden minder aan hun trekken op het gebied van ondersteuning door (lichte) vliegtuigen. Met name binnen de artillerie was er behoefte aan lichte vliegtuigen voor het observeren van vijandelijk gebied teneinde doelselectie en het uitbrengen van artillerievuur te optimaliseren. Dit was geen nieuwe behoefte, ze dateerde al uit de Eerste Wereldoorlog.

De *Army Air Forces* gingen niet op zoek naar *tailor made* oplossingen. Taken voor vliegtuigen werden het liefst in één type gecombineerd (wat leidde tot gecompliceerde vliegtuigen).

Bovendien was er sprake van centrale aansturing (die ten koste ging van de relatie tussen de *Air Force* vliegtuigbemanningen en de *Army* eenheden). Hoewel economischer van aanpak, leidde dit niet tot een optimale taakvervulling, integendeel. Daar kwam

² Hieronder de generaals George C. Marshall, Lesley J. McNair, Henry H. Arnold, Dwight D. Eisenhower, Mark C. Clark. Bij de *us Navy* zag admiraal Enest J. King de luchtmacht als een bedreiging maar maakte zich als *Chief of Naval Operations* wel hard voor marine-vliegtuigen.

Vietnam: soldaat in helikopter nadert doel (circa 1965)

(Foto U.S. Department of Defense; collectie NIMH)

een alternatieve route worden verkend, sneller dan welk voertuig dan ook dit zou kunnen.

In 1941 werden lichte vliegtuigen gebruikt bij een keur aan landmacht-oefeningen. De vliegtuigen werden gevlogen door burgers die vooralsnog weinig of niet betaald kregen. Pas in de loop van 1941 kwam er een redelijke vergoeding voor de vliegers van dit zogenaamde 'Grasshopper Squadron'.³

Het succes dat de lichte vliegtuigen boekten tijdens de oefeningen van 1941 was de aanzet voor het verzoek tot aanschaf van lichte vliegtuigen voor de divisie en legerkorps artillerie-eenheden.⁴

Het werd afgewezen door *Chief of the Army Ground Forces*, generaal-majoor McNair die de mening was toegedaan dat de gecentraliseerde benadering die de *Army Air Forces* voorstonden een eerlijke kans moest krijgen. Met een tweede verzoek tot aanschaf van twintig lichte vliegtuigen werd gewacht op een moment dat generaal-majoor McNair, afwezig was.⁵ Buiten het zicht van *Army Air*

nog bij dat volgens velen binnen het *Air Corps* het toewijzen van een vliegtuig en vlieger teneinde een artilleriewaarnemer te ondersteunen niet bijdroeg tot de status van het *Air Corps*.

Lichte vliegtuigen voor de 'Army Ground Forces'

Invulling van het gemis aan voldoende ondersteuning met lichte vliegtuigen had al in 1940 geleid tot eigen initiatief in de vorm van eenheden die contact opnamen met de *Piper Aircraft Company* voor ondersteuning

met lichte vliegtuigen. Zo werd in deze zomer zelfstandig contact gelegd met de *Piper Aircraft Corporation* voor de ondersteuning met een vliegtuig (L-4 Cub) voor oefeningen in Camp Beauregard in Louisiana. Bij de *Armor School* in Fort Knox, Kentucky was duidelijk geworden dat tanks, ofschoon een perfect wapen voor de moderne oorlogsvoering, ook in potentie verantwoordelijk waren voor enorme verkeersopstoppingen. Met behulp van een licht vliegtuig kon de route voor een tankcolonne worden verkend en in geval van een opstopping (gesprongen brug) kon

³ Toen in juli 1941 een Piper-vlieger de opdracht kreeg een bericht over te brengen naar generaal-majoor Innis P. Swift op Fort Bliss, zag de generaal het vliegtuig ruw landen en gaf als commentaar 'You looked like a damned grasshopper when you landed in those boondocks and bounced around!' Later, toen de generaal de vlieger met zijn vliegtuig terug wenste zond hij het bericht 'Send Grasshopper.'. Het verhaal verspreide zich snel en al vlot stonden de lichte vliegtuigen bekend als 'Grasshoppers.'

⁴ Parallel werd er ook door bedrijven zoals *Aeronautical Corporation of America* (vanaf 1941 *Aeronca*), *Piper Aircraft Corporation* en *Taylorcraft Corporation* actief gelobbyd. Het lobbyen beperkte zich niet tot officieren bij de betrokken eenheden, ook de civiele top van het *War Department* werd intensief benaderd.

⁵ Het verzoek werd door brigade-generaal Mark Clark, plaatsvervanger van generaal-majoor McNair, doorgezonden.

Force officieren om, kwam het verzoek uiteindelijk ter tekening bij *Army Chief of Staff* generaal Marshall. Die tekende en de lichte vliegtuigen waren een feit. Naarmate de Tweede Wereldoorlog naderde, kwam er nog meer druk op het testen van lichte vliegtuigen voor gebruik ten behoeve van artillerie-eenheden.

In Fort Sill werd begin 1942 een programma opgezet waarbij met steun van de *Army Air Force* de testen werden uitgevoerd door vliegers die tegelijk werden opgeleid tot landmacht vlieger (*army aviator*). Het resultaat was dat iedere afdeling veldartillerie de beschikking kreeg over twee lichte vliegtuigen, twee vliegers en een vliegtuigmonteur. Iedere artilleriestaf van groeps- of divisieniveau kreeg de beschikking over twee vliegers. Zo kwam het aantal lichte vliegtuigen per infanteriedivisie op tien en de tankdivisies op zes (later acht). De formele toestemming voor de organieke indeling van lichte vliegtuigen bij de *Army Ground Forces* werd op 6 juni 1942 gegeven. De *Army Air Forces* leverde de vliegtuigen en was verantwoordelijk voor het onderhoud, de *Army Ground Forces* waren verantwoordelijk voor de opleiding van de vliegers en de vliegtuigmonteurs.

De Tweede Wereldoorlog

De lichte vliegtuigen bewezen tijdens de Tweede Wereldoorlog hun waarde niet alleen bij het uitvoeren van het leiden van artillerievuur, de organieke taak. Ook bleek hun waarde bij het uitvoeren van koerierdiensten, trans-

port van personeel, (foto-)verkenningen, colonnebegeleiding, relayeren van verbindingen tussen grondeenheden, gewondentransport, noodbevoorrading, het leiden van scheepsgeschut (*naval gunfire*) en zelfs het leiden van bommenwerpers en jachtvliegtuigen naar een doel, *airborne forward air control*, tijdens zogenaamde *horsefly missions*.⁶ Dit betekende dat iedere grondeenheid wel

een taak had voor de lichte vliegtuigen en zo mogelijk lichte vliegtuigen 'leende' voor op dat moment noodzakelijke taken. Deze litanie aan taken betekende niet dat de oorspronkelijke taak, het leiden van artillerievuur, naar de achtergrond werd gedrukt. Integendeel zelfs, de meerderheid van de uitgebrachte artillerievuren werd geleid vanuit lichte vliegtuigen. Uiteindelijk was het verschijnen van een

Luchtopname van twee Stinson L-5's. Deze vliegtuigen hadden een vervoerstaak (Birma 1945) (Foto U.S. Department of Defense; collectie NIMH)

⁶ Tijdens de gevechten in Italië maakte Amerikaanse tankeenheden zulke vorderingen in vijandelijk gebied dat er gevreesd werd dat men zou worden aangezien voor Duitse eenheden. Een L-5 vlieger, Captain Oswald installeerde UHF radios in twee L-5s en gebruikte de *call signs Horsefly Red* en *Horsefly Yellow* in zijn communicatie met de jachtvliegtuigen en zorgde dat de jachtvliegtuigen de juiste doelen aanvielen. Deze operatie markeerde het eerste gebruik van lichte vliegtuigen in de *airborne forward air control* taak.

licht vliegtuig regelmatig voldoende om vijandelijke wapens te laten zwijgen.

Tactisch en tactisch

De focus van de *Army Air Force* lag niet bij de directe ondersteuning van grondeenheden. Vanuit het hoogste niveau (*Army GHQ*) werd het belang van strategische bombardementen benadrukt. In 1943 leidden strategische bombardementen tot grote verliezen omdat jachtvliegtuigen niet in staat waren de bommenwerpers tot diep in Duitsland te begeleiden. Als gevolg hiervan werd overgegaan tot tactische inzet van bommenwerpers. Zo werd het zogenaamde ‘*Oil Plan*’ waarbij strategische doelen, zoals brandstofopslagplaatsen in Duitsland, zouden worden aangegrepen omgezet in het tactische ‘*Transportation Plan*’ waarbij transport en verbindingsknooppunten in Frankrijk werden aangevalen.

Ook deze ‘tactische’ inzet werd door de grondtroepen niet als tactisch ervaren. Het werd ver voorbij de horizon uitgevoerd. De inzet van jachtvliegtuigen voor de directe ondersteuning van de grondeenheden bleef gedurende de gehele oorlog grotendeels onbevredigend. Er was wel eens sprake van een positief ervaren inzet, zoals bij de invasie in Normandië en de doorstoot van generaal Patton naar Noord-Frankrijk, maar over het alge-

meen vond de actie van de *Army Air Forces* plaats ver buiten het zicht van de grondeenheden. Er waren wel centraal georganiseerde *Army Air Force* liaison squadrons die bestemd waren voor de taken die nu door lichte vliegtuigen van de *Army Ground Force* werden uitgevoerd. In effectiviteit werden zij overschaduwd door de direct beschikbare lichte vliegtuigen die organiek deel uitmaakten van de grondeenheden en die de problemen van de grondeenheden beter begrepen.

Grenzen voor de ‘Army Ground Forces’

Elke poging van de *Army Ground Forces* om de mogelijkheden van de lichte vliegtuigen uit te breiden werd scherp gecontroleerd door de *Army Air Forces*. De inzet in 1943 van de lichte vliegtuigen van de *Army Ground Forces* kwam in de problemen tijdens de campagne in Italië. Het vermogen van de lichte vliegtuigen bleek te beperkt om optimaal onder zomerse temperaturen boven het bergachtige terrein te opereren. Het verzoek om zwaardere motoren voor de vliegtuigen leidde tot een memorandum van generaal Arnold waarin hij de aanbeveling deed om alle vliegtuigen van de *Army Ground Forces* onder zijn gezag te plaatsen. Door met succes te refereren aan de onsuccesvolle ondersteuning van artillerie-eenheden door de *Army Air Forces* pareerde generaal McNair deze aanval. Dit voorval geeft aan dat het niet gemakkelijk was voor de *Army Ground Forces* om hun activiteiten op het gebied van vliegtuigen uit te breiden.

De ‘United States Air Force’

In 1947 kwam er met de *National Security Act* een einde aan de twee verschillende militaire departementen, het *Department of War* en het *Department of the Navy*. Er ontstond één departement voor defensie (*the Military Establishment*, later genaamd *Department of Defense*) en in com-

binatie met andere hervormingen in 1949, 1953 en 1958 ontstonden de *Joint Chiefs of Staff*, met aan het hoofd de *Chairman of the Joint Chiefs of Staff*.⁷ Met de *National Security Act* werd de algehele organisatie van de krijgsmacht niet zozeer veranderd, wel werd er een apart derde krijgsmachtdeel naast de *Army* en de *Navy* gecreëerd.⁸ Vanuit de *Army Air Forces* ontstond de *United States Air Force*.

‘Key West’-conferentie

Tijdens een aantal conferenties met de *Joint Chiefs of Staff* werden de scheidslijnen bepaald tussen de verschillende krijgsmachtdelen. Zo werd er tijdens een conferentie in Key West in maart 1948 bepaald dat het gevecht op de grond een taak was voor de *Army*, de strijd in de lucht voor de *Air Force* en de strijd op zee voor de *Navy*. In augustus 1948 werd er tijdens een vervolgonferentie besloten dat elk krijgsmachtdeel de exclusieve autoriteit was voor de oorlogsplanning in zijn eigen domein, met dien verstande dat de mogelijkheden van de andere krijgsmachtdelen in het uitvoeren van de plannen niet mochten worden genegeerd. Een gevolg van deze conferenties was het ‘veilig stellen’ van *naval air* voor de *Navy*.

De taak van de *Navy* was duidelijk en conflicteerde slechts beperkt met de andere krijgsmachtdelen. De verantwoordelijkheden voor de *Army* en de *Air Force* liepen parallel. Met dien verstande dat de *Air Force* de *Army* overbodig achtte in toekomstige conflicten en dat de *Army* voor de uitvoering van zijn primaire taak, de grondoorlog, volledig afhankelijk was van de *Air Force*. In dit licht bezien waren de strategische aspiraties van de *Air Force* een bedreiging voor de *Army*.⁹

Focus van de ‘Air Force’

Vanaf het moment dat de *Air Force* zijn autonome status verkreeg, was het gefocust op grotere, snellere

7 Er was tijdens de Tweede Wereldoorlog in feite al sprake van *Joint Chiefs of Staff*, met de *National Security Act* werd het geformaliseerd.

8 De *United States Marine Corps* werd in 1952 een vierde krijgsmachtdeel, zei het met speciale banden met de *us Navy*.

9 Het debat over de scheidslijnen ging zover dat de *Army Air Forces* ook zeggenschap wilde hebben over luchtdoelartillerie. De *Army Air Forces* waren immers verantwoordelijk voor de controle in de lucht, derhalve behoorden alle wapens die daar strijd leverden tot haar domein. Dit met name op het gebied van *command* en *control* en om *fratricide* te vermijden. Uiteindelijk bleef dit domein bij de *Army*, al duurde dit debat nog een aantal jaren.

De meer complexe XR-12 had de interesse van de US Air Force. De XR-12 is nooit verder dan de testfase gekomen (Collectie R.A. van Putten)

De H-13 helikopter volstond voor de US Army. De H-13 Sioux is van 1945 tot 1976 in productie geweest (Collectie NIMH)

vliegtuigen (met een groter vliegbe-
reik en hoger plafond) en ballistische
raketten. Dit in relatie tot de inzet van
nucleaire wapens. Dit alles ging ten
koste van de interesse voor helikop-
ters en andere langzamere types
vliegtuigen. Zelfs indien betrokken
bij helikopters ging de interesse van
de *Air Force* traditioneel uit naar gro-
tere meer complexe types helikopter
(zoals de XR-12) waar de *Army* vol-
stond met een kleinere, meer eenvou-
diger helikopter (H-13).

Taken van Army-vliegtuigen

De problemen tussen de *Army* en de
Army Air Forces in de Tweede We-
reldoorlog waren niet opgelost door
de reorganisaties. De grenzen tussen
de vliegtuigen van de twee krijgs-
machtdelen werden vastgesteld in mei
1949 door het vaststellen van de *Joint
Army-Air Force Adjustment Regula-
tions 5-10-1 'Combat Joint Opera-
tions, etc: Employment of Aircraft for
Performance of Certain Missions.'*
Hierin werd aangegeven welke ge-
wichtsbependingen werden gesteld
aan *Army*-vliegtuigen. Ook werden de
taken vastgesteld, te weten:

- luchtverkenning van de voorste vijan-
delijke gebieden;

- luchtverkenning van te volgen
grondroutes;
- controle vanuit de lucht van mars-
colonnes;
- controle vanuit de lucht van camou-
flage;
- lokale koeriersdiensten;
- noodtransport van gewonden;
- het leggen van lijnverbindingen met
vliegtuigen;
- beperkte bevoorradings door de lucht;
- beperkte luchtfotografie (alleen aan
het front).

Aanvalstaken bleven op het gevechts-
veld exclusief voor de *Air Force*. Ver-
der werd vastgesteld dat de *Army* zou
betalen voor de aanschaf van haar be-
hoefden, maar dat de *Air Force* verant-
woordelijkheid was voor de aankoop,
het onderhoud en onderzoek en ont-
wikkeling van *Army*-vliegtuigen.

Korea

Tijdens het Korea-conflict botsten de
Army en de *Air Force* over de effec-
tiviteit van de door de *Air Force* ver-
zorgde ondersteuning. In vergelijking
tot de ondersteuning van het *Marine
Corps* door hun eigen vliegtuigen,
werd de ondersteuning van de *Army*
door de *Air Force* als mager ervaren.
De voor de grondtroepen noodzake-

lijke *Close Air Support* was niet opti-
maal. Complexe radioverbindingen
en de beperkte beschikbaarheid van
Forward Air Controllers bemoeilijk-
ten de 'bereikbaarheid'.¹⁰ Een ver-
gelijkbare situatie speelde inzake het
transporteren van gewonden van het
gevechtsveld naar de geneeskundige
installaties, waarbij de *Army* niet af-
hankelijk wilde zijn van de *Air Force*.
De *Air Force* wilde de *Army* 'air
power' beperkt zien. De *Army* wilde
wel een stap terugdoen, maar wilde in
ruil hiervoor wel gegarandeerde on-
dersteuning terug.

Bependingen voor Army-vliegtuigen

Om de problemen tussen de *Air Force*
en de *Army* uit de wereld te helpen
vond er in 1951 tussen mei en oktober
een aantal besprekingen plaats tussen
de *Secretary of the Army*, Frank Pace,
Jr., en de *Secretary of the Air Force*,
Thomas K. Finletter. Uitkomst van
deze besprekingen was het loslaten
van het gewichtscriterium voor *Army*-
vliegtuigen en hun taak als uitgangs-

¹⁰ *Forward Air Controllers* behoren nog steeds
tot de *US Air Force*.

punt te nemen. Het concept dat hieruit volgde beperkte de *Army* tot het inzetten van haar vliegtuigen binnen de gevechtszone, een gebied beperkt tot een diepte van tussen de 60 en 75 landmijlen (tussen de 100 en 120 kilometer) ter bevordering van de logistiek, verbindingen en andere gevechtsgerelateerde functies.

De inkt van deze overeenkomst was nog niet droog of onder druk van de *Secretary of Defense* Robert Lovett werd er op 7 november 1952 een nieuwe overeenkomst vastgelegd. Opnieuw werd de *Army* gewichtsbeperkingen voor haar vliegtuigen opgelegd, daar stond tegenover dat het transport van personeel en materieel in de gevechtszone een prioriteit was voor de *Army*-vliegtuigen als alternatief (noodvoorziening) voor steun van de *Air Force*.¹¹ Ook observatietaken, *command* en *control* (C2) van *Army*-eenheden en koeriersvluchten werd een primaire *Army*-taak. Nieuwe taken kwamen er ook bij, met als belangrijkste beperkte *air-medical* evacuatie, inclusief het transport van gewond personeel vanaf het gevechtsveld. Ondanks deze moeite bleef de rivaliteit tussen de *Army* en de *Air Force* bestaan.

In 1956 liet de *Secretary of Defense*, Charles Wilson, een memorandum circuleren waarin de afspraken tussen *Army* en *Air Force* nogmaals werden verduidelijkt. De inzet van *Army*-raketsystemen en -vliegtuigen werd beperkt tot 100 landmijlen voorbij de *Forward Edge of the Battle Area* (FEBA). Luchttransport en tactische luchtsteun waren *Air Force*-taken. Ook de gewichtsbeperkingen werden wederom vastgesteld: *Army*-vastvleugelige vliegtuigen mochten niet zwaarder zijn dan 5.000 lbs en *Army*-helikopters mochten niet zwaarder zijn dan 20.000 lbs.

¹¹ De afmetingen van de gevechtszone waren uitgebreid naar 100 landmijlen, 160 kilometer.

¹² *Army Field Forces Board No. 1 study report* van 16 november 1949.

De helikopter

Ofschoon de *Army* met name gebruik maakte van lichte vliegtuigen, was er al vroeg interesse in de mogelijkheden die de helikopter bood. Al in 1945 waren al 22 R-6 helikopters aangeschaft voor een verscheidenheid aan algemene taken zoals observatie, koeriersdiensten, medische evacuatie en het redden van personeel. Het *Marine Corps* en de *Air Force* schaften ieder een klein aantal tweezits YR-13 helikopters aan. De mogelijkheden van de helikopters waren vooralsnog beperkt. In 1947 kon men niet meer dan een tweetal passagiers met gevechtspakking transporteren. Ook verliep het coördineren van de ontwikkeling van helikopters in samenwerking met de *Air Force* niet goed.

Mede hierom richtte de *Army* zich meer op ontwikkelingen op het gebied van luchtmobilititeit met de per parachute inzetbare *airborne division*. In de tussentijd ging het *Marine Corps* verder met het experimenteren met helikopters. Wel was in november 1949 de uitkomst van een *Army* studie dat er behoefte was aan vijf types helikopters.¹² Onder deze vijf types waren er drie die niet voldeden aan de specificaties zoals in 1949 afgesproken tussen de *Army* en de *Air Force*. De afdeling Planning van de *Army Staff* kwam vervolgens in mei 1950 met de aanbeveling vijf transporthelikoptercompagnies op te richten en uit te rusten.

'Marine Corps' en de helikopter

Bij het *us Marine Corps* was er al vroeg interesse in de helikopter. De commandant van het *Marine Corps* gaf in 1946 opdracht tot het oprichten van een testquadron. De interesse van het *Marine Corps* was gericht op het uitvoeren van een landingsoperatie met helikopters. Een nucleaire dreiging belemmerde het groeperen van schepen voor een amfibische landing. Door luchttransport (helikopters) te gebruiken kon de verspreiding

van schepen worden gerealiseerd en was er tevens een mogelijkheid om gegroepeerd vanuit zee een bruggenhoofd aan land in te nemen.

Toen in augustus 1950 een mariniersbrigade ontplooide in Korea waren er zeven helikopters ingedeeld bij deze eenheid. De helikopters werden primair ingezet voor het vervoer van gewonden vanaf het gevechtsveld. De commandant van de *Fleet Marine Force Pacific* gaf tijdens de 'Inchonlanding' aan dat de inzet van helikopters erg succesvol was en dat het aanschaffen van helikopters een hogere prioriteit moest hebben dan welk ander wapensysteem dan ook.

Het eerste transportsquadron dat met de *1st Marine Division* werd ontplooid bestond uit 15 H-19 Chickasaws die in staat waren tot het transporteren van zes militairen met gevechtspakking. Na een oorspronkelijke inzet als middel voor de bevoorrading van troepen ontwikkelde de helikopter zich tot een transportmiddel voor gevechtssoldaten om deze snel in te kunnen zetten. Uiteindelijk had het *Marine Corps* tien

squadrons helikopters ontplooid in Korea.

'Army' en de helikopter

De oorlog in Korea en de positieve ontwikkelingen bij het *Marine Corps* leidden binnen de *Army* ook tot versnelde ontwikkelingen.

De plannen om te komen tot het oprichten van helikoptereenheden werden versneld en op 1 december 1950 werd de *1st Transportation Helicopter Company* in Fort Sill, Oklahoma, opgericht. Deze eenheid (in 1951 hernoemd als *6th Transportation Helicopter Company*) arriveerde 6 januari 1953 in Korea. In maart 1953 vond de eerste bevoorradingsvlucht plaats en in mei werd voor het eerst een troepenverplaatsing plaats met helikopters.

Aan het eind van het Korea-conflict waren er twee *Army* helikopter compagnieën (georganiseerd in een helikopterbataljon) in het inzetgebied. Daarnaast waren er plannen tot het oprichten van 12 transporthelikopterbataljons.

'Cavalry - and I don't mean horses'

Tijdens het conflict in Korea hadden de tanks en (pantser)voertuigen grote problemen in het ruige heuvelachtige terrein. De mobiliteit van de troepen kwam in het gedrang. In het begin van de jaren vijftig waren er nauwelijks richtlijnen voor luchtmobiliteit bij de *Army* en wat er was, droeg niet de stempel van formeel beleid. Een belangrijke aanzet tot de ontwikkeling van luchtmobiliteit was een artikel dat in 1954 werd gepubliceerd in het opinieblad *Harper's*. In 1954 was de bekende generaal-majoor Gavin, voormalige commandant van de *82nd Airborne Division*, G-3 bij het *Department of the Army*. Hij schreef een artikel met de titel *'Cavalry, and I don't mean horses'*. Dit artikel was in feite een onofficiële opsomming van een aantal stafstudies die onder zijn verantwoording waren geschreven. Eén van de uitgangspunten was het introduceren van een soort cavalerie, niet te paard maar door de lucht en daardoor met een tienvoudige snelheid verplaatsbaar.

Generaal Gavin nam verder maatregelen om een ontwikkeling te forceren en manoeuvreerde personeel met de juiste attitude naar de *Infantry School* op Fort Benning, Georgia, om daar te werken aan een doctrine voor de inzet van helikopters in het gevecht. De commandant van de *Army Infantry School*, brigade-generaal Herbert B. Powell zette een aantal militairen aan het werk onder aanvoering van de plaatsvervangend commandant van het bij Fort Benning behorende *Lawson Army Airfield*, majoor William A. Howell.

Deze groep militairen ging, voornamelijk in de avonduren en weekeinden, enthousiast aan de slag. Eerst

Op Fort Benning werd geëxperimenteerd met het bewapenen van de UH-19 Chickasaw

(Collectie R.A. van Putten)

werd er gewerkt met Sikorsky H-19's en later met Sikorsky H-34's. Ook hier ging men materiaal verzamelen en contacten leggen met de industrie. Met name de contacten over het bewapenen van de H-34 helikopter verliepen goed. Maar door onvoldoende steun en onvoldoende beschikbare wapensystemen werden de experimenten begin 1958 gestopt. De opgedane ervaringen zouden in de nabije toekomst gebruikt worden.

Het nucleaire tijdperk

Mobiliteit wordt van levensbelang

Niet alleen de mobiliteitsproblemen in Korea leidden tot de vraag naar luchtmobiliteit. Met de verkiezing van president Dwight D. Eisenhower ging er ook een andere koers op het gebied van Defensie gevoerd worden. Het republikeinse kabinet van Eisenhower was economisch conservatief. Dit betekende een sluitende begroting, die alleen bereikt kon worden door te snijden in defensieaangelegenheden. Het streven was om de bondgenoten de conventionele landstrijdkrachten te laten leveren en zelf zorg te dragen voor technische assistentie en ondersteuning door lucht- of zeestrijdkrachten. De republikeinen waren verder van mening dat een nucleaire overmacht voldoende zou zijn om de communisten af te stoppen.

Deze benadering betekende een inkrimping van de *us Army*. Ter compensatie van de reductie in grondtroepen werd geïnvesteerd in tactische nucleaire wapens. Deze stap in de richting van nucleaire oorlogsvoering leidde bij de *us Army* ook tot de vraag naar lichte mobiele eenheden. Zware gepantserde eenheden zouden immers te traag en daardoor te kwetsbaar zijn voor een nucleaire aanval. *Army Chief of Staff* generaal Ridgway gaf in april 1954 opdracht aan de *Army Field Forces* om de volgende doelen na te streven bij de vorming van de divisies in het nucleaire tijdperk: grotere gevechtskracht ratio tegenover ondersteunende eenheden; grotere mobiliteit en flexibiliteit van de gevechtseenheden;

maximaal gebruik maken van technische ontwikkelingen; optimalisering van het voortzettingsvermogen van de grondeenheden en ontwikkelen van een doctrine om de veranderingen te ondersteunen.

Dit alles moest vóór 1 januari 1956 gerealiseerd zijn. Met name het aspect mobiliteit, flexibiliteit en het optimaal gebruik maken van technische ontwikkelingen gaven een zetje in de rug van het luchtmobile denken. In december 1955 kwam er een *Army War College*-studie waarin werd gesproken van een compleet luchttransportabele divisie van 8600 man. De divisie was gebouwd rond vijf kleine, *self supporting, battle groups* met eigen organiek ingedeelde artilleriecapaciteit.

De *battle groups* zouden voldoen aan 'dispersion of forces', in de diepte van het gevechtveld kunnen worden ingezet conform de vereiste mobiliteit en flexibiliteit. De organieke divisie-artillerie zou onder andere beschikken over het nucleaire *Honest John* grondgrond raketsysteem. De divisie kende minimale logistieke en administratieve ondersteuning en had geen tanks, luchtdoelartillerie, genie of verkenningseenheden. Ofschoon veel generaals het ontwerp verfoeiden werd de zogenaamde 'PENTANA' studie voortgezet. 101 Airborne Division werd getest als 'pentomic' divisie.¹³ In 1959 werden een aantal eenheden gereorganiseerd in 'pentomic' divisies.

'Army'-vliegers, opleiden van generaals

In 1955 bleek dat er van de 2500 vliegers van de Army, er slechts 4 procent een rang had van majoor of hoger. Gezien het toenemende belang van *Army Aviation* was het noodzakelijk dat er ook hoger gegradueerden vlieger waren. Vanaf 1956 was er een speciaal opleidingsprogramma voor kolonels en generaals. De geselecteerden voor deze opleiding waren officieren met veel toekomstperspectief die ook daadwerkelijk zouden parti-

cipen in de ontwikkelingen op het gebied van luchtmobiliteit. In 1959 waren er al elf generaals die actief vlogen.¹⁴ Behalve het opleiden tot vlieger van 'generaalsmateriaal' werden er ook oriëntatiecursussen verzorgd voor kolonels en generaals, waarbij de mogelijkheden en beperkingen van landmachtvliegtuigen uit de doeken werd gedaan.

Bewapende helikopters

In de Tweede Wereldoorlog was er al geëxperimenteerd met bewapening op de lichte vliegtuigen van de *Army*. Zo is er sprake geweest van een L-4 die was uitgerust met bazooka anti-tank raketten.¹⁵ Ook vonden er al experimenten plaats met bewapening op helikopters in het Korea-conflict.¹⁶ Maar het was de commandant van de in 1954 opgerichte *Army Aviation School* in Fort Rucker, Alabama, brigade-generaal Carl I.

Hutton, die in 1956 vaststelde dat bij het transport van militairen over het gevechtveld met behulp van helikopters er adequate bescherming in de vorm van bewapende helikopters noodzakelijk was. Generaal Hutton verzocht kolonel Jay D. Vanderpool van de *Combat Developments Office* van zijn *Army Aviation School* om de mogelijkheden van bewapende helikopters te onderzoeken en te testen.¹⁷ Deze testen vonden plaats door personeel op vrijwillige basis in de avonden en in de weekends.

'Vanderpool's Fools'

Kolonel Vanderpool ging met zijn opdracht aan de slag en scharrelde (door het gebrek aan voldoende fondsen) zowel *Air Force* depots als *Navy*-voorraden af op zoek naar bruikbare middelen. Ook legde hij contacten met de wapenindustrie. Vanderpool onderzocht tevens de beperkingen van de *air frames*: hoe zwaar konden de helikopters worden belast. Hiermee zette hij alerte industriële ondernemers op het spoor van nieuwe ont-

wikkelingen. Zo wist hij zonder geld, met een schets op een papieren servetje de belangrijkste ontwikkelaar van General Electric te bewegen een raketsysteem voor een helikopter te ontwikkelen en dit binnen drie maanden af te leveren. De testen op Fort Rucker gingen verder. Beproevingen met 30 mm machinegeweren, .50 machinegeweren en Oerlikon-raketten vonden plaats. Eerst vonden statische tests plaats, vervolgens werd er getest tijdens het *hoveren* van de helikopter en uiteindelijk werd er ook tijdens de vlucht gevuld.

De consequenties voor de helikopters bleken beperkt. Er ontstonden wel wat kleine scheurtjes in het helikopterframe, maar het testen ging door. Ook versplinterde plastic cockpitglas tijdens het afvuren van een machinegeweer. Er werden veel mechanische problemen geconstateerd, maar ondanks het persoonlijke gevaar bleef de eenheid van kolonel Vanderpool (beter bekend onder de geuzennaam 'Vanderpool's Fools') doorgaan met de beproevingen.

'Sky Cavalry'

De beproevingen met bewapende helikopters waren overigens maar een deel van het werk van Vanderpool. Een andere klus die hij van Hutton had gekregen was het bestuderen van

¹³ Naar haar onderverdeling in vijf *battle groups* naar het Griekse woord voor vijf 'penta' in combinatie met het woord *atomic* 'pentomic division' genoemd.

¹⁴ Ook de eerste generaal kwam om als helikoptervlieger. Generaal-majoor Bogardus S. Cairns, commandant van de *Aviation School* was op slag dood toen hij op 9 december 1959 met zijn H-13 Sioux helikopter neerstortte.

¹⁵ Majoor Charles Carpenter van de *Fourth Armored Division* had zijn L-4B (met de naam 'Rosie the Rocketeer') met zes bazooka's bewapend en vernietigde minimaal vijf Duitse tanks.

¹⁶ Het *Marine Corps* had hier het voortouw in genomen.

¹⁷ Nadat generaal Hutton was overgeplaatst naar de *7th Army* in Duitsland, ging hij daar in 1959 verder met het uittesten van wapenpakketten voor helikopters.

De OV-1 Mohawk kon in principe voor 'Close Air Support' worden gebruikt (Collectie R.A. van Putten)

armed airmobile tactical organizations or formations. De uitkomst van deze studie was overigens een uitvinding op zich. Een combinatie van oude elementen en nieuwe ideeën. Het uitgangspunt was een organisatie-model van de Hertog van Wellington, waarbij de cavalerie met paarden optrad, de dragonders bestonden uit infanterie die bereden werd ingebracht en te voet het gevecht aanging en een ondersteuning door met paarden getrokken artillerie.

De tactische gedachten werden in de vorm van een training uitgeprobeerd. Hierbij werd 'Sky Cavalry' geïntroduceerd, waarbij werd opgetreden aan de hand van het laatste voorschrift uit 1936 voor het optreden van de cavalerie te paard. De *Sky Cav* ontwikkelingen leidden in 1960 tot de ontwikkeling van *Aerial Reconnaissance and Security Troop* (ARST). De opzet van de ARST was het verder testen van de klassieke cavalerietaken; verkenning, flankbeveiliging en het slaan van de

vijand. Na veel testen en training werd er geconstateerd dat bewapende helikopters capabel konden worden geacht voor de traditionele cavalerietaken. In 1962 werden alle gepantserde verkenningseenheden van de divisies uitgerust met een *air cavalry troop*.

Niet alleen helikopters en lichte vliegtuigen

De indruk kan mogelijk ontstaan dat de ontwikkelingen alleen maar gingen in de richting van lichte vliegtuigen en helikopters. Niets is minder waar, het ging de *Army* om het vullen van de gaten die de *USAF* liet vallen. Zo speelden ook de Mohawk, een vastvleugelig tweemotorig verkenningsvliegtuig en de Caribou, een licht transportvliegtuig een belangrijke rol. Het zijn dan ook deze types vliegtuigen die naast helikopters een belangrijke rol zouden gaan spelen in de conclusies van de *Howze Board*.

Mohawk

De AO-1 Mohawk was het resultaat van een *Navy*-project, bedoeld om een tweemotorig verkenningsvliegtuig te ontwikkelen voor het *us Marine Corps*.¹⁸ Toen er tijdens de ontwikkeling problemen optraden besloot de *Navy* de *Army* te erbij te betrekken teneinde de kosten te delen en het project, financieel gezien, binnen de perken te houden. Nadat bleek dat de Mohawk ongeschikt was voor landingen op het dek van een vliegdekschip stopte de *Navy* het project. Ondanks het feit dat de Mohawk *underpowered* bleek, was het vanuit het gezichtspunt van de *Army* een vliegtuig met veel potentie. Ofschoon bestemd voor verkenningstaken, had de *Marines Corps* er op gestaan dat het ook in staat moest zijn bommen af te werpen. De Mohawk bezat ophangpunten voor vliegtuigbommen en zou

¹⁸ AO staat voor *Army Observation*.

in principe voor *Close Air Support* gebruikt kunnen worden.

Caribou

De AC-1 Caribou was een bestaand civiel transportvliegtuig van de *Haviland Aircraft Factory*.¹⁹ Het was ontworpen om gebruikt te worden in Noord-Canada. Het beladen van het vliegtuig ging via de laadklep achter in het vliegtuig (*ramp*). Het was daarvoor extra geschikt voor militaire doeleinden, het beladen ging op deze manier sneller en de lading hoefde in principe niet in het vliegtuig getild te worden. Ofschoon de capaciteit minder dan eenderde van die van een *Air Force C-130 Hercules* was, was het vliegtuig interessant voor de *Army* omdat de beperkte wioldruk het vliegtuig geschikt maakte om vanaf onverharde landingsstrips te opereren.

Aanloop richting 'Howze Board'

Aan het eind van de jaren vijftig kwam de *Army Staff* tot de conclusie dat er lijn moest komen op het gebied van haar *army aviation*. Er waren te veel programma's die in verschillende richtingen gingen. Veel onderdelen hadden hun eigen verantwoordelijkheid op het gebied van vliegtuigen en ontwikkelden zich onafhankelijk van andere eenheden. Met tegenzin brachten het *Transportation Corps* en het *Signal Corps* hun testactiviteiten onder op Fort Rucker bij de *Army Aviation Test Board*, maar er bleven nog steeds veel activiteiten versplinterd over, zowel op onderdeelniveau als bij de staven. Omdat er geen lijn in zat was er onvrede bij het Congres omtrent de motivering en rechtmatigheid voor bepaalde budgetten (die ook slecht konden worden verdedigd en ook de industrie kon slecht op de wirwar van plannen anticiperen).

In juni 1959 bezat de *US Army* 5.500 vliegtuigen en helikopters; de meeste niet met de kwaliteit die benodigd was. Hiertegenover stond een behoef-

UH-1 Huey-helikopter (Collectie NIMH)

te van 6.400 vliegtuigen en helikopters. Rekening houdend met vredesverliezen en veroudering van de vliegtuigvloot, was het perspectief voor de toekomst van de *army aviation* niet goed. Een van de belangrijkste beslissingen in deze tijd was het besluit over te gaan tot de ontwikkeling van de XH-40 *Bell Utility Helicopter* en het uit te rusten met een krachtige turbinemotor. Ofschoon ontwikkeld als vliegende ambulance, werd voorzien dat het mogelijk het meest bruikbare vliegende platform zou kunnen zijn dat ooit in productie was geweest. Tot in deze tijd bewijst de UH-1 Huey, zoals het type uiteindelijk werd aangeduid, zijn waarde.

Het 'Army Aircraft Development Plan'

In oktober 1959 initieerde de *Army Chief of Research and Development*, luitenant-generaal Arthur G. Trudeau, een *Army Aircraft Development Plan* teneinde richting te geven aan de onderzoek- en ontwikkelactiviteiten voor de eerstkomende tien jaar. Dit plan zou de bestaande ruimte tussen de *Army*- en *Air Force*-capaciteiten moeten dichten. Het plan leidde tot drie doelen, te weten: een vliegtuig of

helikopter voor observatie, bemane verkenning en tactisch transport.²⁰ De *Army Study Requirements* werden op 1 december 1959 gepresenteerd aan de industrie. De industrie had voldoende informatie om aan de slag te gaan.

De 'Rogers Board'

In 15 januari 1960 werd onder voorzitterschap van de plaatsvervangend commandant van *Continental Army Command* (CONARC), luitenant-generaal Gordon B. Rogers de '*Army Aircraft Requirements Review Board*' ('*Rogers Board*') ingesteld. Deze commissie borduurde voort op het *Army Aircraft Development Plan* en had tot doel de ontwikkeling van *Army*-helikopters te beschouwen en tot voorstellen te komen voor de aanschaf en ontwikkeling van helikopters en vastvleugelige vliegtuigen voor de *Army*. Dit in relatie tot de ontwikkelingen en voorstellen van de industrie. Vanuit die hoek werden er 119 con-

¹⁹ AC staat voor Army Cargo

²⁰ De eerste stappen waren reeds genomen op het gebied van onbemande verkenningsvliegtuigen, *drones*.

cepten van 45 bedrijven ingediend ter evaluatie door de commissie.

Het was de eerste keer dat de vliegtuigindustrie in die grote mate betrokken was geraakt bij de *Army* behoeften. De evaluatie vond plaats in twee fases. Een eerste technische evaluatie en een tweede operationele evaluatie. De evaluaties waren afgerond op 28 februari. De *Rogers Board* deed aanbevelingen voor de aanschaf van de drie types: observatie, verkenning en tactisch transport. Het adviseerde voor het observatievliegtuig direct te beginnen met het uitschrijven van een competitie voor de industrie met een minimale selectie van twee types voor volledige ontwikkeling en competitieve tests. De productie van het geselecteerde type vliegtuig zou moeten plaatsvinden in 'Fiscal Year' 1964 (vanaf oktober 1963).

Met de invoering van dit nieuwe type zouden de oude types observatievliegtuigen, te weten de L-19, H-18 en H-23 uit moeten faseren. Voor het verkenningsvliegtuig adviseerde de commissie meer beproeving van mogelijke sensoren, *data-link* en het verwerken van inlichtingen gegevens alvorens de karakteristieken van het te ontwikkelen vliegtuig konden worden vastgesteld.²¹ Dit nieuwe vliegtuig zou in 1970 in moeten stromen. De commissie kwam voor de transportvliegtuigen tot de slotsom dat er meer gegevens bekend moesten zijn over

de specifieke behoeften van de *Army* op het gebied van luchttransport. Er moest een speciaal programma worden opgesteld voor de ontwikkeling van een helikopter of *short-take-off-and-landing long-range* vliegtuig als opvolger van de op dat moment in ontwikkeling zijnde Chinook en Caribou voor de periode na 1970.

Andere conclusies van de *Rogers Board* waren: het instellen van een beleid dat erop gericht zou zijn minimaal elke tien jaar (of zonodig korter) een type vliegtuig te vervangen aan de hand van de veranderde operationele eisen of technische ontwikkelingen; het advies aan het *Department of the Army* en *Continental Army Command* om te komen tot een studie waarbij de wenselijkheid van een concept van 'whether the concept of air fighting units was practical'; en of er een testeenheid moest worden opgericht om dit concept te beproeven.²²

Op 19 maart 1960 ging de *Army Chief of Staff* akkoord met de aanbevelingen van de *Rogers Board* voor wat betreft de implementatie van de voorstellen

op het gebied van ontwikkelen en aanschaffen van vliegtuigen. Voorts werd er personeel op staffuncties benoemd om de verantwoordelijkheid voor dit beleid op zich te nemen. Voor wat betreft de studie inzake *air fighting units* werd de *Deputy Chief of Staff for Operations* opgedragen zorg te dragen voor de voorbereidingen in deze richting. Hoewel het belang van de *Rogers Board* later is overschaduwde door de *Howze Board* en de testen met *11th Air Assault Division*, gaf de *Rogers Board* in belangrijke mate richting aan de ontwikkeling, aanschaf en personele planning op het gebied van *US Army aviation*.²³

Presidentschap van John F. Kennedy

Met de komst van democratische president John F. Kennedy, kwam er een einde aan het voortborduren op een 'alles of niets' (*total retaliation*) nucleaire oorlog. De waarschijnlijkheid dat een volgende oorlog ook op conventionele wijze zou kunnen worden gevoerd, werd ingezien. Het antwoord

21 Link 4, een niet beveiligd datalink systeem bestaat reeds sinds de vijftiger jaren.

22 Het voorstel bestond uit het oprichten van vijf *air cavalry regiments* (een voor ieder van de vijf parate legerkorpsen) met elk 175 *utility* helikopters en 85 lichte *observation* helikopters.

23 De *Rogers Board* gaf ook de aanzet bij de eenheden om kritisch te kijken naar de wijze waarop de vliegtuigeenheden waren georganiseerd. Zo deed de *Aviation Officer* van *101st Airborne Division* het voorstel om de gefragmenteerde vliegorganisatie van de divisie te centraliseren. Hij onderbouwde zijn voorstel, presenteerde het aan divisiecommandant Generaal-majoor William C. Westmoreland, en kreeg de formatie gedaan van de *101st Combat Aviation Battalion (Provisional)*, de eerste van zijn soort in de *US Army*.

Gewonde U.S. Marines bij de Kari San berg worden per helikopter geëvacueerd (1951) (Foto U.S. Navy; collectie NIMH)

hierop was volgens de Kennedy-regering een *'flexible response'*. Dit had met name consequenties voor de *US Army*. Naast het plaatsen van militairen in West-Europa, paste hier een aparte militaire organisatiestructuur waarbij de krijgsmacht ingericht was op alle mogelijke militaire conflicten. Van *low intensity guerrilla wars*, oorlogsvoering met grote gepantserde eenheden tot en met nucleaire oorlogsvoering.

Bij de *Army* ging men over tot de ROAD (*Reorganization Objectives Army Division*). De divisie bestond uit een divisiestaf waar een variabel aantal bataljons aan was toegevoegd. Nieuw waren hierbij de volledig gemechaniseerde infanteriebataljons. De divisie kon, afhankelijk van de opgedragen taak, haar structuur bepalen. Er waren drie brigadestaven die primair twee tot vijf manoeuvre bataljons konden aansturen. Ook was er extra divisieartillerie toegevoegd. Verder was er een *Aviation Battalion* met de transportcapaciteit om een infanteriecompagnie in één slag te kunnen vervoeren. Dit laatste betekende een verdubbeling van de aantallen helikopters in de divisies.

McNamara, de aanzet tot de 'Howze Board'

De aangepaste organisatiestructuur voor de *Army* was slechts één van de maatregelen die *Secretary of Defense* Robert S. McNamara invoerde. Daarnaast zocht hij onder andere naar mogelijkheden om de ratio achter het militaire planningsysteem te vergroten. Geen krijgsmachtdeel zou iets wijzigen in zijn eigen structuur zonder de benodigdheden en plannen van de andere krijgsmachtdelen in ogenschouw te nemen. Ook wilde hij een balans tussen de krijgsmachtdelen zodat de president meer keuzemogelijkheden had tussen de verschillende strategische opties die de krijgsmachtdelen te bieden hadden. McNamara liet zich voorlichten over de stand van zaken voor wat betreft de aanschaf van nieuwe vliegtuigen voor de *Army*.

Een briefing door de, zojuist voor de vliegopleiding geslaagde, *Director of Army Aviation*, brigade-generaal Clifton Von Kann, bracht McNamara andere informatie dan die hij via de normale *chain of command* binnenkreeg. Nadat de *Secretary of Defense* nog meer informatie op onorthodoxe wijze binnenkreeg, nam hij het besluit om een commissie aan te stellen die zich moest buigen over de behoeften van de *Army* op het gebied van tactische mobiliteit, de *Army Tactical Mobility Requirements Board*.

Het startsein voor de instelling van de commissie werd gegeven in de vorm

van twee memoranda van *Secretary of Defense* McNamara naar de *Secretary of the Army* (staatssecretaris voor de landmacht) Elvis J. Stahr. In duidelijke taal werd met naam en toenaam de doelstelling en samenstelling voor de commissie duidelijk gemaakt. De *Army Chief of Staff*, generaal George H. Decker was des duivels over het feit dat de hiërarchie was omzeild en dat 'subversieve elementen' op deze manier hun gelijk probeerden te halen. Er was echter geen houden aan, de *Secretary of the Army* kreeg dusdanige deadlines opgedragen dat er alleen maar met 'ja' kon worden gereageerd. De *Army* moest de commis-

Generaal H.H. Howze (1908-1998) (Collectie R.A. van Putten)

sie wel de hoogst mogelijke prioriteit geven (met uitzondering van daadwerkelijke militaire operaties).

Binnen een week was luitenant-generaal Hamilton H. Howze, commandant van het XVIII *Airborne Corps*, aangesteld als voorzitter van de *Army Tactical Mobility Requirements Board*. Op 3 maart 1962 werd de formatie van de *Howze Board* bekrachtigd met een schrijven van *United States Continental Army Command* en ging de commissie van start.

De 'Howze Board'

De *Howze Board* kreeg vier maanden de tijd om zijn afsluitende rapport te presenteren. Het was van mei tot in augustus 1962 op vijf locaties in de Verenigde Staten actief. Het uitvoerend comité van de commissie bestond uit 20 personen, waarvan 15 militair. In totaal bestond de *Howze Board* uit 199 officieren, 41 onderofficieren en soldaten en 53 burgers.²⁴ De commissie, met name het uitvoerend comité, was niet echt onpartijdig: alle deelnemers waren gescreend op hun (positieve) attitude ten opzichte van *Army Aviation*. Er was wel een liaison van de *Air Force*, maar die was alleen welkom bij de uitvoeren van testen. De commissie had zijn hoofdkwartier in Fort Bragg. In het toegewezen gebouw werd dagelijks tot na middernacht gewerkt. Alle werkzaamheden werden in een koortsachtig tempo verricht en de leden van de commissie reisden dwars door het land. Er werd eindeloos gebrainstormd en de papierstroom die werd geproduceerd was enorm.

De 'Field Test Group'

Het veldwerk werd uitgevoerd met een gevechtsgroep (voltijds) en het parttime gebruik van twee andere gevechtsgroepen, plus de artillerie en genie-eenheden van de *82nd Airborne Division*. Ook waren er 125 helikopters en 25 vastvleugelige vliegtuigen beschikbaar. Het slechte nieuws was

dat personeel en materieel slechts zes weken beschikbaar waren. Het testprogramma verbruikte meer dan 11.000 vlieguren, waarbij er voornamelijk laag werd gevlogen en er geëxperimenteerd werd vanaf niet geprepareerde start en landingslocaties zonder formele luchtverkeersleiding.

De *Air Force* ondersteunde met jachtbommenwerpers en stelde voor een week 16 C-130's beschikbaar. Een aantal tests werd uitgevoerd om de resultaten van eenheden met elkaar te vergelijken. Hierbij moet worden gedacht aan conventionele eenheden tegenover luchtmobiele eenheden en werden de resultaten van oefeningen met helikopters afgezet tegen de resultaten met vastvleugelige vliegtuigen waarbij ook de verschillen tussen de C-130 en de Caribou goed tot uiting kwamen.

Eveneens werden de resultaten met luchtmobiele 105 mm houwitseren vergeleken met die van de 4.2 inch mortieren. Andere tests waren vanaf het begin al ongeschikt voor conventionele eenheden en werden uitgevoerd door experimentele luchtmobiele eenheden. Ook werden verschillende gevechtsumgevingen nagebootst. Moerasachtig gebied in Georgia simuleerde de terreinkenmerken van Vietnam. Een counter-guerrilla-oefening werd uitgevoerd in bergachtig terrein en bosachtig gebied in West-Virginia. In de omgeving van Fort Bragg werd geoefend met een scenario waarbij een luchtmobiele eenheid in een vergelijkbare situatie terechtkwam als de Amerikaanse eenheden die zich in Korea vanuit de Pusan perimenter moesten terugtrekken.

Deze grotere oefeningen werden in mei voorafgegaan door zestien tests met kleinere eenheden naast nog dertig andere *side-tests*. In een kleinere oefening werd bijvoorbeeld een luchtmobiel peloton met UH-1's vier mijl verplaatst over moeilijk begaanbaar terrein, en werd er na ontplooiing een aanval uitgevoerd. Een operatie die normaal meer dan 24 uur zou kosten. De *side-tests* bestonden uit onder an-

dere uit het vaststellen van de benodigde *take off* en *landing* afstanden voor de C-130, C-123 en AC-1 transportvliegtuigen. Ook werd er munitie en wapens getest zoals 1.000 pond bommen die van lage hoogte met de Mohawk werden afgeworpen. Elke test werd geëvalueerd. Generaal Howze beschreef deze tests later als 'tactische experimenten' en niet als tests in de wetenschappelijke betekenis. Het ging er gewoon om wat wel en wat niet werkte.

Voorbeeld van een 'field test'

Een van de oefeningen behelsde het transport door de lucht van een bataljon met bevoorrading voor twee weken over een afstand van ongeveer 450 kilometer. Verkenningvliegtuigen zochten een zandstrook, helikopters zetten een beveiligingseenheid aan de grond en vervolgens landden Caribous op het niet voorbereide terrein om (pro memori) lichte bulldozers aan de grond te zetten (de *Army* bezat dit materieel niet zodat het over land moest worden aangevoerd).

De bulldozers werkten vier uur aan het prepareren van een landing strip zodat een C-130 kon landen, een lading kon lossen en (in een enorme stofwolk) weer kon opstijgen. Er werden zes C-130's ingevlogen en ieder vliegtuig vertrok voordat de volgende landde.²⁵ Na elke landing moesten de bulldozers 15 minuten aan de slag om de landing strip weer in orde te maken, maar na het zesde vliegtuig was het zand zo los dat alleen Caribous en helikopters konden landen. Dit alles gebeurde in een fase dat men

²⁴ Het grote aantal had te maken met het feit dat alle eenheden en organisaties die van doen hadden met de consequenties van de *Howze Board* waren vertegenwoordigd. Het betrof in feite een verkooptruc, het uiteindelijke concept moest worden gedragen door alle gebruikers.

²⁵ De benadering was dusdanig revolutionair dat de C-130's werden gevlogen door testvliegers van Lockheed.

bij het Pentagon beweerde dat de C-130 onder alle omstandigheden kon concurreren met de Caribou.

'War gaming'

Ook *war gaming* maakte deel uit van de studie. Met behulp van de *Research Analysis Corporation* (RAC), een researchinstelling van de overheid, en de *Combat Operations Research Group* (CORG van CONARC), werd er een scenario beproefd dat uitging van een Russische inval in Iran.²⁶ Het betrof een inval via het Zagrosgebergte, een ruig en bergachtig terrein. Van de Amerikaanse eenheden werd het uiterste vereist op het gebied van strategische mobiliteit. Uit deze sessies bleek dat een luchtmobiele divisie strategisch snel was te ontplooiën en dat de capaciteiten deze eenheid in staat stelden de Sovjet eenheden goed af te stoppen, mits deze hun verplaatsing zouden beperken tot het gebruik van wegen. Indien de opmars buiten het wegnnet zou plaatsvinden zou het terrein de verplaatsing dusdanig vertragen dat er voldoende tijd was om zwaardere conventionele eenheden naar Iran over te brengen en bijtijds een defensieve opstelling in te nemen. Met name de snelle verplaatsing van lichte eenheden door de lucht gaf de luchtmobiele divisie haar kracht²⁷.

Zuidoost-Azië

Informatie over de condities en mogelijkheden in Zuidoost-Azië werd verzameld door een zeven man sterke afvaardiging van de *Howze Board* dat in juli een bezoek bracht aan de *Military Assistance Advisory Groups* in Zuid-Vietnam, Laos en Thailand. Eveneens werden de *Marine Task Force 116 Headquarters* in Udorn, Thailand, bezocht. Commandanten werden door het *Howze Board* team gebriefd over de activiteiten van de *Board* en benodigde informatie en meningen werden ter plaatse ingewonnen en doorgestuurd naar de verschillende studiegroepen van de commissie. Eén van

De reusachtige Sky Crane CH-54A helikopter

(Foto U.S. Department of Defense; collectie NIMH)

de meningen die werd geregistreerd, was die van *Air Force* en *Marine Corps* officieren die beweerden dat het bewapenen van helikopters geen optie was omdat de helikopter eenvoudigweg niet geschikt zou zijn als wapenplatform!

Organisatievormen

De *Howze Board* bestudeerde de toepassing van *Army* vliegtuigen in de oorspronkelijke vorm van bereden cavalerie, met name op het gebied van verkenning, beveiliging en doelopsporing. Als oorlogstheater werd gedacht aan Zuidoost-Azië, Europa, Noordoost-Azië en het Midden-Oosten. Alle mogelijke vliegtuigtypes werden in de studie meegenomen, zowel bestaande als nog te ontwikkelen zoals de in zijn testfase verkerende CH-1 Chinook (later kwam de typeaanduiding CH-47) en de nog in ontwikkeling zijn *heavy lift* helikopter, de CH-54 Tarhe (ook wel bekend als *Skycrane*). In totaal kwam de commissie tot dertien organisatievormen die alle mogelijke toepassingen binnen de *Army* hadden. Een van de meest vernieuwende concepten betrof de *Air Cavalry Combat Brigade* (ACCB) om vanuit de lucht de historische cavalerietaken uit te voeren. Per

leger werd er een ACCB voorzien, bestaande uit 316 vliegtuigen, waaronder 144 gevechtshelikopters.

Op het gebied van de luchtmobiele divisie werd begonnen met de 'simpelste' lichtste en meest luchtmobiele eenheid die kon worden ontwikkeld, een eenheid die was afgestemd op het Zuidoost-Aziatische theater. Iedere *air assault* divisie zou moeten beschikken over 459 vliegtuigen, de overgrote meerderheid zou uit helikopters bestaan. Een complete divisie zou in drie slagen te transporteren zijn. De eenheden zouden over het gevechtveld moeten manoeuvreren met behulp van transporthelikopters, beschermd door gevechtshelikopters.

Een groot gedeelte van de traditionele uitrusting zou niet meer benodigd zijn. Het aantal voertuigen zou inkrimpen van 3452 naar 1000. Voor de divisie artillerie werd gekozen voor

²⁶ Zowel CORG als CONARC was er bij betrokken om zowel te analyseren als om studies uit te voeren

²⁷ Generaal Howze zelf plaatste wat vraagtekens bij de positieve uitkomsten van het *war gaming*. Zoals hij zelf stelde kon het menselijke aspect slecht worden meegenomen, zoals bijvoorbeeld de verminderde stemming van een commandant met last van aambeien.

105 mm houwitseren en Little John-raketsystemen die door de lucht transportabel waren met de CH-1 Chinook. Tevens kende de divisie 24 Mohawks ten behoeve van CAS en 6 Mohawks in de verkenningstaak. De infanteriecompagnieën kenden geen voertuigen en hadden geen mortieren: de zware wapens zouden op bataljonsniveau worden gecentraliseerd.

Aanbevelingen van de 'Howze Board'

Het eindverslag van de *Howze Board* werd aangeboden in de vorm van een aanbiedingsbrief van twee kantjes, een samenvatting van twintig kantjes, een vijf centimeter dik rapport en een meer dan vijftig centimeter dik dossier. Het rapport ademde eigenlijk maar één conclusie uit; neem het luchtmobiele concept over. De hiervoor genoemde organisatievormen werden beschreven en er werd een voorstel gedaan om vijf *air assault* divisies te ontplooiën die de plaats van 16 normale divisies zouden innemen. Ook zouden er drie *air cavalry combat brigades* en vijf *air transport brigades* aan de structuur van de *US Army* moeten worden toegevoegd. De aanbevelingen waren dusdanig indrukwekkend dat het *Department of the Army* besloot het testen een vervolg te geven. De *airmobile division* en de *air transport brigade* zouden worden beproefd.

Reactie van de 'Air Force'

De *Air Force* reageerde stevig op de *Howze Board*. De reactie was begrijpelijk, indien een aantal van de taken, zoals tactisch luchttransport, CAS en verkenningstaken, die nu bij de *Air Force* waren ondergebracht zouden verschuiven naar de *Army* zou dat enorme consequenties hebben. Er werd gevreesd voor de C-130 vloot, de helft van de tactische verkenningsvliegtuigen en 40 procent van de jachtbommenwerpers. Er gingen stemmen op binnen de luchtmacht om 'alles wat vloog' (*aviation for the*

aviators) naar de *Air Force* te halen. Er werd ingeschat dat dit voorstel bij McNamara geen kans van slagen zou hebben. Een commissie onder leiding van luitenant-generaal Gabriel P. Disosway kwam wel met een dik rapport waarin op technische en doctrinaire gronden van leer werd getrokken tegen de aanbevelingen van de *Howze Board*.

Met de technische argumenten werd het gebruik van helikopters als wapenplatform bekritiseerd en werd gesteld dat *Air Force*-jachtbommenwerpers effectiever waren. En ook de Mohawk in de bewapende rol, organiek ingedeeld in landmachtdivisies, stuitte de *Air Force* ernstig tegen de borst. Het ging hier niet om technologie, maar om taak en missie. De aanbeveling de Mohawk te bewapenen was een open aanval op de afspraken die tussen de *Army* en de *Air Force* waren gemaakt. Deze werd niet door de *Army Staff* ondersteund, maar gaf duidelijk aan hoe ontevreden de *Army* was over de eenzijdige *Close Air Support* afspraken en de noodzaak voor snel beschikbare CAS voor grondcommandanten. Deze aanbeveling had sowieso grote impact bij de *Air Force*. De *Air Force* ging over tot het evalueren van haar CAS en luchttransportverplichtingen. Een gevolg was onder andere dat de *Air Force* verzoeken indiende voor extra eenheden jachtbommenwerpers. De *Air Force* ging op zoek naar een compromis, dat compromis werd uiteindelijk gevonden in 1966 in de *Johnson-McConnell Agreement*.

'11th Air Assault Division (Test)'

Gedurende meer dan twee jaar werden de uitrusting, organisatie en tactieken van *11th Air Assault Division (Test)* ontwikkeld, getest, verfijnd en wederom getest. De fundamenten voor een luchtmobiele/*air assault* doctrine werd in deze periode gelegd. En al lang voordat het testen van *11th Air Assault Division (Test)* was afgerond, was het al duidelijk welke rich-

ting het uit zou gaan op het moment dat het personeel ter beschikking zou zijn en het personeel getraind. Het was de opmaat naar grootschalige luchtmobiele operaties in Vietnam.

'10th Air Transport Brigade'

De *10th Air Transport Brigade* werd samengesteld uit verschillende bataljons met zowel vastvleugelige vliegtuigen als helikopters. De eenheid werd toegevoegd aan de *11th Air Assault Division (Test)*. De taak van *10th Air Transport Brigade* was het onderhouden van een *air line of communication* teneinde voorraden te transporteren naar de divisie te velde.

'1st Cavalry Division (Airmobile)'

Naarmate het beproeven van *11th Air Assault Division (Test)* ten einde liep en de oorlog in Vietnam escaleerde, werd de beslissing genomen het ervaren personeel bij elkaar te houden en een luchtmobiele divisie in Vietnam te ontplooiën als *1st Cavalry Division*. De oorspronkelijke *1st Cavalry Division* was geplaatst in Korea, op 1 juli 1965 werd deze eenheid *2nd Infantry Division* en op hetzelfde moment werd de *11th Air Assault Division (Test)* omgenummerd in de *1st Cavalry Division (Airmobile)* en voorbereid voor het vertrek naar Vietnam. Op 28 juli 1965 begon het transport naar Vietnam. Op 18 september 1965 was het eerste gevechtscontact en op 10 oktober vond de eerste luchtmobiele brigadeactie plaats ('*Operation Shiny Bayonet*').

'Johnson-McConnell Agreement'

Op 6 april 1966 ondertekenden John P. McConnell, *Chief of Staff* van de *US Air Force* en Harold K. Johnson, *Chief of Staff* van de *US Army* een akkoord, de *Johnson-McConnell Agreement*. Het werd de *Army* nu toege-

Personeel en uitrusting bij het hoofdkwartier van het mobiele hospitaal (Korea 1951) (Foto U.S. Army; collectie NIMH)

staan helikopters te ontwikkelen en ontplooiën binnen een gevechtstheater. Dit ontplooiën zou gelden voor alle inzetmogelijkheden, inclusief troepentransport en bewapende inzet. In ruil hiervoor gaf de *Army Aviation* zijn grotere transportvliegtuigen (Caribou) op en werd vrijwel een nagenoeg pure helikopterorganisatie. Vanaf 1966 staat de *US Army* bekend als toonaangevend op het gebied van ontwikkeling van helikopters, helikopterwapens, tactieken en doctrine.

Afsluiting

Vanaf het moment dat vliegtuigen hun intrede bij de krijgsmacht deden is duidelijk geweest dat ze hun nut hadden. Het probleem was dat er vanaf het begin keuzes moesten worden gemaakt: directe ondersteuning van grondeenheden of inzet in de diepte. Successen in de diepte hebben ontegenzeggelijk grotere invloed op het verloop van de oorlog dan het met

vliegtuigen ondersteunen van bataljons of brigades. Dat neemt niet weg dat er meer en meer behoefte is ontstaan aan zowel directe ondersteuning door jachtbommenwerpers als flexibel inzetbare vliegtuigen voor hand en spandiensten.

Het grote probleem was, en is, dat de landstrijdkrachten de luchtstrijdkrachten nodig hebben, maar omgekeerd niet. In zoverre is het een grote historische vergissing geweest de luchtstrijdkrachten in eerste instantie volledig los te koppelen van de landstrijdkrachten (de *US Navy* heeft haar vliegtuigen ook niet ‘verloren’ aan de *Air Force*). In ieder geval had er vanaf het begin een duidelijke afbakening van taken moeten zijn waarbij de landstrijdkrachten ook daadwerkelijk een vliegende component in eigen beheer hadden. Hoewel niet geheel economisch, de verantwoording voor *Close Air Support* had bij de grondcomponent moeten blijven.

Bij de Amerikaanse strijdkrachten is het uiteindelijk nog redelijk op zijn pootjes terechtgekomen, al heeft het veel moeite gekost. Nadat eigen vliegtuigen veilig waren gesteld en het belang van tactische luchtmobili-

teit vanaf de Korea-oorlog toenam, is de beslissing om potentiële generaals tot vlieger op te leiden een belangrijke stap geweest. Dit leidde in eerste instantie tot een grote hoeveelheid initiatieven opdat het tekort aan *Close Air Support* en luchtmobiliteit kon worden opgelost.

Uiteindelijk wist men op het moment dat de tijd rijp was, de juiste man op de juiste plaats (McNamara) te voorzien van voldoende informatie zodat hij de aanzet kon geven tot één van de meest succesvolle ontwikkelingen binnen de *US Army*: de *Air Assault* divisie. Deze ontwikkeling is ingeleid door het werk van de *Army Tactical Mobility Requirements Board* onder leiding van generaal Hamilton H. Howze. Het probleem van de tactische luchtmobiliteit werd hiermee voor een groot gedeelte opgelost. Na de *Johnson-McConnell Agreement* werden de scheidslijnen tussen de *US Army* en de *Air Force* nogmaals duidelijk vastgelegd, zodat de *Army* nu ongehinderd kon werken aan gevechtshelikopters. Het onderwerp CAS is voor de *US Army* nog niet naar volle tevredenheid opgelost. Integendeel, deze problematiek speelt nog steeds.

Omdat de geschiedenis zich normaal gesproken herhaalt, is het goed om kennis te hebben van de problemen die bij de krijgsmacht van de Verenigde Staten hebben gespeeld. Het artikel geeft verder inzicht in bepaalde trends die internationaal zijn overgenomen en het maakt duidelijk waarom er zo'n duidelijke scheiding is tussen de *Army*-eigen *Army Aviation* en de *USAF*.²⁸

Literatuur

- Bergerson, Frederic A., *The army gets an air force*.
- Bradin, James W., *From hot air to hellfire*.
- Butterworth, W.E., *Flying Army*.
- Cheng, Christopher C.S., *Air mobility, the development of a doctrine*.
- Howze, Hamilton H., *A Cavalryman's Story*.
- Stanton, Shelby L., *Anatomy of a division (1st Cav in Vietnam)*.
- Stockfish, J.A., *The 1962 Howze Board and Army Combat Developments*.

²⁸ Trends zoals de vorming van helikopter-eenheden en de ontwikkeling van gevechtshelikopters.

Snel geschoten is vaak raak - I

Verheugd zag ik in de *Militaire Spectator* van oktober jongstleden¹ dat een collega zich in een artikel richt op het onderwerp 'besluitvorming'. Bovendien neemt de schrijver van het artikel, majoor Holewijn, de moeite eens op een gezonde, kritische wijze te kijken naar het Operationeel Besluitvorming Proces (OBP). In het algemeen zie ik in mijn professionele omgeving dat weinig collega's zich openlijk 'gezond kritisch' opstellen en zaken, zoals in dit geval ons besluitvormingsproces, ter discussie stellen. De kritiek is er vaak wel, maar blijft hangen in de koffiekamer van het onderdeel, zo weet ik uit eigen ervaring.

Het onderwerp van Holewijns artikel interesseert me in hoge mate, omdat besluitvorming één van de kernactiviteiten van een militair kaderlid is. Dat geldt naar mijn mening voor zowel officieren als onderofficieren. Persoonlijk ben ik dan ook van mening dat vooral de officieren van onze krijgsmacht, zeker niet alleen officieren van de Koninklijke Landmacht, meer onderwijs in de kennis van verschillende besluitvormingsmodellen en theorieën dienen te krijgen.

In de korte tijd dat ik nu doceer op het Instituut Defensie Leergangen heb ik al ervaren dat nog weinig collega's werkelijk kennis hebben van het door de Koninklijke Landmacht gebruikte OBP. Wellicht sluit een rationeel besluitvormingsproces, zoals het OBP, minder aan bij de psyche en het dagelijkse handelen van de mens, zoals dr. Gary Klein en ook majoor Holewijn beweren.

Aan de andere kant vraag ik me af of we wel genoeg met het OBP oefenen; vooral als het gaat om de toepassing van het OBP onder gevechtsomstandigheden. Wat ook de reden moge zijn, ik vind het wel een jammerlijke constatering.

Doorlopende leerlijn

De kennis over besluitvorming, die ik overigens voor ogen heb, dient niet alleen beperkt te blijven tot het OBP en de verkorte besluitvormingsprocedure, die de Leidraad Commandovoering omschrijft als OTVOEM. Zo geeft majoor Holewijn in zijn artikel ook een korte uitleg over het *Carbage-can Model*. Mogelijk is het voor collega's die in het Haagse gaan werken interessant om zich wat meer in deze theorie te gaan verdiepen.

Ook de tweede uitgave (1999) van het boek *Essence of Decision* van Graham Allison strekt voor Haagse collega's tot aanbeveling. Beide aanraders geven inzicht in politieke processen rondom besluitvorming. Het Instituut Defensie Leergangen schenkt in de hogere en middelbare defensieopleidingen wel aandacht aan besluitvorming, maar het zou een doorlopende leerlijn van initiële opleiding (KIM/KMA/KMS, et cetera) tot aan tertiaire vorming moeten zijn.

Naast deze eerste reden heb ik ook nog een tweede reden waarom majoor Holewijns artikel mijn aandacht trok. Tijdens mijn recent afgeronde opleiding aan de *School of Advanced Military Studies* (SAMS) van de U.S Army Command and General Staff College te Fort Leavenworth (USA) heb ik een aantal colleges van dr. Gary Klein mogen volgen over het door majoor Holewijn ter sprake gebrachte *Recognition Primed Decision Making Model* (RPDM) en het zogeheten *Recognition Planning Model* (RPM).

Naast deze colleges heeft dr. Klein ook een tweetal SAMS oefeningen begeleid, waarbij seminars van SAMS een divisie en Land Componentstaf nabootsten. Derhalve wil ik graag reageren op het artikel 'Snel geschoten is vaak raak' van majoor Holewijn.

Aanvullend model

Ten eerste onderschrijf ik Holewijns uitspraak dat verschillende opleidingen bin-

nen de krijgsmacht, zoals het Koninklijk Instituut voor de Marine, de Koninklijke Militaire Academie, de Koninklijke Militaire School, als ook de Module Landoptreden die voorafgaat aan de Hogere Defensie Vorming en tegenwoordig valt onder auspiciën van het Opleiding en Trainingscentrum Operatiën, tijdens lessen en colleges meer aandacht zouden moeten besteden aan RPD/RPM.

Op deze wijze leren militaire kaderleden en potentiële kaderleden meer inzicht te krijgen in het onderwerp 'besluitvorming'. Overigens zie ik niet dat RPD/RPM het OBP en op een hoger niveau het Operationele Planning Proces (OPP), volledig gaat vervangen. De modellen zijn meer aanvullend. De besluitvormer kiest het model dat op dat moment het beste past bij de situatie waarin hij zich bevindt. Dit onderwerp sluit aan bij het volgende punt dat ik ter sprake breng.

Ten tweede ben ik het niet geheel eens met majoor Holewijn dat het bestaande militaire besluitvormingsmodel, het OBP dus, minder geschikt is voor gebruik tijdens crises. Het OBP is een uitstekend middel om tijdens de planningsfase van een operatie de opdracht en/of de situatie te analyseren. Het OBP is naar mijn mening ook niet een echt besluitvormingsproces, maar een planningsproces.

Mogelijk zien sommigen onder u dit slechts als een semantisch discussiepunt, maar m.i. dien je het OBP in een bredere context te plaatsen. Het OBP eindigt weliswaar met het besluit van de commandant, zoals de Leidraad Commandovoering aangeeft, maar het resultaat van het OBP is in veel gevallen toch een operatieplan, dat, zodra het van kracht wordt verklaard voor uitvoering, verandert in een operatiebevel.

In een planningsfase is, wederom afhankelijk van de situatie en het niveau van de eenheid, vaak genoeg tijd om alle acht stappen van het OBP uitvoerig door te lopen. De commandant en de staf leggen daarmee een goede basis om gezamenlijk inzicht te krijgen in het 'tactische' probleem dat dient te worden opgelost.

OBP onder gevechtsomstandigheden

Er is echter wel een andere fase tijdens de operatie waar RPD/RPM zich uitstekend

¹ 'Snel geschoten is vaak raak. Een alternatief model voor militaire besluitvorming', door drs. B.J. Holewijn. In *MS 10* (2005) (jrg. 174) pag. 430-439.

voor leent. Tijdens een operatie neemt een commandant ook tal van beslissingen. Dr. Klein gaf in zijn colleges aan dat hij juist naar deze vorm van besluitvorming veel onderzoek heeft verricht bij het United States Marine Corps, het Zweedse leger en de laatste jaren ook bij de U.S. Army. Hij kwam tot de conclusie dat de commandant in gevechtssituaties nauwelijks de stappen van het militaire besluitvormingsproces doorloopt. Ook de verkorte procedure wordt niet altijd gehanteerd. Een commandant, al dan niet bijgestaan door zijn staf, vertrouwt onder tijdsdruk en in een complexe omgeving vaak op zijn intuïtie, gebaseerd op eigen ervaringen. Wel is het zo dat een commandant en zijn staf in veel onderzochte situaties een beter inzicht in de operatie kregen door het militaire besluitvormingsproces in de planningsfase, voorafgaand aan de operatie, nauwgezet te volgen.

Majoor Holewijn heeft onderzoek verricht naar besluitvorming van Nederlandse commandanten onder operationele omstandigheden zoals SFOR en ISAF. Hij constateert in zijn onderzoek dat slechts in zeven van de 101 onderzochte situaties inderdaad met de in de opleiding geleerde besluitvormingsprocedure is gewerkt. Dat is een schamel resultaat en geeft stof tot nadenken.

In praktijk blijken de onderzochte Nederlandse commandanten veel meer te werken met *Simple Match* en *Diagnose the Situation*. RPD/RPM passen ze dus ongemerkt in de praktijk al veelvuldig toe. Dat neemt niet weg dat een commandant er altijd voor kan kiezen om tijdens een operatie toch het OBP of de verkorte besluitvormingsprocedure te hanteren. En wellicht beoefenen we te weinig de toepassing van het OBP onder gevechtsomstandigheden.

Ten derde wil ik aan het artikel van majoor Holewijn toevoegen dat dr. Klein de eerste fase in zijn RPD-model, de analyse van de opdracht, veruit de belangrijkste stap van het besluitvormingsproces acht. Immers, als duidelijk is wat precies het 'tactische' probleem is, wordt ook al vrij snel duidelijk wat er moet gebeuren om dat probleem op te lossen, oftewel de ontwikkeling van de *Course of Action* (COA).

Klein stelt overigens heel duidelijk dat intuïtie de analyse tijdens het besluitvormingsproces niet dient te vervangen. Integendeel, intuïtie en analyse dienen elkaar aan te vullen. Eerst dient een besluitvormer de situatie op basis van zijn intuïtie te herkennen of in te schatten, daarna gaat hij verder analyseren welke actie hij moet gaan ontwikkelen.

Zo ben ik van mening dat de analyse van de opdracht ook bij het OBP de belangrijkste fase is. De Leidraad Commandovoering laat zich daar helaas niet over uit, maar het is m.i. heel eenvoudig. Welk probleem je ook wil oplossen, je moet altijd eerst goed scherp krijgen wat het probleem precies is.

'Flexexecution' als oplossing

Een ander niet te onderschatten gegeven is dat het probleem zich kan ontwikkelen of kan veranderen tijdens het besluitvormingsproces, zoals majoor Holewijn ook in zijn artikel aan de orde stelt. Dr. Klein voegde in zijn colleges toe dat het gestelde doel voor een operatie vaak vaag geformuleerd is. Hierbij lijkt te gelden: hoe hoger de eenheid, hoe vager vaak de te behalen doelen zijn. 'Free Iraq' en 'Seize Baghdad' zijn voorbeelden van minder duidelijk gestelde doelen.

Als oplossing stelt Klein het zogeheten *Flexexecution* voor, een samentrekking van de begrippen *Flexible Execution*. Het is niets anders dan tijdens de besluitvorming constant te toetsen of je probleem en/of gestelde doel niet is veranderd. Zodra een besluitvormer signalen ontvangt dat het tactische probleem is veranderd, dient hij zijn oplossing direct aan te passen. Het OBP spreekt zich hier duidelijk over uit.

Klein gaf aan dat een besluitvormer zijn actierepertoire (COA) in een dergelijke situatie direct dient aan te passen, maar gaat ook nog een stap verder. Een besluitvormer dient eigenlijk niet verschillende COA's te ontwerpen, maar moet deze tijd spenderen aan het ontwikkelen van een netwerk aan doelen en gekoppelde problemen. Bij elk onderkend probleem hoeft de besluitvormer slechts één actierepertoire te ontwikkelen op basis van herkenning van de situatie en eerder opgedane ervaring.

Deze methodiek voorziet tevens in eventualiteitenplanning die commandanten en staven, zoals de Leidraad Commandovoering aangeeft, tijdens het OBP in gang zetten nadat de commandant zijn besluit heeft genomen.

Kanttekeningen

Ten slotte wil ik twee kanttekeningen plaatsen bij het artikel van majoor Holewijn. De eerste kanttekening is dat majoor Holewijn ten onrechte stelt dat het OBP van het Amerikaanse leger, het zogeheten *Military Decision Making Proces* (kortweg *MDMP*), is aangepast aan bevindingen van RPD/RPM. Klein heeft eind jaren tachtig en in de jaren negentig veel besluitvormingsonderzoek verricht bij het United States Marine Corps.

De Marines hebben op lager niveau hun besluitvormingsmethodieken hierop aangepast, maar de U.S. Army nog niet. Wel toont het Amerikaanse leger sinds enkele jaren veel aandacht voor het RPD/RPM en dat is niet zonder reden. Ook zij zien het RPD/RPM als een aanvulling op hun *MDMP*. Bovendien werkt RPD/RPM 20-30 procent sneller dan onze bekende militaire besluitvormingsmodellen, zoals majoor Holewijn in zijn artikel stelt, en dat kan erg bepalend zijn in crisissituaties waarbij tijd een sterke indicator is voor de kwaliteit van de besluitvorming.

Overigens is ons OBP niet meer dan een smeüger en een beter hanteerbare uitvoering van het Amerikaanse *MDMP*. Het Zweedse leger heeft, zoals Holewijn stelt, inderdaad zijn OBP aangepast aan de bevindingen van het RPD/RPM.

De tweede kanttekening bij het artikel 'Snel geschoten is vaak raak' is dat majoor Holewijn vrij stellig is in het beweren dat een commandant en zijn staf tijdens het OBP altijd drie eigen mogelijkheden (em'n) dienen te ontwerpen. Dat hoeft echter niet altijd zo te zijn. De commandant kan in zijn richtlijnen aangeven hoeveel em'n hij uitgewerkt wenst te zien, alvorens hij een besluit neemt.

Het Amerikaanse *MDMP*, daarentegen, schrijft dringend voor dat de commandant en zijn staf drie verschillende em'n dienen uit te werken, maar de Leidraad Comman-

dovoering laat de commandant vrij in zijn keuze voor het aantal em'n.

Overigens dien ik, op grond van mijn ervaring, opgedaan bij een Nederlandse brigadestaf te velde en een Britse divisiestaf in Bosnië, op te merken dat veel commandanten toch kiezen voor drie uitgewerkte alternatieven. Waarschijnlijk is het getal 'drie' een magisch iets voor militairen.

Het verschil tussen RPD/RPM en OBP is dat RPD/RPM er altijd van uitgaat dat er maar één eigen mogelijkheid wordt uitgewerkt. Klein baseert zich op onderzoek dat hij hiernaar heeft verricht. Hij constateert dat veel Amerikaanse officieren zonder veel moeite op basis van intuïtie (herkenning en ervaring) één eigen mogelijkheid hadden ontwikkeld, terwijl de twee andere eigen mogelijkheden met veel meer pijn en moeite tot stand waren gekomen.

Frappant was dat in veel gevallen deze twee andere mogelijkheden vaak slechts 'variëaties op een thema' waren, ondanks aanwijzingen van de commandant dat de drie mogelijkheden duidelijk van elkaar dienden te verschillen. Klein was met zijn psychologische achtergrond niet verbaasd over dit resultaat en noemt een dergelijk menselijk trekje de *Zone of Indifference*.

Intuïtie

Kortom, ik ben het met majoor Holewijn eens dat het zeker niet onverstandig is als (delen van) de Nederlandse krijgsmacht zich naast het OBP ook meer op RPD/RPM zou(den) gaan richten als één van de te gebruiken besluitvormingsmodellen voor operationele situaties.

Biedt RPD/RPM dan zoveel nieuwigheden tegenover het reeds bestaande en beproefde OBP? Nee, maar zowel Klein als majoor Holewijn verschaffen ons met hun onderzoek meer inzicht in hoe commandanten in praktijk daadwerkelijk een besluit nemen. Commandanten gebruiken tijdens operaties maar zelden de aangeleerde besluitvormingsprocedures. Ze baseren zich veel meer op intuïtie.

Het OBP staat een commandant en zijn staf wel toe intuïtie te gebruiken bij het ontwikkelen van em'n, maar het RPD/RPM sluit hierbij veel beter aan. Boven-

dien kan in een aantal gevallen, vooral wanneer tijdsdruk meespeelt, door het gebruik van RPD/RPM de kwaliteit van de besluitvorming toenemen.

Afsluitend kan ik stellen dat toename van de kwaliteit van besluitvorming en meer aansluiting bij de praktijk voldoende redenen zijn om officieren en onderofficieren van onze krijgsmacht naast het OBP ook te onderwijzen in RPD/RPM.

Bovendien dienen we meer tijd en ondersteuning vrij te maken in de vorm van opleiding en training om ons verder te bekwamen in het OBP (ook onder gevechtsomstandigheden) en besluitvorming in algemene zin, want hoe staat het nu precies met uw kennis op dit gebied?

Lkol drs. A.J.H. BOUWMEESTER

Snel geschoten is vaak raak – II

Hierbij wil ik reageren op het artikel van majoor Holewijn. Ik heb niet de intentie zijn ideeën over RPM, NDM en RPD aan te vallen, omdat ik daar niet voldoende achtergrondkennis over bezit. Ik zal mij concentreren op zijn uitspraken over het OBP, omdat ik me daar de afgelopen 9 jaren uitvoerig in heb verdiept en praktijkervaring mee heb opgedaan. Ik zal mij concentreren op besluitvorming op het niveau van verbonden wapens (bat en hoger), omdat op lager niveau veelal het OTVOEM voldoet (hoewel in grove lijnen gelijkvormig aan het OBP).

Majoor Holewijn geeft aan dat RPM 20-30 procent sneller een besluit genereert, dat ook nog eens kwalitatief niet onderdoet voor een besluit volgens het OBP.

Mijn bezwaren tegen deze stelling zijn gebaseerd op het volgende; besluitvorming vraagt de tijd die je er voor hebt, dat wil zeggen als ik in de stap analyse van het OBP tot de conclusie kom dat ik veel of weinig tijd heb, dan pas ik de uitvoering van het OBP daarop aan. Ten tweede is de kwaliteit van besluitvorming bij gevechtsoperaties zeer moeilijk te meten, omdat er bijvoorbeeld tijdens de besluitvorming veranderingen zijn opgetreden of bepaal-

de gegevens niet beschikbaar waren. Daarnaast zal het oordeel over het besluit veelal subjectief zijn, omdat er zich nooit twee dezelfde crisisomstandigheden hebben voorgedaan, die gemeten zijn met de twee besluitvormingsmodellen.

Foute weergave

Vervolgens geeft majoor Holewijn aan dat het verschil tussen RPM en OBP zou zijn dat RPM is gebaseerd op intuïtie en dat het OBP dit niet zou kunnen en altijd drie eigen mogelijkheden van optreden (afgekort em in plaats van emwo) uitgewerkt wil zien.

Hier wordt een fundamentele foute weergave gegeven van het OBP. Ook het OBP biedt de commandant de mogelijkheid om op basis van intuïtie reeds in de beginfase aan te geven welke em uitgewerkt moet worden (*command pull*) en nergens geeft de LD-I aan dat er drie em'n uitgewerkt moeten worden.

Majoor Holewijn geeft aan dat het militaire besluitvormingsmodel bedoeld is om onder crisisomstandigheden te functioneren. Ik zou dit willen nuanceren door te stellen dat het militaire besluitvormingsmodel onder alle omstandigheden functioneert, dus ook onder crisisomstandigheden.

De kracht van het OBP zit juist in de initiële besluitvorming voor een operatie. In deze fase wordt (als er veelal nog voldoende tijd voor is) zoveel informatie verwerkt en opgeslagen dat later bij de uitvoering snel teruggegrepen kan worden op deze eerder opgeslagen informatie. Daarnaast vindt op basis van deze initiële besluitvorming ook de aansturing van de diverse inlichtingenverzamelorganen plaats, om een goede *situational awareness* te krijgen en te houden.

Bovenstaande stap in het proces voorkomt dat er 'ad hoc' besluiten worden genomen op basis van slechts een beperkte hoeveelheid informatie. In het initiële planningsproces is namelijk al veel nagedacht over de diverse mogelijkheden tijdens de operatie-analysefase. Veel situaties zullen dan ook als zodanig herkend worden, waardoor de aanvullende besluitvorming tijdens de uitvoering sneller gaat en dat be-

sluit ook nog eens in lijn zal zijn met het totale plan voor de operatie. Ad hoc besluiten kunnen wellicht op korte termijn even goed of beter lijken, maar de vraag is of op de langere termijn daarmee niet meer kwaad dan goed wordt gedaan aan de uiteindelijk gewenste eindsituatie.

Majoor Holewijn geeft aan dat het OBP valt in de categorie 'prescriptieve modellen' die je precies vertellen wat je moet doen om tot een goed resultaat te komen. Ik denk dat hier een erg rechtlijnige benadering is gekozen van het OBP. Het OBP is een leidraad die je de keuze geeft om met behulp van een aantal instrumenten te komen tot een weloverwogen besluit. En ook binnen het OBP zijn er vele wegen die naar Rome leiden, maar wel gestructureerd.

Onder het kopje 'Theorie versus praktijk', wordt de plank volledig misgeslagen. Ik weet niet waar de schrijver dit heeft gelezen of geïnterpreteerd uit de LD-I, maar zo is het zeker niet. En dat beweer ik op basis van 7 jaren werken met theorie en praktijk met het OBP. Er wordt verondersteld dat er een ongebreidelde hoeveelheid alternatieven en criteria ontwikkeld worden. Hetgeen in tegenspraak is met de LD-I en de praktijk.

Er wordt namelijk een hoeveelheid eigen mogelijkheden ontwikkeld die invulling kunnen geven aan de effecten die er bereikt moeten worden, zoals deze onderkend zijn in de analyse fase. De em'n moeten bij het opstellen voldoen aan een aantal criteria, waardoor ze onderling goed vergelijkbaar zijn.

Het verwijt dat slechts een beperkt aantal alternatieven wordt gezien is onjuist. Ten eerste is dit afhankelijk van de beschikbare tijd en ten tweede komen eventueel alternatieven als deze nu nog niet onderkend zouden zijn vanzelf weer naar voren tijdens de operatie analyse, waarna alsnog een separaat *contingency* plan ontwikkeld kan worden.

De vergelijking met de consumentenbond gaat dan ook absoluut niet op en doet onrecht aan de kwaliteit van het OBP. Na een eventuele eerste schifting van de em'n (o.a. ingegeven door de beschikbare

tijd tot het moment waarop een besluit genomen moet zijn om nog geïmplementeerd te kunnen worden) op basis van sterke en zwakke punten (welke aangedragen worden door alle aanwezige (speciale) stafofficieren) vindt er na de operatie analyse een besluit plaats op basis van criteria (al dan niet door de staf of de commandant ingebracht), die voor alle em'n hetzelfde zijn en dus geen appels met peren vergelijken, maar een keuze op basis van criteria die een commandant belangrijk vindt.

Het stukje tekst over beïnvloeding van het probleem door het besluitvormingsproces ontgaat mij enigszins. Het woord OBP zegt het al, eerst is er een besluit en dan pas actie. En als het zo mocht zijn dat de tegenstander zijn optreden zal aanpassen op basis van ons OBP hebben we wellicht al een deel van de 'strijd' gewonnen.

Onjuiste conclusie

De conclusie halverwege het artikel dat het militaire besluitvormingsproces helemaal niet zo geschikt is voor gebruik onder operationele en dynamische omstandigheden en dat het een *staff driven* proces is vind ik dan ook te kort door de bocht (lees: onjuist). Het is niet voor niets dat het militaire besluitvormingsmodel door zo veel landen in ere wordt gehouden en dat al gedurende vele jaren.

Wat ik wel wil onderschrijven is dat dit besluitvormingsproces evolueert en dat er steeds verbeteringen in worden aangebracht, maar ontegenzeggelijk zijn er altijd vier hoofdfases te onderscheiden; onderkenning en analyse van het probleem (heb ik een probleem en wat is het probleem?); welke factoren beïnvloeden het probleem; welke mogelijkheden heb ik om iets aan het probleem te doen, en, uiteindelijk welk besluit neem ik.

Ten aanzien van het hoofdstukje 'Het onderzoek' het volgende. Het onderzoek heeft zich zo te lezen beperkt tot crisissomstandigheden waarin op korte termijn besluiten genomen moesten worden. Als ik de operatie bekijk zullen dit veelal besluiten zijn die op het niveau groep/peloton genomen zijn en wellicht compagnie. Zoals ik al eerder vermeldde zijn dit niet de niveaus voor het OBP, maar voor het OTVOEM.

Wat ik node mis bij de analyse van deze onderzoeken is het feit of er vooraf een gedegen besluitvormingsproces had plaatsgevonden, waarop in de crisissomstandigheden kon worden teruggevallen.

Ten aanzien van het hoofdstuk 'Discussie' wil ik het volgende opmerken.

Majoor Holewijn pleit voor meer aandacht voor het RPD model op de KMA en het IDL (allemaal NLDA sinds 01 sept). Ik zou het eerder willen omdraaien. Besteed eerst eens voldoende aandacht aan het militaire besluitvormingsmodel, zowel in theorie als praktijk, en probeer dan een brug te slaan naar het RPD model. Mijn ervaringen zijn dat slechts een zeer beperkt deel van de militaire populatie het OBP echt beheerst (en dat is echt iets anders dan de LD-I gelezen hebben).

Ten aanzien van de tijdswinst verwijs ik naar mijn eerdere argumentatie, het OBP is zo snel als je het wil hebben. Ten aanzien van de getrokken conclusie dat het OBP een *staff driven* proces is en het RPM model juist een *commanders driven* model stel ik dat dit voor het OBP onjuist is. Het OBP laat zich in het gehele scala van het ene uiterste *staff driven* tot het andere uiterste *commanders driven* met alles wat daartussen ligt toepassen. Het maakt juist optimaal gebruik van de aanwezige ervaring en kwaliteiten ((on)ervaren commandant en (on)ervaren staff).

Samenvattend wil ik stellen dat het onderzoek van majoor Holewijn over de input van het militaire besluitvormingsproces als vergelijkingmateriaal voor zijn bestudeerde RPD en RDM nogal erg bezijden de werkelijkheid is.

Ik heb niet kunnen ontdekken waar de majoor Holewijn zijn kennis van het militaire besluitvormingsproces exact aan ontleend heeft, maar het bestuderen van de LD-I had tot andere conclusies moeten leiden.

Lkol G.P. VAN DE HAAR

ANTWOORD

op meningen van anderen

Het verheugt mij te constateren dat twee lezers zich geroepen voelen schriftelijk te reageren op mijn artikel over *Recognition-Primed Decision Making* (RPD) en het *Recognition Planning Model* (RPM). Hun reacties vragen om een weerwoord mijnerzijds.

Allereerst twee simpele reacties. Ik ben het met beide heren eens dat de Leidraad Commandovoering (LD-1) nergens stelt dat er drie em'n moeten worden ontwikkeld. Er wordt echter wel structureel in meervoud gesproken dus het is de bedoeling dat er in ieder geval meerdere em'n worden ontwikkeld (net als bij Ikol Bouwmeester komt ook in mijn ervaring het magische getal drie steeds terug). Dit is het grote verschil met het RPM-model, waarbij per definitie slechts één em wordt uitgewerkt.

Een tweede punt dat beide heren maken is dat het OTVOEM/OBP in de planningsfase wel degelijk een geschikt instrument is. Ik wil dit niet ontkennen, maar mijn studie heeft zich beperkt tot de besluitvorming in de uitvoeringsfase onder operationele omstandigheden (dat is immers onze 'core business'). Mijn opmerking over het minder geschikt zijn moet dan ook in dat licht worden gezien.

Verschillend perspectief

Bij het lezen van de reactie van Ikol Van de Haar wordt duidelijk dat wij vanuit een verschillend perspectief naar dit verhaal kijken. De rode draad door diens commentaar is dat ik weinig begrepen lijk te hebben van het OBP. Laat ik beginnen met te erkennen dat ik geen jarenlange ervaring heb met besluitvorming op het niveau van verbonden wapens. Dat is in dit kader echter ook weinig relevant.

In de wereld van besluitvorming worden twee soorten besluitvormingsmodellen onderkend; de-scriptieve en pre-scriptieve. De de-scriptieve modellen beschrijven

de werkelijkheid. Het model vormt het conceptuele raamwerk waarbinnen alle feiten en feitjes van het gedrag van de besluitvormer passen. Pre-scriptieve modellen daarentegen geven aan welke weg de besluitvormer moet bewandelen om tot een goed (het beste) resultaat te komen.

Of een model dan voorschrijft, handleiding, richtsnoer of zoals de titel van LD-1 aangeeft 'leidraad' genoemd wordt, doet daar niets aan af. Er staat ook geen sanctie op het niet volgen van het model, anders dan dat het eindresultaat minder wordt naarmate er meer wordt afgeweken van het eigenlijke model.

Het bekendste pre-scriptieve model is het rationele besluitvormingsmodel. In dit model wordt de opdracht rationeel geanalyseerd, uiteengerafeld in deelopdrachten, alle factoren van invloed geïnventariseerd, alle mogelijk uitkomsten op basis van objectieve criteria met elkaar vergeleken tot er een uiteindelijke 'winnaar' uit de bus komt. OTVOEM/OBP kunnen worden beschouwd als de militaire toepassing van dat model.

Wetenschappelijke kritieken

Vanuit de wetenschappelijke wereld is er kritiek op het rationele besluitvormingsmodel. De oudste kritieken zijn dat er inderdaad vele wegen naar Rome leiden. Een schier oneindig aantal zelfs, hetgeen het vergelijken van alle alternatieven moeilijk zonet onmogelijk maakt. Het is dan ook al langere tijd wetenschappelijk

geaccepteerd dat alle overduidelijk onzinnige alternatieven buiten beschouwing mogen worden gelaten.

Hierdoor hoeft slechts een beperkt aantal alternatieven in de besluitvorming te worden meegenomen. Dat is (gelukkig) ook het geval bij het OTVOEM/OBP.

Een andere oude kritiek is dat een zuivere afweging tussen de verschillende alternatieven alleen kan plaatsvinden indien de beoordelingscriteria onder één noemer zijn te brengen. Dat is slechts in zeer specifieke gevallen mogelijk. De 'second best' optie om alternatieven te vergelijken

is dan een multi-criteria-analyse op te zetten met weegfactoren voor de diverse criteria.

Hoe consciëntieus een multi-criteria-analyse ook wordt opgezet en gehanteerd, het blijft een vorm van appels en peren vergelijken, ook al is het de enige (of beste) beschikbare methode. Van meer recente datum is de kritiek vanuit de *Naturalistic Decision Making* (NDM) stroming dat het rationele model helemaal niet per definitie tot het beste resultaat leidt vanwege de acht factoren zoals in mijn artikel genoemd.

Voor OTVOEM/OBP gaan deze kritieken ook op. Ten aanzien van het OTVOEM/OBP kan daar nog wat aan worden toegevoegd. Ikol Van de Haar geeft in zijn reactie aan dat het OTVOEM/OBP in tegenstelling tot wat hij begrijpt uit mijn

onderzoek niet alleen in operationele omstandigheden maar in alle omstandigheden van toepassing is.

Collegae met 'Haagse' ervaring zullen echter moeten toegeven dat het OTVOEM/OBP in de dagelijkse praktijk van de Haagse staven niet of nauwelijks wordt gehanteerd, maar dat heel andere besluitvormingsmodellen daar een rol spelen. Wat dat betreft ben ik het volledig eens met Ikol Bouwmeester als hij oproept tot meer aandacht voor besluitvormingsmodellen anders dan OTVOEM/OBP (naar rato) in het gehele opleidingstraject van initiële opleiding tot tertiaire vorming.

Ikol Van de Haar geeft aan dat LD-1 binnen grenzen handreikingen biedt voor verkorte procedures en alternatieve invulling van het proces. Hij heeft hiermee volledig gelijk. Het kan echter ook aanleiding zijn voor een tweetal kritieken. Een erg negatieve 'advocaat van de duivel' zou de stelling kunnen verdedigen dat door alle verschillende mogelijkheden er ten principale eigenlijk helemaal geen sprake is van 'een militair besluitvormingsmodel' en dat een commandant *carte blanche* heeft om te handelen naar eigen goeddunken. Laat duidelijk zijn dat dit niet het beeld is dat bij mij opdoemt als ik LD-1 lees.

De tweede kritiek is dat het aangeven van alternatieve uitvoering van het proces feitelijk neerkomt op erkenning van de zwakte van het model. Hanteren van het zuivere OTVOEM/OBP kan alleen onder specifieke condities (voldoende tijd, informatie, enzovoort). Zijn die condities er niet, dan moet water bij de wijn worden gedaan.

Vanuit de kritieken op het rationele besluitvormingsmodel is het RPD-model ontwikkeld als descriptief besluitvormingsmodel. Het pretendeert derhalve niet meer dan feitelijke handelingen in een kader te plaatsen. Volgens het model hanteren mensen negen besluitvormingsstrategieën waarbij de negende in feite het OTVOEM/OBP is. Mensen doen dit altijd op deze manier; jong/oud, privé/werk, man/vrouw, enzovoort. Het RPM is feitelijk een pre-scriptief model dat voortbordurt op de lessen uit het RPD-model

zonder radicaal met het OTVOEM/OBP te willen breken.

Twee pijlers

Vrij vertaald is het RPD-model gebaseerd op twee pijlers. Allereerst beschikken mensen over een database van problemen met de (diverse) daarbij behorende oplossingen (variërend van succesvol tot volledig gefaald). Onder de categorie problemen valt ook de vraag hoe een probleem met bijbehorende oplossing uit de database kan worden aangepast aan de voorliggende situatie zodat de aangepaste oplossing tot een bevredigend resultaat leidt.

De tweede pijler is dat mensen van nature geneigd zijn om bij een probleem eerst in de database te gaan zoeken of hetzelfde probleem daarin is te vinden teneinde de bijbehorende oplossing 'één op één' te kunnen toepassen. Als geen pasklare oplossing beschikbaar is, zal worden gezocht naar een vergelijkbare situatie met het doel de daarbij behorende oplossing aan te passen aan de voorliggende situatie. Pas als ook geen (licht) gemodificeerde oplossing beschikbaar is zal het OTVOEM/OBP worden gehanteerd. Mijn studie bevestigt dit beeld.

In het begin van mijn reactie heb ik reeds gesteld dat mijn onderzoek zich heeft beperkt tot de uitvoeringsfase. Dat wil echter niet zeggen dat de uitkomsten strafeloos tot algemeen geldende conclusies mogen worden gepromoveerd. Als het hier geschetste beeld echter algemeen geldend is, betekent dit dat in de planningsfase ook naar (min of meer) pasklare oplossingen zal worden gezocht en geen gebruik zal worden gemaakt van het OTVOEM/OBP. Dit ondanks de kwaliteiten die Ikol Van de Haar en Ikol Bouwmeester het OTVOEM/OBP in deze fase toedichten. Dit is dan ook de eerste reden voor mij om op te roepen tot nader onderzoek om vast te stellen of het hier geschetste beeld algemeen geldend is.

Ikol Van de Haar stelt dat er in plaats van aandacht aan RPD juist meer aandacht moet komen voor het OTVOEM/OBP. Als mijn vrije vertaling van het RPD-model correct is heeft dat echter weinig zin; de menselijke natuur wordt immers niet veranderd/beïnvloed. Er bestaat zelfs het ge-

vaar dat mensen op basis van RPD tot een besluit komen, maar slechts voor de vorm het gehele OTVOEM/OBP doorlopen (dat dit gevaar niet denkbeeldig is, is door Klein in zijn eigen onderzoek reeds vastgesteld).

Voor vakere en betere toepassing van het OTVOEM/OBP is het veeleer noodzakelijk de menselijke natuur te veranderen. Dat is echter een geheel ander probleem. Daar zou ik graag tegenover willen stellen dat wij, voor zover mij bekend, in het algemeen zeer tevreden zijn met het optreden van onze commandanten tijdens operaties (en oefeningen). Als blijkt dat zij dat inderdaad steeds doen op een manier zoals het RPD beschrijft, zou daaruit de conclusie kunnen worden getrokken dat er naast het OTVOEM/OBP andere besluitvormingsmodellen bestaan die tot goede resultaten leiden.

Een bijkomende interessante conclusie uit bestudering van het RPD is dat experts betere beslissingen nemen. Zij hebben immers een rijk(er) gevulde database ter beschikking. Dit lijkt een open deur, maar het is wel het wetenschappelijk bewijs dat (veel) oefenen belangrijk is. Het is dan veel verstandiger het bestaande OTVOEM/OBP aan te passen aan de menselijke natuur. Dat is voor mij de tweede reden om nader onderzoek aan te bevelen.

Geen doel op zich

Besluitvormingsmodellen zoals OTVOEM/OBP en RPM zijn middelen om het doel 'goede besluitvorming' te bereiken en mogen nooit verworden tot een doel op zich. Mijn onderzoek heeft mij geleerd dat OTVOEM/OBP niet onaantastbaar zijn. De reactie van Ikol Bouwmeester met zijn ervaringen tijdens SAMS met dr. Gary Klein en RPD/RPM sterken mij in die conclusie. Nader onderzoek moet uitwijzen of en in hoeverre RPD/RPM het OTVOEM/OBP aanvult of vervangt.

Het eindresultaat zal een beter militair besluitvormingsmodel zijn. Eenieder die de operationele kwaliteit van onze krijgsmacht een warm hart toedraagt, zou ook om die reden nader onderzoek naar RPD/RPM moeten omarmen.

drs. B.J. HOLEWIJN – majoor KLU

BOEKEN

bespreking

Ik had mijn Rode-Kruis band afgedaan

Oorlogsrecht en gedragingen van Nederlandse en Duitse militairen in gevecht, mei 1940, door H. Amersfoort. ISBN 90 1210 750 4
€ 19,95

Inter armes silent leges. Het recht zwijgt als de wapens spreken. De oude Romeinen wisten met deze zegswijze aan te geven dat de relatie tussen oorlog en recht moeizaam was. Er zijn vele karakteriseringingen te geven van oorlog. De opvattingen van (één der) strijdende partijen omtrent wat rechtvaardig of wenselijk is wijken zozeer af van de bestaande rechtsorde, dat die rechtsorde gewapenderhand opzij gezet moet worden. Bezien vanuit deze karakterisering is oorlog de ineensstorting van de rechtsorde zoals die in vreedstijd geldt.

In oorlogstijd, Hugo de Groot schreef het al, worden het recht en de moraal zoals die gelden in vreedstijd vervangen door het recht en moraal die van toepassing zijn in oorlogstijd. Hier beginnen de problemen. *Het recht? De moraal?* De weder-vragen kunnen onmiddellijk gesteld worden: *welk recht? Welke moraal?* De ineensstorting van de rechtsorde die gold in vreedstijd heeft immers tot gevolg dat er een wanorde ontstaat. Er ontstaan twee of meer concurrerende rechtsordes, zonder dat op voorhand duidelijk is welke van die rechtsordes de boventoon zal gaan voeren.

De vraag naar welk recht of welke moraal voert dus naar glibberig terrein, waarbij de kans groot is dat oorlogsgedragingen achteraf beoordeeld zullen gaan worden aan de hand van het recht (en de politieke belangen) van de overwinnaar. Een illustratie daarvan zijn de Statuten van de Internationale Militaire Tribunaal van

Neurenberg en voor het Verre Oosten, die misgedragingen welke aan de zijde van de Geallieerden werden gepleegd uitdrukkelijk uitsloten van de rechtelijke beoordeling.

De genoemde weder-vragen kunnen worden beantwoord door te wijzen op de gewoonte, militaire eercodes en uiteraard de diverse internationale verdragen die sinds de tweede helft van de negentiende eeuw zijn ontstaan. De toepasselijke waarden, normen en regels kunnen langs deze weg worden gevonden. Maar is dit antwoord toereikend? Licht er niet een achillespees in de vooronderstelling dat partijen zich onderworpen achten aan die eercodes en verdragen, zoals ook twee sportploegen zich te houden hebben aan de regels van het spel tijdens de wedstrijd?

De overwinning smaakt pas zoet, schrijft James Toner, een bekende expert in militaire ethiek, als zij eervol, dat wil zeggen volgens de regelen der kunst is behaald. De beeldspraak voorzettend: zoals een Olympisch atleet publiekelijk te schande wordt gezet als hij na een positief uitgevallen dopingcontrole zijn gouden plak moet inleveren, zo staat de overwinnaar te schande als achteraf blijkt dat de overwinning is behaald met ongeoorloofde middelen. De beeldspraak is veel te idealistisch.

Oorlog kan gezien worden als een ineensstorting van de rechtsorde en dus lijkt de kans groot dat het respect voor de rechtsorde die geldt in tijden van gewapend conflict afneemt. Sterker nog, de gedachte dat er internationale, onpartijdige rechtsregels zijn waaraan de strijdende partijen zich hebben te houden ondervindt hevige concurrentie van een andere gedachte, namelijk die van *right or wrong, my country*. Met andere woorden: het doet er niet toe wat het internationale recht zegt, als mijn oorlogshandeling in het belang is van mijn land, dan is zij dús gerechtvaardigd.

Deze problematiek speelt vandaag de dag nog steeds: zowel Kroatië als Servië hebben er de grootste moeite mee om personen uit te leveren die door het Internationale Straftribunaal voor het voormalig Joegoslavië als verdachte zijn aangemerkt, om de eenvoudige redenen dat de betrokkenen in eigen land de status van

oorlogsheld hebben verworven. *Right or wrong, my country*: de Amsterdamse emeritus hoogleraar Rüter, die promoveerde op het oorlogsstrafrecht, gaf zijn dissertatie het aforisme mee: 'Het is nu eenmaal zo, dat het oorlogsmisdrijf iets is, dat de tegenpartij heeft begaan.'

Met zijn boek *Ik had mijn Rode-Kruis band afgedaan* begeeft Herman Amersfoort zich opnieuw op dit glibberige, emotioneel beladen terrein. Zijn boek ligt in het verlengde van zijn eerdere boek *Mei 1940 – De strijd op Nederlands grondgebied*. Dat boek is controversieel gebleken; hij is van geschiedvervalsing beschuldigd en het boek is voorwerp geworden van een kort geding. Veteranen, die zijn eerdere boek aan felle kritiek blootstelden, doen dat met zijn huidige boek weer. In het licht van bovenstaande overpeinzingen is dat niet onbegrijpelijk. Het stellen van de vraag alleen al of er ook aan eigen zijde wandaden gepleegd zijn, doet bij menigeen, en ten aanzien van vele oorlogen, het bloed koken.

Voor zover er onweerlegbaar bewijs is dat aan eigen zijde wandaden gepleegd zijn – zoals tegenwoordig in de Abu Ghraib-gevangenis of Guantánamo Bay – dan worden die gebagatelliseerd tot die enkele rotte appel in de mand die niet representatief is voor de organisatie, of tot een betreurenswaardig bedrijfsongeval dat vanuit militaire noodzaak te verklaren valt. Kortom, de probleemstelling van Herman Amersfoort is nog steeds actueel.

Een van de belangrijkste conclusies van Amersfoort is dat zowel aan Duitse als aan Nederlandse zijde de toepasselijkheid van de internationale verdragen werd onderkend. Over de spelregels kon in mei 1940 geen misverstand zijn. Hij schrijft dat – met uitzondering van *geplande* Duitse operaties waarbij Nederlandse uniformen zijn misbruikt, zoals bij de bruggen over de Maas – schendingen van het oorlogsrecht uitzonderingen waren. Het respect voor het recht was de regel, waarbij hij markante voorbeelden noemt van potentiële overtreders die zich in de hitte van het gevecht nog laten corrigeren.

Amersfoort gaat in op het onmenselijke gehalte van oorlog: doodsangst, overle-

vingsdrang, stress, chaos, maar ook het opportunisme dat zowel aan Nederlandse als Duitse zijde de aanleiding geweest is voor schendingen van het humanitaire oorlogsrecht. Tot zover niets geruchtmakends.

Ten aanzien van andere oorlogen komen auteurs als Dave Grossman in *On killing* en Joanna Bourke in *An intimate history of killing* ondanks hun onderlinge verschil van inzicht, tot vergelijkbare conclusies. Ook zij komen tot de conclusie dat afhankelijk van het vijandbeeld en het strijdtoneel, racisme een rol kan spelen. Zo was de strijd aan het Oostfront aanmerkelijk wreder dan aan het Westfront omdat de Slavische volkeren als gevolg van de Duitse ideologie werden beschouwd als *Untermenschen*.

Voor de commotie rondom *Ik had mijn Rode-Kruis band afgedaan* moet dan ook naar andere oorzaken worden gezocht. Behalve de conclusie dat schendingen van het recht aan Duitse zijde de uitzondering waren, lopen de probleemstelling en afbakening van het boek in het oog. Amersfoort zoekt naar verklaringen van schendingen van het oorlogsrecht van beide partijen tijdens de operaties op Nederlandse bodem in mei 1940. Hij signaleert dat schendingen zich vaak voordoen in of direct na afloop van een gevechtsactie.

Daarom is het nodig 'de eigen dynamiek van de gevechten waarin zich schendingen (...) hebben voorgedaan, te onderzoeken' (blz. 16). Vijfenzestig jaar na dato is dat een hele klus, maar dat is niet de kern van het probleem. Nee, die zit in de afbakening van de probleemstelling. Schendingen van het oorlogsrecht die een structureel, planmatig karakter hebben gehad laat Amersfoort buiten beschouwing. Er is immers aan de schending een formele planning of besluitvorming voorafgegaan. 'In die gevallen is de verklaring [van de schending - TvB] geen probleem, aangezien zij in die planning en besluitvorming ligt' (blz. 20). Onder meer het bombardement op Rotterdam van 14 mei 1940 valt om deze reden buiten zijn studie. Het gaat Amersfoort daarentegen om het zoeken naar schendingen die verklaard kunnen worden uit de dynamiek van het gevecht, uit de 'tijd-, plaats- en persoons-

gebonden omstandigheden.' Daartoe gebruikt hij de term 'gelegenheidsschendingen' (blz. 18).

Met deze afbakening stelt de auteur zich kwetsbaar op. Nog daargelaten dat het onderscheid tussen incidentele en structurele schendingen van het oorlogsrecht uit 1945 dateert, is het onderscheid problematisch. Op papier lijkt het helder, maar in de praktijk is het lastig ijkpunten vast te stellen bij het beantwoorden van de vraag hoe planmatig, hoe repeterend, hoe systematisch (een reeks van) schendingen moet zijn om de kwalificatie 'systematisch' te verdienen.

Bezien vanuit de ethiek en het recht is de vraag van belang, niet alleen omdat het onderscheid tussen oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de mensheid (mede) hierom draait, maar ook omdat planmatigheid voorbedachte rade impliceert. Het onderscheid is niet scherp: een aanval kan haastig gepland zijn om een kans op het slagveld uit te buiten. Als zo'n aanval dan leidt tot een schending, is het dan een gelegenheidsschending of een planmatige schending?

Daar komt bij dat hij, zonder het rechtstreeks te stellen, gelegenheidsschendingen associeert met de gewone soldaat, vaandrig of luitenant, terwijl planmatige, structurele schendingen geassocieerd worden met de hogere militaire leiding. Nu zal dat getalsmatig regelmatig het geval zijn, maar conceptueel introduceert Amersfoort een tegenstelling die niet klopt. Ook de hogere militaire leiding kan impulsief reageren. Zo was de *Führer* tijdens de *Battle of Britain* dermate boos over een bombardement van de *Royal Air Force* op Berlijn, dat hij de *Luftwaffe* opdracht gaf om niet langer de Britse militaire vliegvelden, maar Londen aan te vallen. Dat was niet alleen een strategische blunder, maar ook een gelegenheidsschending die werd ingegeven door de dynamiek van het moment.

Om dichterbij huis te blijven: het is aanmerkelijk dat het bombardement op Rotterdam van 14 mei 1940 niet lang van te voren was gepland, maar voortvloeide uit de Duitse frustratie met de taaië weerstand die de Nederlandse soldaat bood.

Was het een gelegenheidsschending of een planmatige/structurele schending? Of een beetje van beide? Het buiten beschouwing laten van het bombardement op Rotterdam is een aanvechtbare beslissing die op zijn minst een uitvoerige wetenschappelijke verantwoording behoeft.

Jammer is voorts dat Amersfoort niet is gaan voortborduren op een conceptueel onderscheid dat Rüter maakt, namelijk tussen het functionele oorlogsmisdrijf en het disfunctionele oorlogsmisdrijf. Dat is opmerkelijk, aangezien hij uitdrukkelijk naar Rüter verwijst. Het functionele oorlogsmisdrijf is weliswaar een schending van het humanitaire oorlogsrecht, maar bevordert de oorlogsinspanning. Het misbruik maken van de witte vlag, het misbruiken van ambulances voor krijgsdoeleinden of het martelen van een krijgsgevangene teneinde waardevolle inlichtingen te verzamelen, zijn voorbeelden. Het disfunctionele oorlogsmisdrijf schendt eveneens het genoemde recht, maar draagt niet bij aan de oorlogsinspanning. Plundering, wellust en andere vormen van ondisciplinair gedrag zijn voorbeelden.

Rüter signaleert dat functionele oorlogsmisdrijven door de commandant of rechter van de *eigen* partij regelmatig door de vingers worden gezien, terwijl disfunctionele oorlogsmisdrijven aan eigen zijde hard worden afgestraft. In zijn uitwerking van dit onderscheid laat Rüter zien dat hiermee een zenuw wordt blootgelegd. In oorlogstijd kan eigen rechtspraak niet langer voorondersteld worden onpartijdig te wezen; het adagium *right or wrong, my country* dringt tot hier door.

Rüters onderscheid is nog steeds actueel, zoals duidelijk wordt bij de schandalen in Abu Ghraib en Guantánamo Bay. In overwegende mate zijn militairen met lage rangen gestraft naar aanleiding van de beruchte foto's, terwijl de militaire en politieke top van de VS, die meer dan eens het signaal gaf dat harde ondervragingsmethoden geoorloofd waren teneinde inlichtingen te verzamelen, de dans ont-springt.

De kracht van Amersfoorts vlot geschreven boek is gelegen in de heldere en

informatieve bespreking van de casuïstiek. Hij schetst de omstandigheden en streeft zodoende naar een verklaring van een schending van het humanitaire oorlogsrecht, zoals het misbruik maken van het embleem van het Rode Kruis. Aan dat laatste ontleent het boek zijn titel. Een Nederlands militair van de geneeskundige dienst bij de Grebbeberg, niet wetende dat er inmiddels was gecapituleerd, schoot pardoes twee Duitse militairen dood die niets vermoedend langs liepen. 'Ik had mijn Rode-Kruis band afgedaan,' zo luidde zijn verweer achteraf.

Van de Tweede Wereldoorlog is bekend dat slechts 15-20 procent van de Amerikaanse soldaten met hun persoonlijke vuurwapen gericht heeft geschoten. Meestal werd opzettelijk mis geschoten. Terwijl de 'schietweigerders' bereid waren tot het lopen van zeer grote risico's, zoals het aandragen van munitie of het vervullen van koeriersdiensten, was de morele drempel om een ander menselijk wezen te doden, hoog. Grossman signaleert dat de ratio tussen het aantal afgevuurde kogels en het aantal vijandelijke slachtoffers opvallend laag is, behalve bij elite-eenheden zoals de Britse Mariniers

die de Falklands heroverden. Soldaten bij elite-eenheden zijn nu eenmaal meer geconditioneerd om dodelijk geweld te gebruiken.

Het zou interessant zijn als Amersfoort cijfers boven water zou kunnen halen voor de meidagen van 1940. Het grote aantal Nederlandse dienstplichtigen – waaronder, zoals Amersfoort het noemt, 'brave huisvaders' – laat de mogelijkheid open dat ook bij Nederlandse eenheden de ratio laag kan zijn geweest.

Amersfoort signaleert terecht dat het moment waarop een eenheid zich overgeeft, een kritiek moment is, waarop wandaden gemakkelijk kunnen plaatsvinden. 'Militairen die elkaar naar het leven hebben gestaan, moeten van het ene moment op het andere

overschakelen naar passiviteit, in het geval van degene die zich overgeeft, en naar menslievendheid, bij de winnaar' (blz. 116). Sappig voegt hij er aan toe dat de adrenaline 'over de boorden' loopt, bij de verliezer uit angst voor zijn lot, bij de overwinnaar in de roes van het gevecht, frustratie en wraakzucht.

Amersfoort heeft oog voor het dilemma dat ten grondslag ligt aan het humanitaire recht zelf, namelijk de afweging tussen humanitaire belangen en militaire noodzaak. Onder druk van de naderende vijand wordt de verleiding groot om met een schending een verboden voordeel te behalen – een functioneel oorlogsmisdrijf dus.

Daarnaast komt de auteur met frappante voorbeelden waar militaire noodzaak en humanitaire overwegingen onontwarbaar door elkaar lopen. Op 11 mei ten zuiden van het Eiland van Dordrecht is er een treffen tussen Nederlandse en Duitse eenheden, waarbij aan weerszijden een flink aantal slachtoffers vielen. Omdat het open terrein was, bestond er geen mogelijkheid de gewonden af te voeren. *Oberleutnant* Moll zocht via een parlementair contact met zijn Nederlandse tegenvoeter, vaan-

drig Marijs. De twee ontmoetten elkaar halverwege en werden het eens. Moll stelde een staakt-het-vuren voor.

'Voor Marijs gaf daarbij niet zozeer de humanitaire situatie de doorslag, als wel de overweging dat zijn compagnie bijna door haar munitie heen was en niet op aanvulling hoefde te rekenen. Moll zal zich van zijn kant gerealiseerd hebben dat de vernietiging van zijn eenheid aanstaande was en dat hij tijdelijk geen fysieke aansluiting had met zijn eigen eenheden.' De troepen van beide partijen verzamelden zich bij een boerderij, waar zij Rode Kruis-vlaggen plaatsten en de gewonden verzorgden. De doden werden gezamenlijk en met militair eerbeton begraven (blz. 74). Uit het boek blijkt dat dit een zeldzaam voorbeeld is. Meestal zijn militaire noodzaak en humanitair belang elkaars tegengestelden en ontstaat er een serieus moreel dilemma – dan gaat de idylle niet op.

Ik had mijn Rode-Kruis band afgedaan is aan zware kritiek blootgesteld door enkele veteranen. Het is in twijfel getrokken of het beroep van Amersfoort – de geschiedschrijving – een wetenschap is, hij is van 'misleiding' beschuldigd en als hij twee excessen van de SS die *niet* in Nederland zijn gepleegd onvermeld laat, dan wordt hem verweten 'de Waffen SS omwille van zijn eindconclusie te sparen'.

De toonzetting is rancuneus en speelt op de man in plaats van op de bal. Het is Amersfoort er niet om te doen een totaalbeeld van het strijdverloop te schetsen, en al evenmin om beschuldigend of veroordelend te zijn. Amersfoort zoekt naar een verklaring van die oorlogsmisdrijven die in de hitte van de strijd gepleegd zijn.

Zijn bespreking van de casuïstiek is belangwekkend, omdat er lessen uit getrokken kunnen worden voor het heden. Ondanks een enkele weeffout is het een boek dat ik graag op de plank heb staan.

dr. TH. A. VAN BAARDA – hoofd Bureau voor Ethiek en Krijgsmacht

We mogen

L. Polman

We mogen ook nooit wat van dit kabinet. Nu weer niet naar de 'War against Terror' in Afghanistan, waarschijnlijk. Dat is oneerlijk, want de aanval op de VS in 2001 werd door de NAVO beschouwd als een aanval op alle lidstaten en moet dus ook gewroken worden door alle lidstaten, inclusief Nederland. Niet gaan is bovendien oliedom, want we missen mooie kansen.

Bijvoorbeeld de kans op de mooie beloningen die zijn uitgelooft. Op het hoofd van Osama bin Laden staat een premie van U\$ 25 miljoen en de internationale vereniging van verkeersvliegers doet er voor de eerlijke vindsters nog eens U\$ 2 miljoen bij. Op de website van de FBI kwijlt tussen gewone massamoordenaars, kinderpornografen en cocaïnefabrikanten, Bin Laden ons nog immer toe als een van 's werelds tien 'Most Wanted, Dead Or Alive'. Pamfletten over de geboden miljoenen zijn door de internationale strijdkrachten over de Afghaanse bevolking uitgestrooid als sneeuwvlokjes in december en miljoenen lucifersdoosjes met het gezochte hoofd erop hebben ze uitgedeeld, maar nog steeds noemen Afghanen hun eerstgeboren zonen bewonderend 'Osama', dus uit die lokale hoek zouden we in de pemiejacht geen concurrentie hoeven vrezen. De beloning is binnen handbereik van elke buitenlander die een kans wil wagen.

Door niet mee te doen missen we ook de kans op een aandeel in de lucratieve 'Osama-hebbedingetjes-industrie'. Zakenlieden in Duitsland en Amerika, die zich in Afghanistan wel volop roeren, verdienen dikbelegde boterhammen aan de ver-

koop van 'Osamagatchi' (je eigen virtuele Osama om te verminken en martelen), videogames waarin je Osama kunt achtervolgen met een honkbalknuppel, een bom, of flessen alcoholische versnaperingen, Osama-bowlingspelletjes ('kegel het hele netwerk omver en verdien 25 punten!'), aankleedpoppen waarmee je Osama transformeert tot *muppet*, Bin Boksballen, opblaasbare *Terror Tubbies*, 'T-Rex eats Osama'-stripboeken, Osama wc-papier, *Pin Laden Voodoo Dolls*, kussens met zijn gezicht zodat je op hem kunt.... Enfin, het soort tiere-lantijntjes dat pas verkoopt als je er als natie een gevoel bij hebt, net zoals je oranje feestmutsen ook aan de straatstenen niet kwijtraakt als Nederland de halve finale van het WK niet haalt.

We missen ook de unieke leerschool van de niet iedere dag vertoonde meting tussen 21^e eeuwse (militaire) technologie en het vernuft van de grottenbewoners die Bin Laden en zijn mannen geworden zijn. De internationale troepenmacht kan in Afghanistan putten uit een arsenaal *state of the art*-snufjes, zoals *Predators*, onbemande spionagevliegtuigjes, maar gebleken is dat ze het uiteindelijk moeten hebben van 'humint', *human intelligence*. Sinds

nooit wat

Bin Laden z'n satelliettelefoon en e-mailbox niet meer gebruikt, moet de NAVO de strijd zien te winnen met analyse van geruchten, tips en bekentenissen van koeriers die op weg naar een terroristische cel op bergpaden van hun ezel of bromfiets worden geplukt en moet er veel worden gefiltreerd, met alle kneepjes van de kunst van het 'etnisch wegsmelten' die daarbij komen kijken. Ouderwets handwerk, zeg maar.

Maar bovenal lopen we de kans mis op meer ervaring met internationale wederopbouwoperaties. 'Nation building' is dé militaire groei-industrie sinds het einde van de Koude Oorlog. De VS, zowel als de VN, zijn steeds vaker en nauwer betrokken in missies naar postoorlogsgebieden waar ze gewapend en wel politieke veranderingen moeten ondersteunen en uit smeuulende resten functionerende staten moeten zien op te bouwen. Democratieën vestigen, juist in gevaarlijke gebieden, is de belangrijkste reden geworden om westerse legers in te zetten. Sinds 1989 stijgt aantal, omvang en duur van deze *nation building* missies gestaag.

Tijdens de Koude Oorlog begon de VS gemiddeld maar eens in de tien

jaar een nieuwe militaire operatie en de VN eens in de vier jaar. Sinds 1989 is dat voor Amerika eens in de twee jaar en voor de VN eens in de zes maanden. En wij Nederlanders doen nooit mee! Nou ja, bijna nooit. Omdat de politiek vindt dat *nation building* in 'onrustige' gebieden voor het Nederlandse leger te gevaarlijk is. Als we aan deze meest voorkomende vorm van militaire operaties niet mogen meedoen, welke rol op het internationale politieke schaakbord heeft het Nederlandse leger in vredesnaam dan wel volgens de regering?

'Het Nederlandse leger is zo vermaatschappelijkt, dat het niet meer geschikt is voor dit soort taken. Onze soldaten hanteren kantoor-tijden en zijn gewend dat er op de juiste tijden koffie wordt geserveerd,' zei Maarten Brands, hoogleraar contemporaine geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en lid van de Adviesraad Vrede en Veiligheid. Dat was in december 1995, na Srebrenica.

Ik denk dat het Nederlandse leger zo niet is, maar zo wordt gemaakt, door politici die niet in de gaten hebben dat het Nederlandse leger aansluiting bij de toekomst van westerse interventies mist, keer op keer.

BERICHT UIT AFRIKA

Op zoek naar kwaliteit –

commodore E.J. Oliemans*

Onlangs kreeg ik van een jonge excellerende collega een uitnodiging om op zijn afscheidsborrel te komen. Hij heeft het, zo schrijft hij, bijzonder naar zijn zin gehad, maar zoekt toch nieuwe uitdagingen. Ik vond het echt jammer en het voorval bleef in mijn geest sudderen tot ik uit onverwachte hoek een tweede stimulans kreeg om u deelgenoot te maken van mijn gedachtegoed: in het NRC van 7 september stond een verkorte weergave van de toespraak die Wouter Bos hield aan de Hanze Hogeschool te Groningen, ter gelegenheid van de opening van het academisch jaar.

Bos noemde in zijn toespraak vijf nieuwe regels voor het onderwijs. Eén daarvan is 'waarderen en beloon excellentie'. Hij bedoelde daar niet onze staatssecretaris mee, maar de excellerende student. Uit zijn betoog blijkt dat ook Wouter Bos af wil van de eenheidsworst en ruimte wil bieden voor initiatief, creativiteit, innovatief ondernemerschap, selectie en beloning van de besten.

Het derde voorval dat mij de pen deed pakken was de benoeming van onze eerste vrouwelijke generaal. Of beter: de reacties op haar benoeming. Want de benoeming van generaal Leanne van den Hoek ontlokte bij meniggen de reactie dat het oneerlijk was dat zij generaal kon worden zonder alle stappen te moe-

ten doorlopen die haar mannelijke collega's wél moeten doorlopen.

Hoe binden wij onze excellerende jonge collega's aan ons? Dat kan om te beginnen met *geldelijke waardering*. De mogelijkheden die het instrument gedifferentieerd belonen ons biedt, zijn schier onuitputtelijk.

Het budget voor beloningen bedraagt 0,8 procent van de loonsom. Ik ga er maar even van uit dat 10 procent boven de maat presteert en dus een extra beloning verdient. Dan is er nog een beperkt aantal van die 10 procent dat excellerend is en een extra hoge beloning verdient. En dan nog 10 procent die echt onder de maat presteert en dus geen schaalverhoging krijgt. De resterende 80 procent presteert normaal en krijgt daarom een normale schaalverhoging. Degenen die op grond van deze redenering in aanmerking komen voor een functioneringsgratificatie kunnen bedragen van een paar duizend euro tegemoet zien.

De bedragen die u en ik over het algemeen horen variëren tussen de 500 en 1000 euro, met maar een paar uitschieters naar boven. Dat komt omdat het in de praktijk voor meniggen te moeilijk is om tegen mensen te zeggen dat ze *niet* in aanmerking komen voor een functioneringsgratificatie. En wie heeft ooit meegemaakt dat degene die onder de maat werkt werd verteld dat er dat jaar geen schaalverhoging in zat vanwege het matig presteren? Die besparing had gebruikt kunnen worden

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van commodore E.J. Oliemans en kolonel F. Matser, beide werkzaam bij het Commando Dienstcentra (CDC).

waardeer en beloon excellentie

om de excellerenden extra te belonen. Dus krijgen er te veel mensen wel een gratificatie en heeft de nivellering ook hier toegeslagen.

Nog belangrijker dan het geldelijk belonen is het boeien. Boeien door uitdagende functies te bieden. Het niveau van de functie moet in overeenstemming zijn met de ambitie en de kwaliteiten. (Zeer) competente medewerkers die aangeven meer te willen en dat ook naar de mening van hun leidinggevendenden kunnen, moet die kans worden geboden, wel of niet in combinatie met een hogere rang en/of het bieden van een toekomstperspectief.

Hoewel op het eerste gezicht het vertrek van de jonge kapitein niet veel te maken heeft met de kritiek op de bevordering van generaal Van den Hoek, zijn er toch belangrijke overeenkomsten. De excellerende kapitein had aangegeven uitgekeken te zijn op het huidige niveau van werken en had gevraagd wat de kansen waren om een voor hem interessantere majorsfunctie te kunnen gaan vervullen. Het antwoord kwam even langzaam als verwacht: u bent te jong om te worden bevorderd tot major. Ook de bevordering van Van den Hoek had iets van een dergelijk syndroom. Niet het belang van de organisatie om een zeer gekwalificeerde vrouwelijke generaal in de lederen te hebben was het belangrijkste discussiepunt, maar het voor haar afwijkende loopbaanpatroon. Het belang van de organisatie om de juiste mens op de juiste plek te krijgen druipt in tegen de eeuwenoude ge-

woonte om in beton gegoten loopbaanpatronen te hebben moeten doorlopen om op het hogere niveau uit te komen. We zijn aards conservatief. Bovendien hebben we met al onze regeltjes alles zo dichtgetimmerd dat de enkele vooruitstrevende baas die dat wel wil, wel heel erg vasthoudend moet zijn om alle bureaucratische hordes te willen nemen. Ik heb van nabij meegemaakt hoeveel energie dat kost. Het is te hopen dat het nieuwe MD-beleid die flexibiliteit gaat bieden en niet een product wordt van regelneven.

Wat gaat er nu mis? Welnu, we discrimineren niet. Er zijn genoeg mogelijkheden waarmee we de excellerenden onder ons (langer) aan de krijgsmacht kunnen binden. Ik heb het steeds over 'we'. Want dáár zit de crux van het geheel. Het is niet 'ze' of 'de HDP' of 'de C-CLAS'. Nee, het is echt 'we'. U en ik kunnen mensen wel of niet in aanmerking laten komen voor een gratificatie; of kunnen aangeven welke mensen in onze ogen excellerend zijn en daarom afwijkende loopbaanpatronen zouden moeten doorlopen of andere banen geboden moeten worden.

We kunnen zelfs afwijken van de procedures en de regels als 'we' maar duidelijk maken waarom dat goed is voor de organisatie en het individu. Er is daarbij geen verschil tussen kunnen, willen, mogen en durven. U en ik *kunnen* het, en als we echt *willen*, *mag* het ook. Onze invloed is groter dan we denken. Als we ook *durven*!!

TEGEGENWICHT

Editoriaal – Maar is het wel wetenschappelijk?

In de *Militaire Spectator* worden ook artikelen geplaatst waarin auteurs verslag doen van hun belevenissen tijdens uitzendingen. Moeten dergelijke artikelen wel worden opgenomen? Is dat eigenlijk wetenschappelijk genoeg? Het antwoord op de eerste vraag is helder. Deze informatie is relevant voor onze lezers en het is in lijn met de titel: *Militaire Spectator*, van het latijnse *spectare*; waarnemen. Als het om de tweede vraag gaat levert een reeks van dat soort bijdragen al zicht op patronen. Daarnaast ontstaat goed gedocumenteerd bronnenmateriaal voor verder onderzoek. In dit tijdschrift werd al van 1940 tot 1942 bericht over de strijd in de meidagen. De redactie gaat graag op deze weg voort.

E.M. Wortel – Rwanda: hulpeloos toekijken hoe de hel losbarst?

Dit artikel gaat in op de ethische dilemma's waar generaal Dallaire voor stond in Rwanda in 1994. De centrale vraag is op basis van welke (ethische) argumenten hij tot keuzes kwam. De auteur beschrijft eerst de situatie die toen in Rwanda bestond. Vervolgens gaat zij in op de dilemma's die aan de orde waren en waarom en hoe een ethische analyse dergelijke moeilijke keuzes kan verhelderen. Zij bespreekt zowel de meer conventionele benadering als de pragmatische methode. Er bestaan geen trucjes voor dilemma's; bij tragische dilemma's bestaat er niet één goede oplossing. Ook dit is een les van het gebeuren in Rwanda.

P.C. Cammaert en B. Klappe – 'Fighting Peacekeepers'

Door de Verenigde Naties geleide vredesoperaties zijn in de afgelopen tien jaar fundamenteel veranderd en zij zullen blijven veranderen. De groeiende complexiteit van dergelijke operaties leidde tot ingewikkeldere mandaten en een nieuw begrip: '*multi-dimensional peacekeeping*'. De auteurs analyseren enkele uitdagingen in het grijze gebied tussen *peacekeeping* en *peace enforcing*. Zij presenteren ook enkele observaties over de deelname van ontwikkelde landen aan VN-operaties in Afrika en de '*UN Strategic Reserve*'. Dit artikel richt zich op door de VN geleide operaties. Op dit moment zijn het er zestien, waaraan meer dan 80.000 vredeshandhavers deelnemen.

R.A. van Putten – Van 'Piper Cub' naar 'Air Assault' Divisie

Vrijwel vanaf het moment dat het vliegtuig zijn intrede deed in de militaire arena, is er discussie geweest over de inzet. Maar niet alleen over de inzet werd getwist, ook de vraag of een zelfstandig luchtwapen niet meer recht deed aan de kwaliteiten van vliegtuigen, kwam aan de orde. De auteur gaat in op de strijd die *United States Army* moest voeren voor zijn eigen luchtsteun en tactische luchtmobiliteit. Hij besteedt daarbij veel aandacht aan de werkzaamheden van de *US Army Tactical Requirements Board* uit 1962. Haar bevindingen leidden uiteindelijk tot de *Air Assault* en de *Cavalry Division*.

L. Polman – We mogen nooit wat

We mogen ook nooit wat van dit kabinet. Waarschijnlijk mogen we ook niet naar de 'War against Terror' in Afghanistan. We missen daardoor mooie kansen. Bijvoorbeeld de kans op beloningen die zijn uitgelooft, de kans op een aandeel in de lucratieve industrie van hebbedingetjes rond Osama bin Laden, en de kans op de unieke leerschool van de krachtmeting tussen 'high tech' en het vernuft van grottenbewoners. Maar bovenal missen we de ervaring met internationale wederopbouworganisaties, op dit ogenblik de meest voorkomende vorm van militaire operaties. Het Nederlandse leger mist de aansluiting op de toekomst van westerse interventies, keer op keer.

E.J. Oliemans – Op zoek naar kwaliteit

Onlangs verliet een jonge excellerende collega de krijgsmacht op zoek naar nieuwe uitdagingen. Wouter Bos hield een pleidooi voor het waarderen en belonen van excellentie. De benoeming van de eerste vrouwelijke generaal gaf verschillende reacties. Drie redenen om aandacht te besteden aan de vraag hoe we excellerende jonge collega's kunnen binden. Allereerst door geldelijke waardering. Belangrijker is echter hen te boeien door een uitdagende functie aan te bieden, door bevordering of toekomstperspectief. Ten slotte kunnen we – waar nodig – bureaucratische regels te lijf gaan. Als wij het willen en durven, kunnen wij heel wat bereiken.

Summaries

Editorial – Scientific or not?

Several authors presented articles on their experiences during operations, such as ISAF in Afghanistan and SFIR in Iraq. Two questions arise: should we publish those contributions and how scientific is their character? To answer the first question: yes, those contributions are relevant and in line with our title, *Militaire Spectator* from the Latin 'spectare'; to observe. A series of such observations will not only present patterns, but will – in time – also present an authoritative source for scientific research. In fact, we only keep up an old tradition. The first observations on our struggle with the German invader in May 1940 were published in this periodical between 1940 and 1942. In this way we contributed and will contribute our mite to the identification of 'lessons learned'.

E.M. Wortel – Rwanda: helplessly watching as all hell brakes loose!?

The author discusses the ethical dilemmas faced by general Dallaire in Rwanda in 1994. She first describes the situation then and there. She reflects on the ethical grounds that influenced his decisions and – in a broader perspective – on the meaning of an ethical analysis as an instrument to clarify problems of this character. She discusses both the more conventional analytical approach, as well as the pragmatic method. There are no tricks to solve complex dilemmas; in tragic ones there is no real 'good' solution. This is one of the lessons we learned from what happened in Rwanda.

P.C. Cammaert and B. Klappe – Fighting Peacekeepers

United Nations Peacekeeping Operations have fundamentally changed in the past decade and will continue to do so, to incorporate many elements, military and civilian, working together to restore peace in the aftermath of civil wars. The authors analyse some of the challenges for peacekeepers in the grey area between peacekeeping and peace-enforcing. They also include some observations on the participation of development countries to UN-peacekeeping operations in Africa and on the UN Strategic Reserve. They focus on UN led operations; currently sixteen in total, with over 80.000 peacekeepers deployed.

R.A. van Putten – From Piper Cub to Air Assault Division

Almost from the moment that the airplane entered the military arena discussions arose about its use. A second question that followed was whether an independent air-arm would do better justice to the qualities of the airplane. The author describes the battle of the United States Army for its own air-support and own tactical airmobility. In this a special focus is directed at the activities of the US Army Tactical Mobility Requirements Board of 1962. The finding of this board finally gave way to the later Air Assault Division and the Cavalry Division.

L. Polman – We are not allowed to do anything

It is unfair not to join the war against terror in Afghanistan. The attack on the US was considered to be an attack on all member-states of NATO. If we do not join we will miss the opportunity to get the rewards that are offered. We will miss the opportunity take part in the lucrative 'Osama gimmick-industry'; and we will miss the lessons of confrontation between 'high tech' and ingenuity of opposing cavemen. Finally we will miss the very important experience in nation building, nowadays the most frequently occurring type of military operations. We should not miss the affiliation to the future of western interventions.

E.J. Oliemans – In search for quality

Recently, an excelling young colleague left the Armed Forces to find new challenges. Wouter Bos plead for a way to value and reward excellence. Eventually there were different reactions to the nomination of the first female general. Three reasons to focus on the question how to bind excelling young colleagues. First there is financial reward. More important, we can only keep them with the prospect of a challenging position, promotion or perspective. Finally, we can demolish bureaucratic hurdles. We can make a difference as long as we dare to do so.

'IK HAD MIJN ROODE-KRUIS BAND AFGEDAAN'

Oorlogsrecht en gedragingen
van Nederlandse en Duitse
militairen in gevecht, mei 1940

Het oorlogsrecht moet de humaniteit waarborgen op een plaats waar deze van nature ver te zoeken is: het slagveld. De regels worden in het heetst van de strijd dan ook niet altijd door iedereen nageleefd. Dit thema is, zeker als het gaat om de Duitse aanval op Nederland van mei 1940, van oudsher omgeven met veel emoties en onjuiste beeldvorming. Toch is het als afzonderlijk onderwerp nooit goed onderzocht. Het Instituut voor Militaire Geschiedenis (IMG) heeft dit nu wel gedaan en brengt er een boek over uit: *'Ik had mijn roode-kruis band afgedaan'. Oorlogsrecht en gedragingen van Nederlandse en Duitse militairen in gevecht, mei 1940.*

De belangrijkste conclusie van het onderzoek, uitgevoerd door prof. dr. H. Amersfoort (IMG en UvA), is dat militairen zich tijdens de oorlog van mei 1940 over het algemeen aan het oorlogsrecht hebben gehouden. Voor wat betreft het Duitse optreden staat deze conclusie haaks op het beeld dat in het publieke debat in Nederland lange tijd gemeengoed is geweest. Niet alleen de Nederlandse, maar ook de Duitse militairen vochten echter merendeels volgens de regels: zij verzorgden hun eigen en elkaars gewonden goed en behandelden krijgsgevangenen met respect. De regels van het oorlogsrecht waren er bij de eenheden van beide partijen goed ingeprent.

Toch begingen militairen van beide partijen overtredingen van het oorlogsrecht. Maar dit waren, zo blijkt uit dit onderzoek, uitzonderingen op de regel. Schendingen als het doodschieten van krijgsgevangenen, het misbruik van gevangenen als levend schild of het beschieten van rode-kruisposten kwamen in bepaalde gevallen voort uit kwade opzet. Zij konden ook het gevolg zijn van wraak, doodsangst, verwarring of lijfs-behoud. Professor Amersfoort beargumenteert dat in een enkel geval schending van het oorlogsrecht zelfs te verkiezen viel boven het respecteren ervan.

Deze studie beschuldigt niet en vergoelijkt evenmin. Zij geeft een inzicht in wat er tijdens de meidagen van 1940 in het gevecht gebeurde en verklaart waarom militairen zich in uitzonderlijke gevallen hebben gedragen zoals zij hebben gedaan.

In dit boek laat professor Amersfoort zien wat oorlog soms bij mensen teweeg kan brengen en hoe de heftigheid van de strijd de humaniteit in het gedrag kan brengen.